

Forståelse av kroppslige metaforiske uttrykk i norsk hos aserbajdsjanske studenter

Aytan Mammadova

Masteroppgave i Norsk som andrespråk

UNIVERSITETET I OSLO

Våren 2013

Forståelse av kroppslige metaforiske uttrykk i norsk hos aserbajdsjanske studenter

Aytan Mammadova

Masteroppgave i Norsk som andrespråk

UNIVERSITETET I OSLO

Våren 2013

Veileder: Professor Anne Golden

© Aytan Mammadova

2013

Forståelse av kroppslige metaforiske uttrykk i norsk hos aserbajdsjanske studenter

Forfatter: Aytan Mammadova

[http: //www.duo.uio.no/](http://www.duo.uio.no/)

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

SAMMENDRAG

Formålet med oppgaven er å belyse hvordan aserbajdsjanske innlærere tolker norske metaforiske uttrykk med kroppsdelene som kildedomene. Det ble valgt åtte metaforiske uttrykk som datamateriale for studien, og informantene skrev forklaringene av disse enten ved hjelp av sin umiddelbare eller kontekstavhengige forståelse. De metaforiske uttrykkene ble sortert etter graden av likhet med uttrykk på innlærernes morsmål. Det viste seg at selv for de metaforiske uttrykkene som har lik form og lik betydning på informantenes morsmål, ble under halvparten forstått umiddelbart. Uttrykk som ikke har lik form eller lik betydning på morsmålet ble for det meste forklart ut fra kontekst. Som det kunne forventes er metaforiske uttrykk som har ekvivalenter på informantenes morsmål, lettere å forstå enn andre. Konteksten bidro lite til forståelsen av metaforiske uttrykk som ikke har ekvivalenter på morsmålet. Ut fra besvarelsene ble det definert noen felles trekk som så ut til å ha påvirket informantenes metaforforståelse: bokstavelig forståelse (istedenfor metaforisk), forveksling av ordform, mangelfullt ordforråd og påvirkning fra et annet språk. Undersøkelsen viste at en andrespråkinnlærer trenger å lære metaforiske uttrykk i et annet språk ved å ta hensyn til dets betydning. Dette fordi konteksten ikke alltid vil bidra til forståelsen av denne slags uttrykk dersom selve uttrykket ikke er kjent.

FORORD

Denne masteoppgaven vil være ett av de resultatene til samarbeidsprosjektet mellom Universitetet i Oslo og Azerbaijan University of Languages. Dette utdanningsprosjektet ga meg sjanse til å oppleve et lærerikt, spennende og ikke minst utfordrende studie ved Universitetet i Oslo, Institutt for lingvistiske og nordiske studier. Takket være dette utdanningssamarbeidet og Skandinaviastudier i Baku, fikk jeg en stor motivasjon til å ta mastersstudiet i eventyrlandet Norge.

Jeg vil si tusen takk til min veileder Anne Golden som belyste min lyssvake mastervei ved å hjelpe å komme i gang med oppgaven og ved å gi masse grundige kommentarer. Uten hennes veiledning ville jeg aldri være ved målstreken. En stor tusen takk går til alle informantene mine for viljen til å delta i undersøkelsen. Dere har gjort en flott arbeid! Jeg har også mye å takke alle venner for motivasjon, korrekturlesing og for at de bidro til med å gjøre oppgaven strukturert og lesbart. En stor takk går til Vibeke Roggen, prosjektlederen, for korrekturlesing og masse nyttige kommentarer og ikke minst for at hun inspirerte meg til å bli ferdig med oppgaven. Sist, men ikke minst vil jeg takke mine foreldre og søsteren for all støtte og motivasjon.

Oslo, juni 2013
Aytan Mammadova

INNHALDSFORTEGNELSE

SAMMENDRAG	v
FORORD.....	vii
INNHALDSFORTEGNELSE.....	ix
TABELLOVERSIKT.....	xiii
KAPITTEL 1 – INNLEDNING	1
1.1 Innledning.....	1
1.1.1 Om denne oppgaven.....	1
1.1.2 Om metaforforståelse hos andrespråksinnlærere.....	1
1.1.3 Om aserbajdsjansk språk	3
1.2 Forskningsspørsmål.....	5
1.2.1 Problemstillinger	5
1.2.2 Hypoteser.....	5
KAPITTEL 2 – TEORI.....	7
2.1 Hva er forståelse?	7
2.1.1 Forståelse av ord.....	8
2.1.2 Forståelse av metaforiske uttrykk.....	9
2.1.3 Forståelse av metaforiske uttrykk hos andrespråksinnlærere.....	10
2.2 Hva er kroppsliggjøring?	12
2.2.1 Kroppslige metaforiske uttrykk.....	13
2.3 Konklusjon kapittel 2	14
KAPITTEL 3 – INFORMANTER, DATAINNSAMLING OG METODE.....	15
3.1 Informanter	15
3.2 Datainnsamling.....	16
3.3 Metode	18
3.3.1 Spørreskjema	18

3.4 Konklusjon kapittel 3	20
KAPITTEL 4 – PRETEST	21
4.1 Om pretest	21
4.2 Data og spørreskjema i pretest	21
4.2.1 Pretest – Testinformant 1	22
4.2.2 Pretest – Testinformant 2	22
4.2.3 Oppsummering av pretest, del 1	23
4.2.4 Informantenes selvvurderinger – pretest, del 2	24
4.3 Konklusjoner og tiltak etter pretest	25
KAPITTEL 5 – UNDERSØKELSEN	26
5.1 Undersøkelsen ”i tre steg” – del 1	26
5.1.1 Forklaring	26
5.1.2 Setning 1 som eksempel	27
5.2 Undersøkelsen med selvvurderinger – del 2	27
5.2.1 Norsk språkkompetanse	27
5.2.2 Kompetanse i andre språk	28
5.2.3 Lesepreferanser	29
5.3 Konklusjon kapittel 5	29
KAPITTEL 6 – RESULTATER FRA UNDERSØKELSEN	30
6.1 Gjennomgang av undersøkelsen – del 1	30
6.1.1 Setning 1 – å se med nye øyne	30
6.1.2 Setning 2 – med hard hånd	32
6.1.3 Setning 3 – i dine hender	34
6.1.4 Setning 4 – skyte seg selv i foten	36
6.1.5 Setning 5 – ha i bakhånd	38
6.1.6 Setning 6 – hjernevaske	40
6.1.7 Setning 7 – ta overhånd	42

6.1.8 Setning 8 – ha bein i nesa	44
6.1.9 Setning 9 – være surrete i hodet	47
6.1.10 Setning 10 – ha beina på jorda	49
6.1.12 Setning 11 – gå hånd i hånd	51
6.1.13 Setning 12 – tape ansikt.....	52
6.1.14 Setning 13 – lukke øynene for.....	54
6.1.15 Setning 14 – legge siste hånd på.....	56
6.1.16 Setning 15 – a) de skarpeste hodene b) på egenhånd	58
6.1.17 Setning 16 – håndfast	60
6.1.18 Setning 17 – det nye ansiktet.....	62
6.1.19 Setning 18 – holde sin hånd over	64
6.2 Felles trekk ved informantenes besvarelser i de tre stegene.....	66
6.2.1 Bokstavelig forståelse (ordrett oversettelse)	66
6.2.1 Forveksling av ordform	66
6.2.3 Mangelfullt ordforråd	67
6.2.4 Påvirkning fra andre språk.....	67
6.3 Resultater for hver informant	68
6.4 Individuelle forskjeller mellom informantene.....	76
KAPITTEL 7 – TESTING AV HYPOTESENE.....	77
7.1 Sammenlikning med metaforiske uttrykk i aserbajdsjansk	77
7.1.1 Metaforiske uttrykk med ekvivalenter på aserbajdsjansk	78
7.1.2 Metaforiske uttrykk med lik form og ulik betydning på aserbajdsjansk	79
7.1.3 Metaforiske uttrykk med ulik form og lik betydning på aserbajdsjansk	80
7.2 Konklusjon	81
Litteraturliste	85
Trykte kilder	85
Nettbaserte kilder.....	86

Kildemateriale for undersøkelsen	87
Vedlegg	88
Vedlegg 1 – Originale setninger fra avis	88
Vedlegg 2 – Enklere setninger	90
Vedlegg 3 – Undersøkelsesskjema	91
Spørreskjema del 1	91
Spørreskjema del 2	92
Vedlegg 4 – Suffiksanalyse og oversettelse av informantenes forklaringer	93
Innledning	93
Forkortelsesliste	93
Informantenes svar	94

TABELLOVERSIKT

Kapittel 4 – Pretest

Tabell 1: Metaforiske uttrykk og testinformantenes besvarelser

Kapittel 5 – Undersøkelsen

Tabell 2: Informantenes vurdering av egen norskkompetanse

Kapittel 6 – Resultater fra undersøkelsen

6.1 Gjennomgang av undersøkelsen - del 1

Tabell 3-52: Informantenes forklaringer av de metaforiske uttrykkene

Tabell 3: Å se med nye øyne. Steg 1

Tabell 4: Å se med nye øyne. Steg 2

Tabell 5: Med hard hånd. Steg 2

Tabell 6: Med hard hånd. Steg 3

Tabell 7: I dine hender. Steg 1

Tabell 8: I dine hender. Steg 2

Tabell 9: I dine hender. Steg 3

Tabell 10: Skyte seg selv i foten. Steg 1

Tabell 11: Skyte seg selv i foten. Steg 2

Tabell 12: Ha noe i bakhånd. Steg 1

Tabell 13: Å ha noe i bakhånd. Steg 2

Tabell 14: Ha noe i bakhånd. Steg 3

Tabell 15: Hjernevaske. Steg 1

Tabell 16: Hjernevaske. Steg 2

Tabell 17: Ta overhånd. Steg 1

Tabell 18: Ta overhånd. Steg 2

Tabell 19: Ta overhånd. Steg 3

Tabell 20: Ha bein i nesa. Steg 1.

Tabell 21: Ha bein i nesa. Steg 2

Tabell 22: Ha bein i nesa. Steg 3

Tabell 23: Være surrete i hodet. Steg 1

Tabell 24: Være surrete i hodet. Steg 2

Tabell 25: Være surrete i hodet. Steg 3

Tabell 26: Ha beina på jorda. Steg 1

Tabell 27: Ha beina på jorda. Steg 2

Tabell 28: Ha beina på jorda. Steg 3

Tabell 29: Gå hånd i hånd. Steg 1

Tabell 30: Gå hånd i hånd. Steg 2

Tabell 31: Tape ansikt. Steg 1

Tabell 32: Tape ansikt. Steg 2

Tabell 33: Tape ansikt. Steg 3

Tabell 34: Lukke øynene for. Steg 1

Tabell 35: Lukke øynene for. Steg 2

Tabell 36: Legge siste hånd på. Steg 1

Tabell 37: Legge siste hånd på. Steg 2

Tabell 38: Legge siste hånd på. Steg 3
Tabell 39: De skarpeste hodene. Steg 1
Tabell 40: De skarpeste hodene. Steg 2
Tabell 41: De skarpeste hodene. Steg 3
Tabell 42: På egenhånd. Steg 1
Tabell 43: På egenhånd. Steg 2
Tabell 44: På egenhånd. Steg 3
Tabell 45: Håndfast. Steg 1
Tabell 46: Håndfast. Steg 2
Tabell 47: Håndfast. Steg 3
Tabell 48: Det nye ansiktet. Steg 1
Tabell 49: Det nye ansiktet. Steg 2
Tabell 50: Å holde sin hånd over. Steg 1
Tabell 51: Holde sin hånd over. Steg 2
Tabell 52: Holde sin hånd over. Steg 3

Kapittel 6.3 Resultater for hver informant

Tabell 53: Resultat Informant 1
Tabell 54: Resultat Informant 2
Tabell 55: Resultat Informant 3
Tabell 56: Resultat Informant 4
Tabell 57: Resultat Informant 5
Tabell 58: Resultat Informant 6
Tabell 59: Resultat Informant 7
Tabell 60: Resultat Informant 8
Tabell 61: Resultat Informant 9

Kapittel 7 Testing av hypotesene

Tabell 62: Norske metaforiske uttrykk med tilsvarende betydning på aserbajdsjansk
Tabell 63: Norske metaforiske uttrykk med ulik betydning for tilsvarende uttrykk på aserbajdsjansk
Tabell 64: Norske metaforiske uttrykk med alternative uttrykk på aserbajdsjansk

KAPITTEL 1 – INNLEDNING

1.1 Innledning

1.1.1 Om denne oppgaven

Denne masteroppgaven retter søkelyset mot forståelsen av kroppslige metaforiske uttrykk i norsk hos aserbajdsjanske studenter. Det undersøkes i hvilken grad eksistensen av ekvivalenter på informantenes morsmål eller kontekst som påvirker deres metaforforståelse og om konteksten spiller en rolle. Andre faktorer som kan medvirke til at noen informanter klarer seg bra, mens andre ikke gjør det, diskuteres også. Informantene som deltok i hovedundersøkelsen har aserbajdsjansk som morsmål.

1.1.2 Om metaforforståelse hos andrespråksinnlærere

Når man bruker metaforiske uttrykk, har ikke uttrykkene lenger den bokstavelige betydningen, men har en overført betydning. Derfor kan det være utfordrende å begripe poenget med et eller annet metaforisk uttrykk i en tekst. Forståelsen av metaforiske uttrykk i et annet språk vil derfor trenge ekstra innsats fra andrespråksinnlærerens side.

Det kan være flere grunner til at andrespråksinnlærere får utfordringer med å forstå metaforiske uttrykk i et andrespråk: a) manglende ferdigheter i andrespråket, b) ulik kulturell bakgrunn eller c) fravær av ekvivalenter i morsmålet. Et eksempel på punkt a) kan være et mangelfullt vokabular hos andrespråksinnlærere. Dersom et eller annet ord som det metaforiske uttrykket består av, er ukjent for innlæreren, kan det påvirke forståelsesprosessen. Et rikt ordforråd bidrar heller ikke alltid til forståelsen. Innlæreren kan mislykkes i å tolke betydningen av setningen eller teksten selv om vedkommende kjenner de enkelte ordene. Anne Golden (2003) mener imidlertid at ved aktivisering av den riktige bakgrunnskunnskapen og ved hjelp av konteksten kan innlæreren forstå hva ordet henviser til:

Selv om en ikke forstår ett eller flere av ordene, er det fortsatt mulig å forstå teksten. I mange tilfeller vil en ikke bry seg om ord en ikke helt forstår (...), hvis helheten er forståelig. Den viktigste innfallsvinkelen til de ukjente ordene er jo konteksten (både den språklige og utenomspråklige) som ordene befinner seg i, og den bakgrunnskunnskapen som aktiveres når en person møter denne konteksten. For at

ordene skal kunne forstås, må konteksten være av en slik art at den gir mening til leseren eller den det snakkes til. (Golden 2003: 93, 94-95)

Dette kan også relateres til forståelse av ord i et eller annet metaforisk uttrykk. Personens kjennskap til enkeltordene, garanterer ikke ens forståelse av uttrykkets betydning. Dette viser også Kulbrandstads undersøkelse (se kapittel 2.1.3) der andrespråksleserne hadde en liten anelse av hva de enkelte ordene i det metaforiske uttrykket «medaljens bakside» betydde. Til tross for dette kunne de ikke komme med en rimelig forklaring på uttrykket. Det betyr at innlærernes kjennskap til ordene i et metaforisk uttrykk ikke alltid strekker til for å forstå uttrykket.

Når det gjelder punkt b), tyder det på at kulturen som andrespråksinnlæreren er del av, kan være forskjellig fra kulturen i et annet samfunn. Personer med en ulik kulturell bakgrunn vil aktivisere ulike erfaringer når det gjelder å tolke handlinger eller situasjoner i dette samfunnet. Siden mennesker forstår metaforer og metaforiske uttrykk ved hjelp av felles erfaringer, vil ulik kulturell bakgrunn skape vanskeligheter for andrespråksinnlærerne i forståelsen av metaforiske uttrykk. Kövecses (2002) mener at variasjonen i metaforbruk og metaforforståelse ikke kun varierer mellom kulturer, men også mellom individer som har bakgrunn i den samme kulturen. Det samme hevder Askeland (2006: 101-102): "[... det er] ikkje berre mellom kulturar at metaforiske uttrykk kan variere. Også innan ein og same kultur vil folk naturlegvis ha ulik språkkompetanse og metaforisk kompetanse."

Til slutt indikerer punkt c) at mangelen på ekvivalenter i morsmålet til andrespråksinnlæreren kan forårsake en mislykket metaforforståelse. "Morsmålet er noe av det som sterkest påvirker vår tolkning av verden", hevder Golden (2003: 91). Det betyr at vårt morsmål har mye å si når det gjelder å forstå det som skjer rundt oss og ikke minst når det gjelder å oppfatte metaforiske uttrykk som ifølge erfaringsrealister (Lakoff og Johnson 1980) er i vår hverdag og brukes daglig. En mislykket metaforforståelse hos innlæreren kan derved være forårsaket av fravær av ekvivalenter i morsmålet. For eksempel kan man tenke seg at det metaforiske uttrykket "å lukke øynene for" umiddelbart vil forstås av en aserbajdsjansk innlærer av norsk fordi det finnes i morsmålet, i motsetning til metaforen "bein i nesa" som ikke finnes på innlærerens morsmål.

Noen undersøkelser gjennomført blant minoritets elever viser at de har behov for forklaringer når det gjelder å forstå metaforer og metaforiske uttrykk. En studie utført av Golden (2005) blant minoritets- og majoritets elever viste at minoritets elevene trenger

forklaringer når det gjelder metaforer og metaforiske uttrykk som dukker opp i lærebøker (se kapittel 2.1.3).

Ut fra diskusjonen ovenfor kan vi konkludere med at metaforforståelse eller kompetanse bør slås på hver gang vi møter metaforiske uttrykk i muntlig og skriftlig språk. Siden uttrykk av denne typen er en viktig del av vår hverdag, er det enda bedre hvis vi fortsetter å holde metaforforståelses ”knapp” på. Dette kan bli irrelevant for andrespråksinnlærerne fordi ”knappen” de slår på ikke nødvendigvis vil fungere i et andrespråksmiljø. Dette fordi det å lære andre språk ikke betyr at metaforforståelse eller metaforkompetanse på morsmålet vil stemme med/passe til det samme på andre kjente språk. Det er som nevnt ovenfor flere faktorer som forårsaker andrespråksinnlærernes forståelse av metaforer og metaforiske uttrykk.

1.1.3 Om aserbajdsjansk språk

Aserbajdsjansk er et av de tyrkiske språk og inngår den såkalte ”oğuz” språksgruppen. Språket har flere dialekter som brukes i store områder fra Balkan til Kaukasus og inn til Iran. Den standardiserte dialekten av aserbajdsjansk brukes i Baku, hovedstaden i Aserbajdsjan, en dialekt som er sterkt påvirket av tyrkisk. ”Azerbajdsjanerne snakker et tyrkisk språk (azeri eller aserbajdsjansk) som er svært nær beslektet med Tyrkia-tyrkisk, omtrent så nær som forholdet mellom norsk og svensk.” (Brendemoen 1990: 157) Språkforskere er uenige om hvilke språkfamilie tyrkiske språk hører til. Noen mener at disse selv utgjør en språkfamilie og noen påstår at de inngår i en ”altaisk” språkfamilie. Men det er noen felles trekk for tyrkiske språk:

Hvis vi skal klassifisere tyrkiske språk etter tradisjonelle språktypologiske prinsipper, er de syntetiske, dvs. at de er typiske bøyningsspråk, og agglutinerende, dvs. at bøyningen skjer med suffikser (i motsetning til f.eks. indre bøyning med omlyd), hvor hvert suffiks uttrykker bare ett morfosyntaktisk trekk. Videre er tyrkisk et SOV-språk, dvs. at subjektet i en setning kommer før objektet, og at verbalet vanligvis kommer til slutt. (Brendemoen 2004: 64)

En annen uenighet er om aserbajdsjansk skal kalles ”azeri”. Aserbajdsjansk eller aserbajdsjanere ble ikke omtalt slik i noen historiske kilder (dokumenter) før 1900-tallet. Derfor vil dette begrepet historisk sett ikke være relevant. Inntil 1920-årene ble aserbajdsjansk skrevet med arabiske skriftegn og latin ble introdusert etter denne perioden. I slutten av 1930-årene ble dette alfabetet erstattet med det kyrilliske. Dette er basert på det

russiske alfabetet og inneholder noen særegne tegn. Latin-basert skrift ble vedtatt av Den Aserbajdsjanske Republikken i 1991 (Johanson og Csato: 248).

Metaforiske uttrykk slik som "lukke øynene for" eller "legge siste hånd på" blir omtalt som idiomer hos Cafarov (2007). Han deler idiomene på aserbajdsjansk i tre grupper: sammenføyninger, kombinasjoner og sammensetninger. Idiomene av den første typen har noen felles trekk. Et av dem er at alle ord i slike idiomer får en overført betydning: ordene "göz": øye og "yummaq": lukke i idiomet "göz yummaq": "å lukke øynene (for)" har ikke direkte tilknytning til sine opprinnelige betydninger. I tillegg får ikke ordene i sammenføyningsidiomer noe eidsendelse/possessivendelse: "əl gəzdirmək": "å legge (siste) hånd på" er et eksempel på dette. "Et tyrkisk substantiv kan ikke bare utstyres med kasusendelser, men også eidsendelser. Disse står foran kasusendelsene og viser eidsforhold." (Brendemoen 1990: 174) Men hvis en eidsendelse blir tilføyd til det første ordet "əlimi gəzdirmək": "legge min siste hånd på", vil den miste sitt idiomatiske kjennetegn på aserbajdsjansk. (Cafarov 2007: 89-90)

Kombinasjonsidiomer (den andre gruppen) kan likevel få en eidsendelse og beholde sin idiomatiske kontekst: "əli boşa çıxmaq": "å ikke få noe som man forventet eller håpet", får eidsendelse og blir "əlim boşa çıxdı": "jeg fikk ikke det jeg forventet eller håpet". Idiomene i gruppen kombinasjonsidiomer kan i tillegg få kasusendelser. Et eksempel på dette er "üzünə ağ olmaq": "å ikke høre etter eller si noe galt mot noen som du har et nært forhold med (særlig foreldre)"; ordrett betydning "å bli hvit i ansiktet". "Üz-ün-ə": "til ansiktet hans/hennes" ("ansikt"-eidsuffix-dativsuffix). Et annet eksempel er "ayağına yazmaq": "å klandre noen"; ordrett betydning "å skrive til foten", "ayağ-ın-a" betyr egentlig "til/på foten hans/hennes".

Ordene i sammensetningsidiomer kan også få slike endelser. I et sammensetningsidiom kan det komme andre ord mellom to ord som omfatter et idiom: "baş ağrıtmaq": "å plage/ forstyrre noen" kan brukes som "başı çox ağrıtmaq": "å plage eller forstyrre noen veldig mye"; ordrett "å gjøre veldig vondt mot hodet". Cafarov (2007) mener at oppdeling av idiomer i slike undergrupper beskriver spesielle trekk og de interne utviklede regler av det moderne aserbajdsjanske språket.

1.2 Forskningsspørsmål

1.2.1 Problemstillinger

Denne masteroppgaven er skrevet innen fagfeltet Norsk som andrespråk (NOAS). Hensikten med denne oppgaven er å undersøke og svare på følgende problemstillinger:

1. *Hvordan* klarer aserbajdsjanske innlærere å tolke norske metaforiske uttrykk med kroppsdelers som kildedomene?
2. Blir deres metaforforståelse påvirket av om det finnes tilsvarende metaforiske uttrykk på aserbajdsjansk?

For å få innsikt i *hvordan* tolkningen som er nevnt i **problemstilling 1** (P1) foregår, gjennomgås tre steg (se kapittel 5.1). Ved hjelp av disse tre stegene ønsker jeg å finne ut hvilke av de tre faktorene som bidrar mest til forståelsen av de metaforiske uttrykkene:

- a) Steg 1: Bidrar kjennskapet til det metaforiske uttrykket på morsmålet til forståelsen av det samme uttrykket på andrespråket?
- b) Steg 2: Bidrar konteksten i den originale setningen til forståelsen av det metaforiske uttrykket?
- c) Steg 3: Bidrar konteksten i den enklere setningen til forståelsen av det metaforiske uttrykket?

Når det gjelder **problemstilling 2** (P2) er det av interesse å se på om innlærerne lykkes med å forstå metaforiske uttrykk som har a) lik form og lik betydning, b) lik form og ulik betydning eller c) ulik form og lik betydning i metaforiske uttrykk på aserbajdsjansk. Ved å undersøke deres besvarelser, analyseres det hvordan a), b) og c) påvirket informantenes forståelse av metaforiske uttrykk. (se kapittel 7.1)

1.2.2 Hypoteser

Det er til sammen to hypoteser som utforskes i denne studien. Den første hypotesen går ut på at informantene forstår metaforiske uttrykk som har ekvivalenter på aserbajdsjansk umiddelbart (i Steg 1). Den andre hypotesen er at informantene kommer

til å forstå metaforiske uttrykk som ikke har ekvivalent på aserbajdsjansk bedre hvis konteksten er klar (i Steg 2 eller Steg 3). Hypotesene er formulert som nedenfor:

Hypotese 1: Informantene kommer til å kjenne norske metaforiske uttrykk med lik form og tilsvarende betydning på aserbajdsjansk umiddelbart og besvarelsene som er gitt til disse vil være riktig. Uttrykkene som ikke har ekvivalenter på informantenes morsmål vil være vanskeligere å forstå.

Hypotese 2: Informantene kommer til å ha hjelp av konteksten for å kunne forklare norske metaforiske uttrykk som ikke tilsvarer uttrykk på aserbajdsjansk. Riktigheten av besvarelsene vil variere avhengig av om det finnes uttrykk med like form, men ulike betydning på aserbajdsjansk.

KAPITTEL 2 – TEORI

I denne delen av oppgaven presenteres teoretiske tilnærminger til metaforiske uttrykk. Først og fremst vil det gis en oversikt over hva forståelse innebærer. Hovedvekt av diskusjonen legges på leseforståelse fordi informantene i undersøkelsen skulle skrive forklaringene sine på metaforiske uttrykk etter å ha lest dem og prøve å tolke dem ut i fra konteksten. Deretter diskuteres det hva det å forstå ord og metaforiske uttrykk innebærer. Det presenteres også tidligere forskning der minoritets- og majoritetsspråklige elevenes metaforforståelse ble utforsket. Et kapittel om kroppsliggjøring følger og kroppslige metaforiske uttrykk diskuteres deretter. Til sist beskrives tidligere forskningsprosjekt hvor kroppslige metaforiske uttrykk var studieobjekt.

2.1 Hva er forståelse?

Forståelse og det å forstå er et av de viktigste kjennetegnene som mennesker har. Begrepet vil være uttrykk for det å se ting i sammenheng og tolke meningen. Ifølge teoretiske tilnærminger før 1600-tallet ble begrepet forståelse oppfattet som en aktivitet med en hensikt til å avdekke sannhet. I nyere tid vurderes det som en aktivitet som rettet mot å avdekke meningen med noe eller i noe, «dvs. lokalisere mening i menneskeskapte verk eller prosesser» (http://snl.no/forståelse/psykologi,_filosofi,_pedagogikk).

Veiledning L97¹ om Lese- og skriveopplæring uttrykker det å forstå og det å kunne kontrollere forståelsen med hjelp av begrepet metakognisjon. ”Med andre ord betyr metakognisjon både å forstå og kunne kontrollere og styre sin egen forståelse” (<http://www.handboka.no/Skole/Temapro/Leskri/ls05.htm>). En metakognitiv leser skal altså kunne konsentrere seg om forståelsen sin og på den måten styre den, mens lesingen pågår.

Forståelsen er ifølge de generelle psykologiske leseteoriene dreier seg om menneskelig informasjonsprosessering. Der skilles automatiserte og kontrollerte prosesser fra hverandre. Automatiserte prosesser skjer uten personens bevissthet og innebærer at man leser en skriftlig materiale automatisk og med høy hastighet. Kontrollerte prosesser foregår bevisst og krever personens oppmerksomhet i en prosess eller i handling der forståelse er viktig. Dette er også grunnlaget for kognitive leseteorier.

2.1.1 Forståelse av ord

I Store norske leksikon ble *ord* definert som følgende:

«Ord, kjede av språklyder eller bokstaver som er bærer av en betydning, og som har en viss selvstendighet som viser seg ved at det ofte er mulig å føye inn andre kjeder mellom ordene, f.eks. en benk – en gammel og en skrøpelig benk.»

(<http://snl.no/ord/språkvitenskap>)

Ifølge Golden kan *ordene* bli forståelige i tre tilfeller, altså i **en språklig kontekst**, i **en utenomspråklig kontekst** og ved hjelp av **bakgrunnkunnskap**. En **språklig kontekst** kan skapes gjennom tekster, setninger eller mindre språklige deler (2009: 103). Eksempler på *ordene* som forekommer i **en utenomspråklig kontekst** er *Kom!* eller *Parkering* på et skilt. Disse *ordene* ble altså brukt i en utenomspråklig kontekst. *Ordene* av en slik art er ikke kontekstløse og at det vil ikke være problemer med å forstå dem: ”Ofte forstår vi ting med en gang, uten å tenke på hvilken sammenheng de skulle inngå i. Dette skyldes ikke at saken er kontekstløs, men at vi alt er innforstått med konteksten” (Brodersen m. fl 2007: 77).

Bakgrunnkunnskap er ifølge Golden (2009: 103) lageret av kunnskap og et viktig kriterie når det gjelder å forstå *ord* i en språklig og i en utenomspråklig kontekst. Det er bakgrunnkunnskapen vår som bidrar til å forstå *ordene*. Denne typen kunnskap er lageret av våre tidligere erfaringer. De fleste erfaringene vi opplever er like på mange områder. Dette kan også knyttes til vår leseforståelse der en slik kunnskap blir nødvendig for forståelsen. ”Reading comprehension requires the activation of relevant background knowledge, and if that knowledge is weak, even a child who speaks a language fluently will have a hard time with comprehension (henvist til Durgunoglu og Verhoeven 1998: 296 i Selj og Ryen 2008: 96).

Et eksempel på en slik erfaring er kjærlighetsglede eller kjærlighetssorg. De fleste menneskene kjenner til hva disse begrepene står for ved hjelp av sine egne erfaringer. Alle føler seg på topp når de blir forelsket og når følelsene blir gjengjeldt. Når det gjelder kjærlighetssorg kan det stå for ensidig forelskelse-følelsen eller for et kjærlighetsforhold som er brutt opp. Siden erfaringene av denne typen er felles vil begrepet ”kjærlighet” forstås umiddelbart. Det vil si ved å knytte *ordene* til erfaringslageret vårt, bakgrunnkunnskapen vår, kan vi begripe *ordene* enklere.

2.1.2 Forståelse av metaforiske uttrykk

Erfaringsrealister (begrepet forkort hos Lakoff og Johnson 1980) mener at enkeltordene som et metaforisk uttrykk består av ikke skal tolkes hver for seg. Dette fordi *ord* i et metaforisk uttrykk får en overført betydning som er langt fra betydningen til det metaforiske uttrykket. Derfor forståelsen av metaforiske uttrykk er ikke det samme som forståelse av enkelte ord. Det dreier seg om å forstå den overførte betydningen av et uttrykk.

I det følgende presenteres begrepene metafor og metonym og deres forskjeller fra metaforiske uttrykk.

Metaforer

Metaforer er ord eller uttrykk som blir forståelig gjennom to domener. Det ene domene kalles kildedomenet der konkrete objekter befinner seg. Det andre domenet er måldomene der abstrakte begreper kommer til synet. Vi forstår altså måldomenet ved hjelp av kildedomenet nemlig abstrakte begreper i lys av mer konkrete objekter. *“The essence of metaphor is understanding and experiencing one kind of thing in terms of another”* (Lakoff og Johnson 1980: 5). Videre: metaforforståelse er sterkt knyttet til menneskenes erfaringer. *“In actuality we feel that no metaphor can ever be comprehended or even adequately represented independently of its experiential basis”* (Lakoff og Johnson 1980: 19).

Metaforer og metaforiske uttrykk har ulike kjennetegn. *“Altså er metaforene del av begrepsverdenen, det vi finner i den språklige verdenen, er de språklige realiseringene, det vil si de metaforiske uttrykkene”* (Golden 2005: 20). Det betyr at metaforiske uttrykk er språklige uttrykkene som viser til begreper innom kildedomener og måldomener. Metaforene viser likheter mellom språk, mens metaforiske uttrykk kan være forskjellige. HAPPY IS UP; SAD IS DOWN er metaforer som finnes i de fleste språk og derfor kan vise likheter mellom disse språkene, ifølge Golden.

Metonymer

“Metaphor and metonymy are different kinds of processes. Metaphor is principally a way of conceiving of one thing in terms of another, and its primary function is understanding. Metonymy, on the other hand, has primarily a referential function, that is, it allows us to use one entity to stand for another”, og videre: *“it allows us to focus more specifically on certain aspects of what is being referred to”* (Lakoff og Johnson 1980: 36, 37). *“The part stands for the whole: THE FACE FOR THE PERSON”*. Et eksempel på metonymet er *“det nye*

ansiktet” som også ble brukt i undersøkelsen. Likheten mellom metaforer og metonymer er at de to ikke bare strukturerer vårt språk, men også våre tanker, oppførelser og handlinger og at begge er basert på våre erfaringer, hevder Lakoff og Johnson (1980: 39).

Men hva er grunnen til at vi forstår den overførte betydningen til metaforiske uttrykk? Ifølge Kulbrandstad er det metalingvistiske evner eller vår kunnskap om verden som teller i dette tilfelle. (Kulbrandstad 2003). Noen av uttrykkene som ble valgt til undersøkelsen er metonymer. I denne oppgaven vil også disse omtales som metaforiske uttrykk.

2.1.3 Forståelse av metaforiske uttrykk hos andrespråksinnlærere

Andrespråkslæring dreier seg om det å lære et nytt språk i tillegg til morsmålet etter at morsmålet blir etablert – uavhengig av læringskonteksten for det nye språket (Berggreen og Tenfjord 1999: 17). En andrespråksinnlærer er en som har et morsmål og en kultur som på en eller annen måte skiller seg fra språket og kulturen til et annet samfunn. Derfor er det sannsynlig at språkbrukeren kommer til å erfare ting på ulik måte og få utfordringer knyttet til det å forstå disse i et annet samfunn.

Forståelsen av metaforiske uttrykk kan være en utfordrende prosess for andrespråksinnlærere. Berggreen og Tenfjord (1999: 243) hevder at typisk for slike uttrykk er at de danner en betydningsenhet som ikke uten videre kan forstås selv om en kjenner betydningen av enkeltordene.

Det er likevel metaforer og metaforiske uttrykk som kan vurderes som universale og kan dermed bidra til forståelsen hos en andrespråksinnlærer. Kövecses (2002: 177) argumenterer at noen konseptuelle metaforer, av typen “HAPPINESS IS UP, HAPPINESS IS LIGHT, HAPPINESS IS A FLUID IN A CONTAINER, ANGER IS A PRESSURIZED FLUID OR GAS IN A CONTAINER” kan være universelle. Han hevder at den hypotetiske universaliteten av for eksempel “PRESSURIZED CONTAINER” metafor for sinne og dets motstykker ser ut til å komme fra visse universelle aspekter av *menneske psykologi*.

Metaforer og metaforiske uttrykk som vurderes som universale vil oftere være forståelige, men faren for misforståelse kan fortsatt være til stede. Dette fordi “[...] selv om en metafor kan være universell i den forstand at den finnes i de fleste språk, vil den ikke alltid realiseres gjennom de samme uttrykkene og kildeordet vil ikke alltid brukes likt” (Golden 2009: 35). Det betyr at selv om vi har samme erfaringene kan måten et begrep uttrykkes på, variere fra språk til språk (og fra kultur til kultur). Erfaringrealister mener at kilden til å billedliggjøre metaforer er valgt ut fra menneskenes erfaringer og at vårt konseptuelle system

er baserte på våre erfaringer i verden (Lakoff og Johnson 1980: 119). Fordi vi har felles erfaringer, vil de fleste kildene til metaforer også være felles for flere språk (Golden 2009).

Noen metaforer og metaforiske uttrykk identifiserer seg med en kultur og derfor kan få forskjellige betydninger i andre kulturer. Et eksempel på et slikt varierende konsept er ordet «framtid» som ifølge noen kulturer står foran og for andre kulturer står den i bak, selv om det er samme erfaringer med konseptet «framtid» i mange kulturer. Et annet eksempel på dette er begreper OPP og NED. Orienteringen av disse er ikke det samme i alle kulturer. Lakoff og Johnson (1980: 23-24) hevder at det finnes kulturer der balanse eller sentralitet spiller viktigere rolle enn det gjør i vestlig kultur.

Tidligere forskning

Det er utført få undersøkelser i Norden som måler andrespråksinnlærers metaforforståelse. Nedenfor gis det eksempler på disse undersøkelsene. I denne oppgaven vil ordene andrespråksinnlærer, andrespråkelever og minoritets elever bli brukt om hverandre.

En studie av majoritets- og minoritets elevers leseforståelse ble gjennomført av Lise Iversen Kulbrandstad (1998). Hun undersøkte blant annet om overskriften til en tekst kan bidra til å forstå hva teksten handler om. En av overskriftene var et metaforisk uttrykk, nemlig «medaljens bakside». Elevene skulle ut fra denne overskriften si hva teksten ville handle om. Kulbrandstad (1998) hevder at andrespråkelever hadde vanskeligheter med å forklare det metaforiske uttrykket og visste ikke hva uttrykket stod for. Til tross for dette kunne det se ut som at de kjente til ordene uttrykket bestod av. Det viste seg også at de hadde videre utfordringer med å følge resonnementet i teksten. Når det gjelder majoritets elever kunne de gi en rimelig forklaring på det metaforiske uttrykket i overskriften og de hadde ikke vanskeligheter med å følge teksten videre.

Anne Golden (2005) gjennomførte en studie der hun undersøkte minoritets- og majoritets elevers metaforforståelse. Hensikten med studiet var for å fange opp og sammenligne metaforforståelse hos disse elevene. 400 elever i ungdomsskolen ble testet i studiet og de ble testet i 50 ulike metaforiske uttrykk. Disse ble hentet fra lærebøkene, nærmere bestemt tre serier av lærebøker i samfunnskunnskap.

Resultatet til undersøkelsen viste at andrespråkelever skårer lavere på å forstå metaforiske uttrykk enn elever som har norsk som morsmål. Felles for alle informantene var at de hadde god forståelse av uttrykk da disse handlet om temaer knyttet til ungdom og ungdomsverdenen. Det var andre metaforiske uttrykk som var vanskelig for begge grupper av

informanter. Golden mener at grunnen til at uttrykkene var vanskelige ikke kun kan begrunnes med vanskeligheten av metaforiske uttrykk. Det generelle ordforrådet kan for eksempel forklare deres gode eller dårlige forståelse av metaforiske uttrykk. Hun konkluderer med at metaforiske uttrykk bør tas hensyn til i løpet av undervisningen og dets diversitet bør legges hovedvekt på i studier av metaforforståelse.

Resultatet av begge undersøkelsene viste at minoritetslevene skåret lavere enn morsmålsbrukere i å forstå metaforiske uttrykk. Det kan begrunnes med deres manglende ferdigheter i andrespråket, ulik kulturell bakgrunn eller fravær av ekvivalenter i morsmål. Deres metaforforståelse kan utvides og forbedres, men dette krever tid og anstrengelse. Dersom at de forblir i samfunnet der andrespråket dominerer og kommer i kontakt med flere morsmålstalere, og ikke minst opplever å befinne seg i ulike kontekster der de får tolket forskjellige uttrykksmåter, vil de kunne tilegne seg en metaforforståelse på et morsmåls nivå.

2.2 Hva er kroppsliggjøring?

Menneskekropp spiller en viktig rolle i tenkningen, mener erfaringrealistene Lakoff og Johnson. De hevder at måten menneskene tenker på, er kroppslig- eller legemliggjort. Lakoff og Johnson (1999) mener at en definisjon på kroppsliggjøring er gitt av å vurdere kroppslige erfaringer som en viktig faktor i rasjonalitet. Oppfattelsen av rasjonalitet knyttes altså sterkt til kroppslige erfaringer:

”... reason is not, in any way, a transcendent feature of the universe or of disembodied mind. Instead, it is shaped crucially by the peculiarities of our human bodies, by the remarkable details of the neural structure of our brains, and the specifics of our everyday functioning in the world.” (Lakoff og Johnson 1999: 4)

Ifølge den kognitive lingvistikken er vårt konseptuelle system for det meste kroppslig og vår kognisjon av verden er særlig bundet til kroppslige erfaringer. Den tradisjonelle tankegangen (Objektivisme) ignorerte rollen til kroppsliggjøring og kroppserfaringer i rasjonalitet og vårt konseptuelle system. Fordi menneskekroppen kun har subjektive elementer ble den vurdert som irrelevant for den objektive naturen av mening. Årsak ble sett som abstrakt og kroppen undervurdert fordi den ikke spiller noe rolle i vår resonnement av abstrakte temaer (Johnson 1987: xiv). Motsatte av disse tankene ble foreslått av den kognitive lingvistikken (*erfaringsrealisme* eller *eksperiensialisme*) i de siste tiårene. ”The human conceptual system is a product of human experience, and that experience comes through the body” (Lakoff 1987: 206).

Hypotesen av kroppsliggjøring tilsier at metaforisk tanke er basert på korrelasjon mellom tanke og erfaring. Kövecses (2007) mener at vi kan få tilbakevendende kroppslige erfaringer ved konstante repetisjoner. Dette kalles *image schemata*. ”In order for us to have meaningful, connected experiences that we can comprehend and reason about, there must be pattern and order to our actions, perceptions, and conceptions. A schema is a recurrent pattern, shape, and regularity in, or of, these ongoing ordering activities” (Johnson 1987: 29). Erfaringene våre plasseres i dette skjemaet som vi møter senere og benytter av disse når vi kommer til å begripe noe (Golden 2005). Skjemaet bidrar også til at erfaringene blir forståelige og tolkes i en sammenheng.

2.2.1 Kroppslige metaforiske uttrykk

Kropp er en viktig kilde for menneskenes erfaringer og tenkning (Lakoff og Johnson 1980). En grunn til dette vil være at vi gjør ting forståelig gjennom å ta utgangspunkt i det som er kjent. Siden mennesker kjenner sin kropp godt nok vil uttrykkene av den slags også være forståelig. Derved uttrykk som har kroppsdelar som kildedomenet kan gjøre begrepene i måldomenet forståelige. Eksempelene på slike uttrykk er *å synge av hjertens lyst*, *å gå etter noens hode*, *å forbli/å være i utenlandske hender*. (Golden 2005: 5-8-11). Metaforene formulert gjennom felles erfaringer, særlig kroppslige erfaringer, kan være nesten samme i de fleste språk. Metaforiske uttrykk som har en slik metaforbasis kan derfor være forståelige selv for andrespråksbrukeren:

”Hvis opphavet til metaforene er erfaringer og særlig kroppslige erfaringer, må mange metaforer være universelle fordi menneskene har de samme sansene og bevegelsesmulighetene, det samme utgangspunktet og i hvert fall i teorien de samme utviklingsmulighetene. Da burde også de metaforiske uttrykkene i ett språk som hører til en universell begrepsmetafor, være like enkle å forstå som et hvert annet leksem som viser til et kjent begrep, uavhengig av hvilket morsmål en har.” (Golden 2005: 34)

Tidligere forskning

Golden (2005) har utført et forskningsprosjekt der hun beskriver metaforiske og metonymiske uttrykk i norsk som har kroppsdelar som kildedomene. Prosjektet viser hvordan kroppslige metaforiske uttrykk kan forklares ved å se nærmere på/kjenne funksjonene til kroppsdelene våre. Det ble valgt fire kroppsdelar nemlig *hjerne*, *hode*, *hånd* og *bein* for dette prosjektet og det legges hovedvekt på diskusjon av disse. I tillegg inkluderes noen få uttrykk

som også har kroppsdelar som kildedomene (*bryst, hjerne, armer, fingre, knær og tær*). Nedenfor beskrives prosjektet ved diskusjonen av kroppsdelene *hjerter* og metaforiske uttrykk som ble gruppert ved den.

Hjertet betraktes som et rom og som et objekt. I det første tilfellet blir vanligvis *hjertet* lagringsplass for personer, objekter og ord. Eksempelene på uttrykk med *hjerter* som et rom er: *å ha Jesus i hjertet* (lagringsplass for guddommelige personer), *å gjemme noe i dypet av våre hjerter* (plass dypest ned), *å ha et stort hjerte* (stor plass). Uttrykkene med *hjerter* kan ha samme betydning når det betraktes som et rom: ”Vi kan derfor trekke slutningen at vedkommende – ved å slippe noe inn i hjertet – er følelsesmessig knyttet til disse tingene” (Golden 2005: 3).

Hjertet kan også betraktes som et objekt. Eksempelene på uttrykk der *hjerter* ses på slikt er: *hans hjerte tilhører til Anne* (objektet har en eier), *hun har et varmt hjerte* (ulikt type objekt), *han trampet på hjertet mitt* (objektet manipuleres). (Golden 2005: 4)

2.3 Konklusjon kapittel 2

I kapittel 2 ble definisjonen av forståelse og kroppsliggjøring presentert og diskutert ut fra teoretisk utgangspunkt. Begrepet forståelse ble utdypet med delkapitlene om forståelse av ord og metaforiske uttrykk og om forståelse av metaforiske uttrykk hos andrespråksinnlærere. I tillegg ble det gitt en kort beskrivelse av to tidligere studier der metaforforståelse var studieobjektet. Begrepet kroppsliggjøring ble utdypet med delkapitlene om kroppslige metaforiske uttrykk og med beskrivelse av et forskningsprosjekt der kroppslige metaforiske uttrykk var studieobjekt.

KAPITTEL 3 – INFORMANTER, DATAINNSAMLING OG METODE

I denne delen av oppgaven presenteres tre delkapitler. Først gis det en generell informasjon om informantene som deltok i undersøkelsen. Deretter følger en presentasjon av data og datainnsamlingen. Til slutt gjør jeg rede for metodevalg, og diskuterer dette i lys av undersøkelsen.

3.1 Informanter

Informantene i denne undersøkelsen er aserbajdsjanske studenter. De er alle studenter ved bachelorprogrammet «Skandinaviske regionstudier»¹ ved Azerbaijan University of Languages i Baku. Dette bachelorprogrammet ble startet i 2006 og har tatt opp et nytt kull studenter hvert år siden. Til sammen er det 38 studenter fordelt på fire kull, men kun ti av disse er informanter for denne studien. Kun studentene fra fjerde kull² fylte ut undersøkesskjemaene. Det er noen klare felles kjennetegn for informantene og undersøkelsesprosessen:

- Informantene var i fjerde år av sin bachelor i «Skandinaviske studier».
- Informantene var i hovedsak på undersøkelsesplassen (på det Skandinaviske Senteret i Baku) mens undersøkelsen ble utført. De som ikke hadde anledning til å være tilstede fikk skjemaene distribuert via e-post.
- Undersøkelsen ble utført under min observasjon. På denne måten ville jeg være sikker på at informantene ikke benytter seg av ordbok eller oppslagsverk mens de leser intervjudata. Informantene som ikke kunne være tilstede på undersøkelsesplass ble bedt om å unngå å bruke nevnte hjelpemidler.
- Besvarelsesspråket var på informantenes morsmål, altså på aserbajdsjansk.

Grunnen til at det kun var fjerdeårsstudentene som deltok i undersøkelsen, er deres språkerfaring i norsk som er bedre enn for de lavere trinnene. De har studert norsk i fire år, og gått på norsk trinn 2 eller 3 på sommerskolen ved UiO i 2011. Derfor kan man anta at de kan følge med på setningene tatt fra avisartikler (Vedlegg 1) i uten særlig vanskeligheter. Deres

¹For mer informasjon, se: <http://skandinaviskcenter.wordpress.com/category/om-prosjektet/>

²Da studentene deltok i undersøkelsen gikk de fjerde og siste år av sine bachelorstudier. Der er nå ferdig med bachelorprogrammet i «Skandinaviske regionstudier».

kunnskapsnivå i norsk (og i andre språk) ble bedømt ved hjelp av spørreskjema (Vedlegg 3) der de skulle vurdere sine språkkunnskaper.

Under feltarbeidet kom det fram at to av ti studenter ville fortsette sine studier i Italia og derfor ikke ville kunne være tilstede i Baku. Skjemaene til de to, **informant 9**³ og **10**, ble derfor distribuert via e-post og returnerte etter ferdig besvart. Besvarelsen til **informant 10** vurderes likevel ikke som relevant for denne undersøkelsen. Dette fordi informanten hovedsakelig forklarte de metaforiske uttrykkene på engelsk (noen av forklaringene er skrevet på aserbajdsjansk). På undersøkelsesskjemaet bes det om at studentene for eksempel skriver et tilsvarende uttrykk på morsmålet. I dette tilfellet blir besvarelsen til **informant 10** irrelevant fordi informanten forklarte dette på engelsk.

Informantene ble informert om formålet med undersøkelsen og om at de kommer til å bli bedt om å forklare norske metaforiske uttrykk. Reglene for utfyllingen av spørreskjemaet ble også presentert på forhånd. Undersøkelsen ble utført på undervisningsrommet ved det skandinaviske senteret i Baku, og spørreskjemaene ble distribuert der. Studentene fikk også lov til å spørre om en oversettelse av ord de ikke forstod. De som hadde spørsmål, rakk opp hånden og fikk så svar på sine spørsmål.

Studentene i klasserommet skulle ikke diskutere med hverandre mens undersøkelsen pågikk. Om de hadde spørsmål rakk de som nevnt opp hånden og fikk deretter direkte svar på sine henvendelser. For å unngå å forstyrre andre studenter som fortsatt skrev, fikk informantene lov til å forlate rommet når de ble ferdige. Hver av informantene brukte omkring 15-25 minutter på å besvare undersøkelsen.

3.2 Datainnsamling

Det er til sammen to sett data for undersøkelsen. Den ene er nitten korte, originale tekstutdrag hentet ut fra tre norske aviser: Aftenposten, VG og Universitas. I oppgaven kalles disse tekstutdragene for setninger. Den andre er atten enklere setninger, som var laget på forhånd. Til sammen undersøkes nitten metaforiske uttrykk, da ett av tekstutdragene inneholder to uttrykk. Felles for de metaforiske uttrykkene er at alle har kroppsdeler som kildedomene. Undersøkelsen omfatter ni hånd-, to øye-, to hode-, to ansikt-, en fot-, en hjerne-, en nese-, ett beinrelaterte metaforiske uttrykk.

³For å skille forklaringene til informant 9 fra de andre er den markert

En annen data for undersøkelsen er som nevnt atten enklere setninger. Disse setningene ble laget på forhånd og inneholder de samme metaforiske uttrykkene som i de originale setninger. Felles for de enklere setningene er at de har rik kontekst og enklere ordforråd og struktur. Hensikten med å lage disse var å bidra til forståelsen hos innlærerne. Resultatet av undersøkelsen vil vise om disse setningene var til hjelp eller ikke.

Metaforiske uttrykk i denne studien ble identifisert ved å se på om de inneholder ord med kroppsdel, eller om de kan relateres til en kroppsbasert aktivitet der kroppslige uttrykk befinner seg. Steen (2007: 88-89) nevner Pragglez-prosedyren som kan brukes for å identifisere ord som ble brukt metaforisk. Dette kalles «Metaphor Identification Procedure» (MIP) som omfatter følgende steg:

1. Read the entire text/discourse to establish a general understanding of the meaning.
2. Determine the lexical units in the text/discourse
- 3a. For each lexical unit in the text, establish its meaning in context, i.e. how it applies to an entity, relation or attribute in the situation evoked by the text (contextual meaning). Take into account what comes before and after the lexical unit.
- 3b. For each lexical unit, determine if it has a more basic contemporary meaning in other contexts than the one in the given context. For our purposes, basic meanings tend to be:
 - more concrete; what they evoke is easier to imagine, see, hear, feel, smell and taste
 - related to bodily action
 - more precise (as opposed to vague)
 - historically older.

Basic meanings are not necessarily the most frequent meanings of the lexical unit.

3c. If the lexical unit has a more basic current/contemporary meaning in other contexts than the given context, decide whether the contextual meaning contrasts with the basic meaning but can be understood in comparison with it.

4. If yes, mark the lexical unit as metaphorical.

Ved å ta hensyn til stegene i Pragglejaz-prosedyren kan man identifisere ordene med metaforisk betydning i en tekst. Etter å ha lest hele teksten og bestemt leksikalske enheter i den (punkt 1 og 2 ovenfor) bør deres betydning ut fra kontekst defineres. De metaforiske uttrykkene i denne studien har også en slik betydning i andre kontekster. Dette kan man se nærmere på i metaforen ”å se med nye øyne” i setning 1 (se kapittel 6.1.1). Ordene ”å se” og ”øyne” i det metaforiske uttrykket kan ha en annen betydning i ulik kontekst. ”Å se” relateres direkte til en kroppsrelatert aktivitet, mens ”øye” uttrykker en kroppsdel. Ordene mister likevel sine kroppsrelaterte betydninger når de brukes for eksempel i metaforen ”å se med nye øyne”. Det vil si ”å se” får betydningen ”å forstå” og ”nye øyne” blir et tegn på ens nye tenkemåte i denne metaforen.

Lakoff og Johnson hevder at menneskenes kroppslige erfaringer er opphav til de fleste metaforer. Dette er hovedgrunnen til at denne studien kun undersøker informantenes forståelse av denne typen metaforer. Siden kroppslige erfaringer for det meste er de samme hos de fleste mennesker, vil kroppsbaserte metaforer forstås uten særlig vanskelighet. (Lakoff og Johnson 1980) Denne oppgaven undersøker dette ved hjelp av aserbajdsjanske innlærere av norsk ved ”Skandinaviske regionstudier”.

3.3 Metode

I denne delen av oppgaven presenteres hvilken metode som ble brukt for gjennomføringen av undersøkelsen. Først beskrives spørreskjemaet som informantene skulle fylle ut. En generell informasjon om hvor undersøkelsen fant sted og hvilke regler informantene skulle følge presenteres senere.

3.3.1 Spørreskjema

Undersøkelsen ble utført ved hjelp av et spørreskjema (gjengitt i vedlegg 3). Det todelte spørreskjemaet ble valgt som metode for å fange opp informantenes forståelse av kroppslige metaforiske uttrykk. **Den første delen av spørreskjemaet** inneholder:

- 1) originale setninger hentet ut fra avisartikler,
- 2) enklere setninger,
- 3) tre spørsmål (tre steg) som står i et skjema.

Informanten som forklarte det metaforiske uttrykket i **Steg 1**, indikerte sin umiddelbare kjennskap til det metaforiske uttrykket. Informanten som var i **Steg 2**, mente

derimot at hun ikke kjenner det metaforiske uttrykket og derfor gjetter det ved hjelp av konteksten. Det samme gjelder for informanten som var i **Steg 3**, der informanten hadde behov for å lese en setning med enklere ordforråd for å forstå det metaforiske uttrykket ut fra konteksten. Informantens forklaringer på de metaforiske uttrykkene ble vurdert med fem vurderingstyper: «riktig», «akseptabel», «noe riktig», «misforstått/ikke riktig» og «usikker». I noen tilfeller unnlot informanter å gi svar. Dette er registrert i kapittel 6.3 under hver informant som «ikke svart», men regnes ikke som en vurderingstype. I det følgende vil vurderingstypene diskuteres nærmere:

En riktig besvarelse er der det blir oppgitt et uttrykk på aserbajdsjansk som tilsvarer det metaforiske uttrykket i setningen. Et eksempel på dette er besvarelsen til **informant 1** på uttrykket å se med nye øyne, i setning 1 – Steg 1.

En akseptabel besvarelse er en nesten riktig forklaring av uttrykket. Det betyr at informanten ikke skrev en fullstendig forklaring, men utelot f.eks. et verb. Et eksempel på dette er besvarelsen til informant 7 på uttrykket å se med nye øyne i setning 1 – Steg 1. Forklaringen vurderes som akseptabel fordi den ikke er helt fullstendig. Informanten skrev kun forklaringen på en del av uttrykket (et nytt blikk), altså var ikke verbet ”å se” inkludert.

En noe riktig besvarelse er en ikke helt riktig forklaring, men kan på en eller annen måte knyttes til det metaforiske uttrykket. Et eksempel på dette er forklaringen til **informant 3** av uttrykket med hard hånd i setning 2 – Steg 2. Besvarelsen, altså alt er i hans styrelse, vurderes som *noe riktig* fordi presidenten med hard hånd er undertrykkende og derfor styrer landet i et autoritært regime. Forklaringen poengterer det autoritære regimet og viser til at alt i landet er sterkt avhengig av ham. Samtidig uttrykker det ikke den samme betydningen.

En misforstått/ikke riktig besvarelse er en forklaring som er ukorrekt eller misforstått. Et eksempel på dette er besvarelsen til **informant 6** på uttrykket å skyte seg selv i foten i setning 4 – Steg 2. Besvarelsen, altså å trekke noen etter foten, vurderes som misforstått/ikke riktig fordi den ikke stemmer med betydningen av det markerte uttrykket i originalsetningen i det hele tatt.

En usikker besvarelse er altså verken riktig eller misforstått. Et eksempel på dette er besvarelsen til **informant 9** på uttrykket med hard hånd i setning 2 – Steg 2. Informanten skriver at det metaforiske uttrykket har en negativ mening, men informanten skrev ikke hva som er den nøyaktige betydningen. Besvarelsen vurderes som usikker fordi det forventes at informanten skriver en forklaring på uttrykket og ikke kun evaluerer det som ”positivt” eller ”negativt”.

Den andre delen av spørreskjemaet kartlegger informantenes selvvurderinger. I denne delen av undersøkelsen vurderte studentene sine reseptive (lytte og lese) og produktive (snakke og skrive) ferdigheter i norsk og andre språk de behersker. De ga poeng (0-5) til seg selv, der 0 poeng plasserte deres språkbeherskelse på et dårlig nivå, mens 5 poeng indikerte svært bra språkkunnskap. I tillegg inneholder skjemaet spørsmål om studentenes lesepreferanser, der de krysset hva de leser på andre språk (*litteratur, fagbøker, aviser/magasiner eller annet*) og hvilket språk leser de dem på (se kapittel 5.2).

Denne delen ble besvart dagen etter at informantene svarte på den første delen av spørreskjemaet. Hensikten med denne tidsrekkefølgen var å se på om deres selvvurderinger i norsk (*i det å lese*) samsvarer med deres besvarelser i det første spørreskjemaet. Spørreskjemaet for selvvurderinger hadde altså ikke som mål å bedømme om studentene var relevante til å delta i undersøkelsen. De skulle ikke vurderes som irrelevante ut fra eventuelle lave poengsummer gitt deres språkkunnskap i norsk.

Studentene ble også bedt om å vurdere sine språkkunnskaper i andre reseptive og produktive ferdigheter. Dette for å skape en oversikt over deres kunnskap, basert på selvvurderinger, i disse ferdighetene. Informantene vurderte også egen språkkunnskap i andre språk. Dette fordi det var av interesse å se på om kunnskapen i andre språk påvirker deres forklaringer av de metaforiske uttrykkene. Det viste seg under analysen av besvarelsene at noen av informantenes forklaringer for eksempel var påvirket av tyrkisk.

3.4 Konklusjon kapittel 3

I denne delen av oppgaven ble metoden som er brukt i utførelsen av undersøkelsen beskrevet. Her presenteres spørreskjemaet som ble brukt for utføring av undersøkelsen. Ved hjelp av det todelte spørreskjemaet ble informantenes forståelse av kroppslige metaforiske uttrykk undersøkt. Den første delen inneholder spørsmål som informantene skulle svare på ved å forklare kroppslige metaforiske uttrykk. I den andre delen skulle informantene vurdere sine språkkunnskaper ved å gi poeng (0-5) til sine egne språkferdigheter i andre språk. En generell informasjon om undersøkelsesplass og reglene som studentene skulle følge ble også presentert i denne delen av oppgaven.

KAPITTEL 4 – PRETEST

I denne delen av oppgaven beskrives pretest som ble utført før undersøkelsen. To informanter deltok i pretest, og deres besvarelser skal presenteres senere i denne delen av oppgaven. Deres forklaringer vises i tabellene der det står hvilken metafor som ble forstått i hvilket steg (uten at det gis vurdering). Etter hvert diskuteres deres selvverdinger for språkkunnskap og lesepreferanser.

4.1 Om pretest

Hovedmålet med pretesten var å se på hvordan innlærerne av norsk forstår dataene (dvs. de originale setningene og de enklere setningene) og spørreskjemaene. Dette var et slags forberedelsesstadium på vei til undersøkelsen. Pretesten ville fastslå om det var noen punkter i dataene og spørreskjemaene som er vanskelig å forstå for innlærerne, for så å rette opp disse og lage en enklere versjon for å unngå de samme vanskelighetene for innlærerne i undersøkelsen på universitetet. Hensikten med pretest er ikke å se på hvilken av forklaringene som var f.eks. riktig eller misforstått, slik det ble gjort med hvert enkelt svar av informantene i selve undersøkelsen.

På grunn av tidsmangel ble det kun intervjuet to studenter (testinformanter) i pretesten. Begge testinformantene bodde i Oslo da pretesten fant sted. Informasjon om hver testinformant skal gis senere i oppgaven (kapittel 4.2). Først og fremst beskrives dataene og spørreskjemaene som testinformantene fikk i pretest. Dette er altså den første versjonen av undersøkelsesskjemaet og det ble gjort noen endringer til dataene og spørreskjemastrukturen etter pretest.

4.2 Data og spørreskjema i pretest

I den andre delen av spørreskjemaet vurderte informantene sine andre språkkunnskaper. Der skrev de også i hvilke språk leser de litteratur, fagbøker, avis/magasiner og annet. I det følgende presenteres det hvordan informantene i pretest vurderte sine kunnskaper i andre språk og språkpreferanser i det å lese.

4.2.1 Pretest – Testinformant 1

Den første informanten som ble intervjuet var en aserbajdsjansk student som studerte økonomi ved UiO. Da informanten deltok i undersøkelsen hadde studenten bestått norsk på nivå 2 og påbegynt norskkurs nivå 3.

Resultatet av pretesten (presentert i tabell 1) viste at testinformantens ordforråd i norsk ikke var særlig utvidet. Dette fordi følgende norske ord i de metaforiske uttrykkene var ukjent for informanten: hjerne, fast, surrete, bein, skarp, skyte, tape og verk. Oversettelsen av disse ordene ble forklart av meg siden informanten ikke var tillatt å bruke ordbok eller oppslagsverk. Mangel på norsk ordforråd skapte naturligvis vanskeligheter med informantens leseforståelse. Dette resulterte likevel ikke i motivasjonstap.

Det viste seg også at testinformanten ikke kjente til de fleste metaforiske uttrykkene, men var allikevel flink til å gjette betydningen ut i fra konteksten. Testinformanten benyttet seg av enklere setninger syv ganger og i noen tilfeller bidro den enklere setningen til forståelsen og noen ganger ikke.

4.2.2 Pretest – Testinformant 2

Den andre testinformanten var en tysk student som studerte ved UiO. Testinformanten hadde lært norsk på skolen i hjemlandet og gått på norskkurs nivå 4 ved UiO.

Resultaten av pretesten (se tabell 1) viste at testinformantens ordforråd i norsk er veldig bra. Derfor satt ikke denne testinformanten fast når det gjaldt oversettelsen av ordene, og konsentrerte seg med å finne ekvivalenter til de norske metaforiske uttrykkene på sitt morsmål. Testinformant 2 var klar over muligheten til bruk av enklere setninger om det skulle oppstå språklige vanskeligheter, men hun benyttet ikke disse under intervjuet.

Nedenfor presenteres testinformantenes forklaringer i de tre stegene. Deres besvarelser blir som nevnt før ikke evaluert. Forklaringen i Steg 1 indikerer informantens umiddelbare kjennskap til det metaforiske uttrykket. Forklaringen i Steg 2 indikerer det motsatte og informanten har skrevet den ved å lese hele setningen. Det vil si informanten prøver å gjette betydningen ved hjelp av konteksten. Forklaringen i Steg 3 indikerer at informanten hadde behov for å lese en enklere setning for å forstå det metaforiske uttrykket ut fra konteksten. Tabellen nedenfor viser de metaforiske uttrykkene og er en felles introduksjon for begge testinformantenes (TI) besvarelser.

Kjenner du til uttrykket?

Ja. Hvis ja, finnes det ekvivalent til dette uttrykket på morsmålet ditt?- Steg 1

Nei. Hvis nei, forstår du det ut fra kontekst?- Steg 2

Hjelper enklere setningen med å forstå betydningen til uttrykket?- Steg 3

Tabell 1: Metaforiske uttrykk og testinformantenes besvarelser⁴

Det metaforiske uttrykket	Forklaringene til TI 1	Steg TI 1	Forklaringene til TI 2	Steg TI 2
1 å se med nye øyne	å se med nye blikk, med nye øyne	3	å se noe med andre øyne	1
2 med hard hånd	landet er ikke fritt, å holde landet som punsj	2	at presidenten er veldig streng	1
3 i dine hender	det finnes et tilsvarende uttrykk på aserbajdsjansk	1	det finnes et tilsvarende uttrykk på tysk	1
4 skyte seg selv i foten	at han kan skade seg selv	2	det finnes et tilsvarende uttrykk på tysk	1
5 ha i bakhånd	å spare noe for den svarte dagen	1	det finnes et tilsvarende uttrykk på tysk	1
6 hjernevaske	ikke svart (vanskelig ord "hjerne")	-	det finnes et tilsvarende uttrykk på tysk	1
7 ta overhånd	Ikke svart	-	det finnes et tilsvarende uttrykk på tysk	1
8 ha bein i nesa	det å ha marginale tanker	3	Ikke svart (forsto ikke sammenheng i setningen)	-
9 være surrete i hodet	han kan ikke konsentrere seg, å være grumsete i hodet	2	det finnes et tilsvarende uttrykk på tysk	1
10 ha beina på jorda	hun er ikke en drømmer; det å være realist	2	å ha begge føttene i livet, komme tilbake til jorda	1
11 gå hånd i hånd	Ikke svart	-	det finnes et tilsvarende uttrykk på tysk	1
12 tape ansikt	det finnes et tilsvarende uttrykk på aserbajdsjansk	1	det finnes et tilsvarende uttrykk på tysk	1
13 lukke øynene for	det finnes et tilsvarende uttrykk på aserbajdsjansk	1	det finnes et tilsvarende uttrykk på tysk	1
14 legge siste hånd på	å vandre hånden for den siste gang	1	det finnes et tilsvarende uttrykk på tysk	1
15a de skarpeste hodene	visdommen kom til hodet	2	skarp syn eller fornuft	1
15b på egenhånd	på eget hode	1	det finnes et tilsvarende uttrykk på tysk	1
16 håndfast	ikke svart	-	det finnes et tilsvarende uttrykk på tysk	1
17 det nye ansiktet	ny oppfinnelse	2	det finnes et tilsvarende uttrykk på tysk	1
18 holde hånd over	å ha hånden på noen	1	å ha beskyttende hånd over noen	1

4.2.3 Oppsummering av pretest, del 1

Informant 1 hadde som nevnt ikke så rikt ordforråd i norsk, men dette begrenset ikke innsatsen. Informanten var flink til å komme med tilsvarende uttrykk på morsmålet etter at betydningen av noen ord i metaforiske uttrykkene ble gjort kjent. Den første informanten var flink til å gjette ordenes mening, og forsøke å forstå uttrykk ut i fra konteksten, selv om de

⁴ De originale setningene finnes samlet i Vedlegg 1, de enklere setningene i Vedlegg 2.

fleste uttrykkene var ukjente. Informanten leste to enklere setninger, men mente at disse var vanskelige å forstå.

Informant 2 vurderte sin leseferdighet med 4 poeng som betyr at informanten leser og forstår bra i norsk. Selvvurderingen til informant samsvarer med at informanten ikke fikk særlig vanskeligheter da hun besvarte spørreskjemaet. Kun ved å se denne selvvurderingen kunne man forutsi at leseforståelsen ville være bedre hos den tyske studenten (selv om selvvurderingen ikke hadde en slik hensikt). Informanten skrev at tolv av nitten metaforiske uttrykk fantes på eget morsmål og var følgelig kjent. Resten av ordene forsto informanten med hjelp av sin kontekstavhengige forståelse. Informanten benyttet ikke enklere setninger.

Ut i fra deres selvvurderinger kunne man forutsi at leseforståelsen skulle være bedre hos den tyske studenten. Dette ble bekreftet av hennes besvarelse.

4.2.4 Informantenes selvvurderinger – pretest, del 2

I denne delen av spørreskjemaet (del 2) vurderte studentene sine reseptive (lytte og lese) og produktive (snakke og skrive) ferdigheter i norsk og andre språk de behersker. De ga poeng (0-5) til seg selv og disse poengene plasserte deres språkbeherskelse på forskjellige nivå: 0 poeng: dårlig, 1 poeng: lavt, 2 poeng: ikke så verst, 3 poeng: middels, 4 poeng: bra, og 5 poeng indikerte svært bra språkkunnskap.

Informant 1 vurderte sine produktive ferdigheter og en av de reseptive ferdighetene i norsk (det å lese) med 2 poeng. Når det gjelder lytteforståelsen vurderte informanten den med 3 poeng, som betyr at informanten behersker denne ferdigheten på et middels nivå. Informanten evaluerte også sine språkferdigheter i tyrkisk, russisk og engelsk. Alle de fire ferdighetene i tyrkisk ble vurdert med 5 poeng, som betyr at informanten kan språket svært bra. Ut fra selvvurderingen antas det at informantens reseptive ferdigheter i engelsk og russisk også er svært bra. De produktive ferdighetene i disse språkene ble vurdert med 4 poeng, altså som bra.

Testinformant 1 leser litteratur på tyrkisk og engelsk, fagbøker på engelsk og norsk og aviser og magasiner på tyrkisk, russisk og engelsk.

Testinformant 2 vurderte sine produktive ferdigheter i norsk med 3 poeng. Dette plasserer testinformantens ferdigheter på et middels nivå. Når det gjelder reseptive ferdighetene ble de vurdert med 4 poeng. Hun vurderte sin språkkunnskap også i fransk og italiensk. Produktive og reseptive ferdighetene i fransk ble vurdert med 4 poeng av

testinformanten. Når det gjelder produktive ferdighetene i italiensk ble de evaluert med 2 poeng, mens reseptive ferdigheter ble vurdert med 3 poeng.

Testinformant 2 leser litteratur på fransk, fagbøker på engelsk og norsk og aviser og magasiner på norsk. Hun mente at hun leser lite på italiensk.

Informantenes språkbeherskelse i norsk, som deres selvverdinger også viser, er på forskjellige nivå.

4.3 Konklusjoner og tiltak etter pretest

Setningene i dataene og oppbygningen av spørreskjemaene i pretest nesten samsvarer med det samme i undersøkelsen. Forskjellen er at setningen med det metaforiske uttrykket ”bein i nesa” i pretest, ble erstattet med en annen setning (hentet fra Aftenposten) i dataene til undersøkelsen. Setningen inneholdt fortsatt det samme uttrykket. Grunnen til denne forandringen er at begge testinformantene i pretest vurderte setningen med det metaforiske uttrykket «bein i nesa» vanskelig og kunne ikke se noe sammenheng i setningen selv om de forstod hvert eneste ord. Setningene finnes samlet i Vedlegg 1.

En annen forskjell er at dataene i pretest inneholdt det metaforiske uttrykket ”brette opp ermene”, men dette ble slettet etter pretest. Grunnen til dette er at det metaforiske uttrykket ikke inneholder en kroppsdel på norsk selv om dette tilsvarer til et metaforisk uttrykk på aserbajdsjansk som inneholder en kroppsdelord (”arm” eller ”hånd”).

Ved hjelp av pretesten ble strukturen til undersøkesskjemaene vurdert for å sikre at skjemaet var mest mulig forståelig for de som skulle besvare spørsmålene. Det som var vanskelig eller mindre forståelig revideres for å utvikle en enklere versjon for å unngå unødvendige vanskeligheter for innlærerne i undersøkelsen på universitetet.

KAPITTEL 5 – UNDERSØKELSEN

I denne delen av oppgaven beskrives undersøkelsens oppbygning. Undersøkelsen består av to deler. Hver av delene beskrives i følgende delkapitler. Etter beskrivelsen av den første delen til undersøkelsen beskrives fremgangsmåten av undersøkelsen slik at det blir klart hvordan undersøkelsen ble utført og foregikk steg for steg. Til slutt presenteres det den andre delen av undersøkelsen. Beskrivelsen følger med resultater av innlærernes vurderinger av seg selv (med tabeller) og diskusjon av deres selvverdinger.

5.1 Undersøkelsen ”i tre steg” – del 1

5.1.1 Forklaring

Informantenes forståelse av kroppslige metaforiske uttrykk ble forsket som nevnt før ved hjelp av et hoved- og tre delspørsmål (tre steg) i spørreskjemaet. Først leste informanten det understrekte metaforiske uttrykket i en setning. Etter det skulle informanten skrive forklaringen sin av uttrykket i spørreskjemaet under delsspørsmålene. Hovedspørsmålet (Kjenner du uttrykket?) i spørreskjemaet førte informanten til steg 1 eller 2, spørsmålet i steg 2 førte informanten til steg 3. Om det metaforiske uttrykket var kjent skulle informanten skrive ekvivalenten til uttrykket (**Steg 1**) i skjemaet. Om uttrykket var ukjent skulle informanten skrive forklaringen av uttrykket ut fra konteksten i en original setning (**Steg 2**). Om konteksten i en original setning ikke bidro til forståelsen skulle informanten prøve å forstå det ut fra konteksten i en enklere setning (**Steg 3**).

Forklaringen som er skrevet i **Steg 1** blir vurdert som at informanten har umiddelbar kjennskap til det metaforiske uttrykket. Studentene ble bedt om å lese det metaforiske uttrykket i setningen først. Hvis informanten kjente uttrykket, skulle et tilsvarende uttrykk med tilsvarende betydning skrives på aserbajdsjansk.

Forklaringen i **Steg 2** betyr at informanten ikke kjenner det metaforiske uttrykket og derfor gjetter det ved hjelp av konteksten. Hvis informanten ikke kjente uttrykket, burde hele setningen leses for å forstå det ut i fra konteksten.

Forklaringen i **Steg 3** gir også uttrykk for at informanten ikke kjenner det metaforiske uttrykket. Derfor betydningen av uttrykket forklares ved å lese en setning med enklere ordforråd. Dette for å forstå det metaforiske uttrykket ut fra konteksten. Det tredje steget ga som nevnt før adgang til atten enklere setninger, med de samme markerte metaforiske

uttrykkene fra de originale setningene. Forklaringene som er gitt på dette steget er kontekstavhengig slik den er på det andre steget. Forskjellen mellom de to stegene er at setningen presentert på det tredje og siste steget er kortere og har enklere ordforråd.

5.1.2 Setning 1 som eksempel

Setning 1: Etter at jeg hadde vært borte derfra i mange år, begynte jeg å se stedet med nye øyne, sier Morten A. Strøknes.

Steg 1→ Kjenner du til uttrykket? Hvis ja, finnes det et tilsvarende uttrykk med lik betydning på morsmålet ditt? Det var til sammen syv informanter som mente at de har umiddelbar forståelsen av uttrykket (å se med nye øyne) i den første setningen. Seks av syv informanter skrev korrekte ekvivalenter til uttrykket på aserbajdsjansk, mens en av dem forklarte det med et ”akseptabelt” svar.

Steg 2→ Kjenner du til uttrykket? Hvis nei, forstår du det ut i fra kontekst? To av ni informanter leste hele setningen for å forstå hva det metaforiske uttrykket betyr. Forklaringen til den ene informant ble vurdert som ”akseptabelt”, mens den andre informanten misforstod betydningen til det metaforiske uttrykket.

Enklere setning 1: Da jeg kom hjem etter tre år i utlandet, så jeg Norge med nye øyne.

Steg 3→ Kjenner du til uttrykket? Nei. Hjelper den enklere setningen med å forstå betydningen til uttrykket?

Det var ingen som forklarte det metaforiske uttrykket i Steg 3, dvs. ingen leste enklere setningen der det metaforiske uttrykket er brukt.

5.2 Undersøkelsen med selvverdinger – del 2

5.2.1 Norsk språkkompetanse

I denne delen av undersøkelsen vurderte informantene sine norskkunnskaper i de fire ferdighetene (*det å lese, det å forstå, det å skrive og det å snakke*). De skulle gi seg selv poeng fra 0 til 5, hvorav 0 poeng stod for ”dårlig”, 1 poeng for ”lavt”, 2 poeng for ”ikke så verst”, 3 poeng for ”middels”, 4 poeng for ”bra” og 5 poeng for ”svært bra”. De ble også spurt om andre språk.

Åtte informanter mente at de leser bra i norsk, altså vurderte sine lesekunnskaper med 4 poeng. Det var kun informant 3 som evaluerte sin lesekunnskap med 3 poeng (et middels

nivå). Til sammen var det fire informanter som syntes at de har en middels forståelse av norsk tale, mens de resterende anslo den som bra eller svært bra (4 og 5 poeng). Når det gjelder det å snakke norsk, vurderte kun informant 1 sin muntlige ferdighet som svært bra (5 poeng).

Tabell 2: Informantenes vurdering av egen norskkompetanse

Informant nummer	lese norsk	forstå tale	skrive norsk	snakke norsk
1)	4	5	4	5
2)	4	3	5	4
3)	3	3	4	3
4)	4	5	5	4
5)	4	4	4	4
6)	5	3	4	4
7)	4	4	4	4
8)	4	3	4	3
9)	4	4	4	4

Ut fra informantenes selvverdinger for leseferdigheter i norsk kan man si at de behersker dem på et bra eller svært bra nivå. Leseferdigheter i norsk ble vurdert med 3 poeng kun av **informant 3**. Når det gjelder deres lytteforståelse ga informantene for det meste til seg selv 3 eller 4 poeng som betyr at de behersker denne ferdigheten på et middels eller bra nivå. Lytteforståelsen av norsk tale ble vurdert med 5 poeng kun hos **informant 1**. De fleste informantene anslo sine skriveferdigheter i norsk som bra eller svært bra. Dette ble vurdert med 3 poeng kun hos **informant 7**. Muntlige kunnskap i norsk ble vurdert høyt hos de fleste at de fleste informanene. **Mens informant 3 og 8** mente at de snakker norsk på et middels nivå. **Informant 1 og 9** mente at de snakker svært bra norsk.

5.2.2 Kompetanse i andre språk

Ut fra selvverdingerne i andre språk ser det ut at nesten alle behersker russisk, engelsk og tyrkisk. Fire informanter (**informant 1, 3, 5 og 9**) vurderte sine språkferdigheter i engelsk som svært bra. De resterende ga seg selv 3 eller 4 poeng i sine engelskkunnskaper. Når det gjelder russisk mente fem informanter (informant **2, 3, 4, 8 og 9**) at de behersker språket på et bra eller svært bra nivå. Fire informanter (**informant 1, 5, 6 og 7**) anslo sine muntlige ferdigheter i russisk som ikke så verst eller på et middels nivå. Alle de fire språkferdighetene i russisk ble vurdert med 3 poeng hos **informant 5**.

Fem informanter (**informant 2, 4, 5, 6 og 8**) mente at de behersker tyrkisk på et svært bra nivå og to av informantene (**informant 4 og 8**) vurderte skriveferdighetene sine som bra. Mens de resterende informantene ga seg selv 3 eller 4 poeng til sine språkferdigheter i tyrkisk.

Informant 1 og **informant 3** skrev ikke tyrkisk blant andre språk de behersker. **Informant 3** vurderte sine språkferdigheter i fransk med 3 poeng og **informant 9** vurderte sine språkferdigheter i italiensk med 2 poeng.

5.2.3 Lesepreferanser

På spørreskjema – del 2 skulle også informantene vurdere sine lesepreferanser. De skulle altså skrive i hvilke andre språk de leser litteratur, fagbøker, aviser/magasiner på. Fem informanter mente at de leser disse på russisk eller på engelsk (**informant 1, 2, 3, 7 og 9**). Fire informanter mente at de leser aviser og magasiner på tyrkisk (**informant 8** leser i tillegg litteratur på tyrkisk). **Informant 2** leser litteratur og fagbøker på tyrkisk.

5.3 Konklusjon kapittel 5

I denne delen av oppgaven ble den todelte undersøkelsen beskrevet. De tre stegene altså spørsmålene i undersøkelse del 1 ble presentert, og denne delen ble eksemplifisert ved en fremgangsmåte. Det første spørsmålet går ut på om informantene kjenner metaforiske uttrykk som de fikk i setninger. Det andre spørsmålet er om de forstår uttrykket ut fra kontekst. Det tredje og siste spørsmålet leter etter om informantene tolket det metaforiske uttrykket ut fra konteksten i en eklere setning. Undersøkelse del 2 omfatter informantenes selvvurderinger og lesepreferanser. Tabellen fremviser poenger som informantene ga til seg selv. Når det gjelder deres språkferdigheter i andre språk og lesepreferanser, ble de diskutert uten å vise dem i en tabell.

Det ser ut at de fleste informantene er tilfreds med en av sine reseptive ferdigheter (*det å lese*) og en av sine produktive ferdigheter (*det å skrive*) i norsk. Informantene mente at de behersker disse ferdighetene i norsk bra eller svært bra. Den reseptive ferdigheten altså *det å lytte* ifølge informantenes selvvurderinger er på et middels eller bra nivå hos dem. Produktive ferdigheten, *det å snakke*, ble vurdert med 3, 4 eller 5 poeng hos informantene.

KAPITTEL 6 – RESULTATER FRA UNDERSØKELSEN

Først presenteres gjennomgangen av undersøkelsen- del 1 og fremgangsmåten beskrives. Etter hvert presenteres informantenes besvarelser, de diskuteres og de vurderes med fem vurderingstyper. Det presenteres også felles trekk, nemlig bokstavelig forståelse (ordrett oversettelse), ordform, ordforråd og påvirkning fra andre språk, som ble funnet gjennom analysen av informantenes besvarelser. Kapittel 6. 3 viser resultater for hver informant. Til sist diskuteres individuelle forskjeller mellom informantene.

6.1 Gjennomgang av undersøkelsen – del 1

Gjennomgangen av undersøkelsen i oppgaven systematiseres slik:

- **Originalsetningen med det markerte uttrykket** presenteres først.
- **En liten informasjon om dette uttrykket** følger, altså det oppgis om det finnes et tilsvarende uttrykk med tilsvarende betydning på aserbajdsjansk. Det er også av interesse å se på om uttrykkets form eller betydning tilsvarer et metaforisk uttrykk på informantenes morsmål.
- **Hoved- og delsspørsmålene – de tre stegene** følger informasjonen.
Vurderingsskjemaene med fem vurderingstyper blir presentert etter hvert spørsmål. Vurderingene til informantenes besvarelser blir markert med X under relevant vurderingstype i tabellen (X1 X2 er for to besvarelser og X1 X2 X3 er for tre besvarelser gitt av en og samme informant). Ved siden av tabellene står det:
 - informantenes forklaringer skrevet på aserbajdsjansk,
 - det samme uttrykket på norsk.
- **Diskusjon av besvarelsene** følger vurderingstabellene.

6.1.1 Setning 1 – å se med nye øyne

- *Etter at jeg hadde vært borte derfra i mange år, begynte jeg å se stedet med nye øyne, sier Morten A. Strøknes.*

Spørsmål 1: Kjenner du uttrykket? Hvis ja, → **Steg 1**

Forklar uttrykket. Bruk gjerne et tilsvarende uttrykk på aserbajdsjansk i forklaringen.

Hvis nei, → **Steg 2**

Spørsmål 2: Forstår du det ut i fra konteksten? Hvis ja, oppgi forklaringen din.

Hvis nei, → **Steg 3**

- *Da jeg kom hjem etter 3 år i utlandet, så jeg Norge med nye øyne.*

Spørsmål 3: Hjelper den enklere setningen med å forstå betydningen til uttrykket? Hvis ja, oppgi forklaringen din.

Tabell 3: Informantenes forklaringer av uttrykket "å se med nye øyne". Steg 1

<i>Informantenes forklaringer på aserbajdsjansk og oversatt til norsk</i>	<i>Riktig</i>	<i>Akseptabel forklaring</i>	<i>Noe riktig</i>	<i>Misforstått/ ikke riktig</i>	<i>Usikker</i>
Inf. 1: yeni baxışlarla baxmaq å se med nye blikk ⁵	X				
Inf. 2: dünyaya yeni gözlərlə baxmaq å se på verden med nye øye	X				
Inf. 3: yeni baxışlarla baxmaq å se med nye blikk	X				
Inf. 4: 1) yeni baxışlarla baxmaq 2) yeni düşüncə tərzilə fikirləşmək 1) å se med nye blikk, 2) å tenke på en ny måte	X1 X2				
Inf. 5: dünyaya yeni gözlə baxmaq å se på verden med et nytt øye	X				
Inf. 7: yeni baxış et nytt blikk		X			
Inf. 8: yeni nəzərlərlə baxmaq å se med nye blikk	X				

Tabell 4: Informantenes forklaringer av uttrykket "å se med nye øyne". Steg 2

<i>Informantenes forklaringer på aserbajdsjansk og oversatt til norsk</i>	<i>Riktig</i>	<i>Akseptabel forklaring</i>	<i>Noe riktig</i>	<i>Misforstått/ ikke riktig</i>	<i>Usikker</i>
Inf. 6: 1) hər şey dəyişmişdi, 2) o gözlərinə inanmırdı 1) alt hadde forandret seg, 2) han tror ikke på øynene sine				X1 X2	
Inf. 9: yeni tərzdə på en ny måte		X			

Diskusjon

Det metaforiske uttrykket tilsvarer flere metaforiske uttrykksalternativer på aserbajdsjansk. Eksemplene på de vil være: "å se med et nytt øye", "å se med nye øyne" eller "å se med nye blikk". Uttrykkene indikerer den nye tenke- eller forståelsesmåten. Verbet "å se" i uttrykket blir da et tegn på det å tenke og "et nytt øye" vil være symbol på en ny tenkemåte.

⁵ Alle oversettelser fra aserbajdsjansk til norsk i oppgaven er mine egne.

Seks av syv informanter kjente det metaforiske uttrykket og skrev tilsvarende uttrykk på aserbajdsjansk. **Informant 2** og **5** tilføyde ordet ”verden” i forklaringene sine og mente at uttrykket tyder på ens nye måte å se på verden. Tilføyelsen av dette ordet forandrer ikke betydningen av det metaforiske uttrykket. ”Verden” i deres forklaringer kan symbolisere ting som man overså før eller ikke ga oppmerksomhet til. Ved hjelp av nye øyne, altså med den nye forståelsesmåten, vil man legge merke til dem igjen og forandre dem på nytt. Når det gjelder besvarelsene til **informant 1, 3** og **8** tilsvarer disse også metaforiske uttrykk på informantenes morsmål. Besvarelsen til **informant 7** utelot en del av det metaforiske uttrykket, nemlig ”å se”. Informanten skjønnte sannsynligvis hva uttrykket står for, men kunne ikke skrive en fullstendig forklaring som inneholder et verb slik det metaforiske uttrykket gjør. Forklaringen vurderes derfor som *akseptabelt*.

Informant 6 skrev to forklaringer av uttrykket og mente at vedkommende er overrasket over (2. han ”tror ikke øynene sine”) de store forandringene som er gjort på stedet (1. ”alt hadde forandret seg”). Mens det metaforiske uttrykket indikerer forandringen som skjedde i vedkommendes meninger eller måten han tolket ting på. Det er altså ikke gjort noe fysiske forandringer på stedet slik informanten trodde. Betydningen til uttrykket er ikke riktig tolket og besvarelsene gitt vil vurderes som *misforstått/ikke riktig*. Besvarelsen til **informant 9** mangler verbet ”å se” og blir derfor en ufullstendig forklaring. Det ser ut at informanten oppfattet betydningen av uttrykket, men klarte ikke å skrive en forklaring som fullt beskriver det metaforiske uttrykket. Den vurderes som *akseptabelt*. Ingen ønsket å benytte seg av en enklere setning for å forklare det metaforiske uttrykket i **Steg 3**.

6.1.2 Setning 2 – med hard hånd

- *Søndag er det valg til ny nasjonalforsamling i Hviterussland, som har vært styrt med hard hånd av president Aleksandr Lukasjenko siden 1994.*

Spørsmål 1: Kjenner du uttrykket? Hvis ja, → **Steg 1**

Forklar uttrykket. Bruk gjerne et tilsvarende uttrykk på aserbajdsjansk i forklaringen.

Hvis nei, → **Steg 2**

Spørsmål 2: Forstår du det ut i fra konteksten? Hvis ja, oppgi forklaringen din.

Hvis nei, → **Steg 3**

- *Diktatoren styrte landet med sin harde hånd.*

Spørsmål 3: Hjelper den enklere setningen med å forstå betydningen til uttrykket? Hvis ja, oppgi forklaringen din.

Tabell 5: Informantenes forklaringer av uttrykket "med hard hånd". Steg 2

<i>Informantenes forklaringer på aserbajdsjansk og oversatt til norsk</i>	<i>Riktig</i>	<i>Akseptabel forklaring</i>	<i>Noe riktig</i>	<i>Misforstått/ ikke riktig</i>	<i>Usikker</i>
Inf. 5: üzlaşdıyı çətinlik vanskeligheten som han har kommet ansikt til ansikt				X	
Inf. 6: çətinliklə idarə edir med vanskelighet				X	
Inf. 7: çətinliklə idarə etmək å styre med vanskelighet				X	
Inf. 8: səs üstünlüyü onun tərəfində idi overlegenheten var på hans side				X	

Tabell 6: Informantenes forklaringer av uttrykket "med hard hånd". Steg 3

<i>Informantenes forklaringer på aserbajdsjansk og oversatt til norsk</i>	<i>Riktig</i>	<i>Akseptabel forklaring</i>	<i>Noe riktig</i>	<i>Misforstått/ ikke riktig</i>	<i>Usikker</i>
Inf. 1: zülmkar grusom			X		
Inf. 2: əl altında saxlamaq å holde under hånd			X		
Inf. 3: hər şey onun idarəçiliyindədir alt er i hans styrelse			X		
Inf. 4: əmansızcasına idarə etmək styre på en grusom måte			X		
Inf. 9: neqativ məna negativ mening					X

Diskusjon

Det metaforiske uttrykket kan få tre betydninger på aserbajdsjansk og det avhengir av hva med ordet "hard" det menes. Hvis ordet er et tegn på noe tungt, vil det metaforiske uttrykket "hard hånd" bety at personen slår veldig hardt eller vedkommende jobber for langsomt. Ordet "hard" med betydningen "fast", vil likevel bety at personen er gjerrig. Det metaforiske uttrykket brukes altså ikke for å beskrive personen med et undertrykkende og autoritært styre over landet. Ingen av informantene forklarte uttrykket i Steg 1.

Informant 5, 6 og 7 mente at det metaforiske uttrykket er et tegn på vanskelighet eller noe som er vanskelig. Grunnen til en slik forståelse av uttrykket kan være ordet "hard". Informantene assosierte sannsynligvis ordene "hard" og "hånd": noe som er vanskelig ble kombinert med hånd. Hånden ble oppfattet som et symbol på verktøyet som organiserer ting, hjelper eller bidrar til noe. Kombinasjonen av ordene "hard" og "hånd" fikk derved informantene til å tenke på at verktøyet fikk vanskeligheter med å gjennomføre sin aktivitet.

Derved konkluderte de at vedkommende møtte vanskelighet eller har vanskeligheter med å styre landet. Forklaringene vurderes som *misforstått/ikke riktig*. **Informant 8** tenker kanskje på en valgkamp i sin forklaring. Uttrykket ble tolket slik at stemmene i valget talte i den sittende presidentens favør. Det ser ut at ordet ”valg” i setningen og bakgrunnskunnskapen som fikk informanten til å tolke uttrykket på den måten. Tidligere informasjon om Hviterussland ga anledning til informanten å vite at Lukasjenko er president i landet og derved ble det konkludert at vedkommende fikk flest stemmer og styrer landet nå.

Besvarelsen vurderes likevel som *misforstått/ikke riktig* fordi betydningen av det metaforiske uttrykket, er feiltolket. **Informant 1** og **4** assosierte betydningen av det metaforiske uttrykket med grusomhet. Forklaringen til den første informanten er et adjektiv og gir uttrykk for vedkommendes grusomme personlighet. Mens forklaringen til den andre informanten er et adverb og betyr at diktatoren styrer landet på en grusom måte eller han har et grusomt styresett. Forklaringene stemmer ikke helt med det metaforiske uttrykket, men inneholder noe riktig betydning: det kan hende at diktatoren som styrer landet med hard hånd også er grusom eller har en grusom styreform. Det er sannsynligvis ordet ”diktator” som fikk informantene til å tenke på vedkommendes negative personlighet. **Informant 2** trodde at det metaforiske uttrykket handler om det ”å holde noen under hånd”. På aserbajdsjansk betyr uttrykket ”det å være under ledelse av noen andre”. Hvis personen holder noen under sin hånd betyr det at vedkommende gir lite frihet til andre personer og kontrollerer dem gjennom sine egne prinsipper. Mens det metaforiske uttrykket i setningen tyder på at vedkommende har en autoritær styreform, og en hard hånd blir dermed et tegn på dette. Forklaringen vurderes som *noe riktig*. **Informant 3** mente at alt er i presidentens styrelse, altså at landet styres innenfor rammene av presidentens interesser. Besvarelsene vurderes som *noe riktig*. **Informant 9** mente at det metaforiske uttrykket gjengir noe negativt, men det ble ikke gitt noe forklaring av uttrykket av denne informanten. Uttrykket ble kun vurdert som inneholdende en negativ mening. Besvarelsen anslås derfor som usikker. Det er sannsynligvis ordet ”diktator” i setningen som fikk informanten til å assosiere det metaforiske uttrykket med noe dårlig eller negativt.

6.1.3 Setning 3 – i dine hender

- *Ta deg en utdannelse hvor du kan bidra til lavutslippssamfunnet... Det er mulig! Framtiden er i dine hender.*

Spørsmål 1: Kjenner du uttrykket? Hvis ja, → **Steg 1**

Forklar uttrykket. Bruk gjerne et tilsvarende uttrykk på aserbajdsjansk i forklaringen.

Hvis nei, → **Steg 2**

Spørsmål 2: Forstår du det ut i fra konteksten? Hvis ja, oppgi forklaringen din.

Hvis nei, → **Steg 3**

- *Maria er ferdig med utdannelsen og har søkt jobb. Valget ligger i ansettelseskomiteens hender.*

Spørsmål 3: Hjelper den enklere setningen med å forstå betydningen til uttrykket? Hvis ja, oppgi forklaringen din.

Tabell 7: Informantenes forklaringer av uttrykket "i dine hender". Steg 1

Informantenes forklaringer på aserbajdsjansk og oversatt til norsk	Riktig	Akseptabel forklaring	Noe riktig	Misforstått/ ikke riktig	Usikker
Inf. 1: öz əllərindədir i dine egne hender	X				
Inf. 2: öz əllərindədir i sine egne hender	X				
Inf. 4: öz əlindədir i sin egen hånd	X				
Inf. 6: əllərinə olmaq å være i deres hender	X				
Inf. 7: öz əlindədir i sin egen hånd	X				
Inf. 8: öz əlindədir i sin egen hånd	X				

Tabell 8: Informantenes forklaringer av uttrykket "i dine hender". Steg 2

Informantenes forklaringer på aserbajdsjansk og oversatt til norsk	Riktig	Akseptabel forklaring	Noe riktig	Misforstått/ ikke riktig	Usikker
Inf. 3: 1) gələcək öz əllərindədir; 2) özündən asılıdır fremtid er i dine egne hender, 2) avhenger av deg selv	X1 X2				
Inf. 5: gələcək öz əllərinizdə fremtiden er i deres egne hender	X				

Tabell 9: Informantenes forklaringer av uttrykket "i dine hender". Steg 3

Informantenes forklaringer på aserbajdsjansk og oversatt til norsk	Riktig	Akseptabel forklaring	Noe riktig	Misforstått/ ikke riktig	Usikker
Inf. 9: onun işi icarə komitəsindən asılıdır hennes jobb avhenger av ansettelses komiteen	X				

Diskusjon

På aserbajdsjansk finnes det et tilsvarende uttrykk med lik betydning. Det betyr at noen har makt til å gjøre noe eller noen er i et avhengighetsforhold til en. Det er også vanlig å tilføye adjektivet ”egen” for å understreke at noe er veldig avhenger av noen og at det er den samme personen som tar bestemmelser.

Det er til sammen seks informanter som forklarte det metaforiske i steg 1 og fem av informantene tilføyde ”egen” i sine besvarelser. Dette tyder på at de ble påvirket av aserbajdsjansk der det er vanlig å bruke det metaforiske uttrykket slik. Grunnen til at de fleste informantene kjente uttrykket er at det har lik form og lik betydning på deres morsmål. Alle forklaringene vurderes som *riktig*. Til sammenligning med de andre informantene har ikke **informant 9** brukt ordet ”hånd” i forklaringen sin. Informanten ga en forklaring som ikke har en metaforisk betydning, men den viser likevel en *riktig* forståelse av uttrykket. Informanten mente at det er ansettelses komité som bestemmer jobben som vedkommende vil få. Uttrykket ble ble riktig forstått ut fra den enklere setningen og den vurderes som riktig.

6.1.4 Setning 4 – skyte seg selv i foten

- *Men det er også viktig å huske på at for tung kritikk i en dagsavis kan være å skyte seg selv i foten.*

Spørsmål 1: Kjenner du uttrykket? Hvis ja, → **Steg 1**

Forklar uttrykket. Bruk gjerne et tilsvarende uttrykk på aserbajdsjansk i forklaringen.

Hvis nei, → **Steg 2**

Spørsmål 2: Forstår du det ut i fra konteksten? Hvis ja, oppgi forklaringen din.

Hvis nei, → **Steg 3**

- *Hun turde ikke si alt til journalisten fordi det ville være å skyte seg selv i foten.*

Spørsmål 3: Hjelper den enklere setningen med å forstå betydningen til uttrykket? Hvis ja, oppgi forklaringen din.

*Tabell 10: Informantenes forklaringer av uttrykket "skytte seg selv i foten". **Steg 1***

Informantenes forklaringer på aserbajdsjansk og oversatt til norsk	Riktig	Akseptabel forklaring	Noe riktig	Misforstått/ ikke riktig	Usikker
Inf. 2: 1) ayağından vurmaq; 2) özünə quyu qazmaq 1) å skyte fra foten, 2) å grave en brønn	X2	X1			

Inf. 5: təkərə çomaq soxmaq å stikke en pinne til hjulet				X	
Inf. 6: ayağından dartmaq trekke noen etter foten				X	
Inf. 7: öz ayağının altını qazmaq å grave under sin egen fot	X				
Inf. 8: öz əli ilə özünə quyu qazmaq å grave en brønn for seg selv med sin egen hånd	X				

Tabell 11: Informantenes forklaringer av uttrykket "skyte seg selv i foten". **Steg 2**

Informantenes forklaringer på aserbajdsjansk og oversatt til norsk	Riktig	Akseptabel forklaring	Noe riktig	Misforstått/ ikke riktig	Usikker
Inf. 1: özünü vurmaq å skyte seg selv				X	
Inf. 3: özü öz başının bəlası olur skape trøbbel for seg selv ("sitt eget hode")	X				
Inf. 4: özünə zərər yetirmək å skade seg selv	X				
Inf. 9: özünü ələ vermək å gi seg til hånden				X	

Diskusjon

Informant 2 skrev to forklaringer av uttrykket. Den første besvarelsen er ufullstendig fordi den ikke inneholder pronomenet "seg selv". Derfor forstås setningen slik at noen skyter en annen i foten som ikke tilsvarer med betydningen av det metaforiske uttrykket.

Forklaringen til informanten ser ut til å bære påvirkninger fra engelsk ("to shoot oneself in the foot") eller tyrkisk ("kendi ayağına kurşun sıkmak"). Besvarelsen vurderes som akseptabelt fordi informanten kanskje glemte å tilføye "seg selv". Informanten klarte likevel å skrive et tilsvarende uttrykk på aserbajdsjansk i sitt andre forsøk. Uttrykket betyr at man skaper problemer for seg selv eller vanskeliggjør ting for seg selv. Det vil si den andre besvarelsen samsvarer med betydningen av det metaforiske uttrykket i setningen og vurderes som *riktig*.

Informant 5 mente at uttrykket betyr "å stikke pinne til hjul". Ved å stikke pinne til ens hjul kan man forhindre rulling, altså ødelegge personens sjanser til å lykkes. Et annet uttrykk som er betydningslik er det å "trekke noen etter foten", som ble skrevet av **informant 6**.

Begge uttrykkene betyr å skape problemer for noen med vilje. Besvarelsene vurderes som *misforstått/ikke riktig* fordi de ikke betyr "å skade seg selv", det gjør det metaforiske uttrykket i setningen.

Informant 7 mente at vedkommende "graver under sin egen fot". Når man graver under sin egen fot kan det forventes at man faller i den selvgravete brønnen og skader seg. På aserbajdsjansk betyr uttrykket at personen ubevisst skaper problemer for seg selv eller setter

seg selv i en vanskelig situasjon. Hvis det er en annen som ”graver under din fot” vil det bety at han gjør det bevisst og gjør det bak ens rygg. Et annet metaforisk uttrykk som bærer lignende betydning ble skrevet av **informant 8**. Det ”å grave en brønn til seg selv med sin egen hånd” betyr også at man skaper problemer for seg selv og at trøbbelet man befinner seg skyldes personen selv. Besvarelsene vurderes som *riktig*.

Informant 1 mente at det metaforiske uttrykket betyr det ”å skyte seg selv”, som vil bety at personen tar livet av seg selv. Mens den som skyter seg selv i foten kun blir skadet, men ikke nødvendigvis dør. Informanten ga uttrykk for det første tilfellet og derfor vurderes besvarelsen som *misforstått/ikke riktig*. **Informant 3** mente at vedkommende skaper trøbbel for "sitt eget hode". Det betyr det å skape problemer for seg selv på aserbajdsjansk.

Informant 4 skrev at det metaforiske uttrykket er tegn på det å skade seg selv. Besvarelsene til disse informantene vurderes som *riktig*. **Informant 9** mente at det metaforiske uttrykket betyr ”å gi seg selv til hånden” på aserbajdsjansk. Personen som ”gir seg selv til hånden” ubevisst røper en hemmelighet knyttet til seg selv. Forklaringen vurderes som *misforstått/ikke riktig* fordi betydningen av det metaforiske uttrykket i setningen betyr ikke det å røpe seg ut. Ingen av informantene leste det metaforiske uttrykket brukt i en enklere setning, altså ingen forklarte uttrykket i **Steg 3**.

6.1.5 Setning 5 – ha i bakhånd

- *Nordmenn tjener mer og setter mer inn på sparekontoen. Folk vurderer inntektsutviklingen som mer usikker på grunn av finanskrisen og dårlige tider i utlandet. Derfor er de mer forsiktige, og sparer mer for å ha noe i bakhånd.*

Spørsmål 1: Kjenner du uttrykket? Hvis ja, → **Steg 1**

Forklar uttrykket. Bruk gjerne et tilsvarende uttrykk på aserbajdsjansk i forklaringen.

Hvis nei, → **Steg 2**

Spørsmål 2: Forstår du det ut i fra konteksten? Hvis ja, oppgi forklaringen din.

Hvis nei, → **Steg 3**

- *Hun vet ikke hvor mye penger hun trenger for å studere i utlandet. Derfor bør hun å ha penger i bakhånd.*

Spørsmål 3: Hjelper den enklere setningen med å forstå betydningen til uttrykket? Hvis ja, oppgi forklaringen din.

Tabell 12: Informantenes forklaringer av uttrykket "ha noe i bakhånd". **Steg 1**

Informantenes forklaringer på aserbajdsjansk og oversatt til norsk	Riktig	Akseptabel forklaring	Noe riktig	Misforstått/ikke riktig	Usikker
Inf. 1: qara günə pul saxlamaq å spare penger for den svarte dagen	X				
Inf. 2: geri qaytarmaq å gi tilbake				X	
Inf. 3: əlində pul yığmaq å samle penger i hånden		X			
Inf. 6: qara gün üçün pul yığmaq å samle penger for en svart dag	X				
Inf. 7: kəfən pulu liksvøpets penger	X				
Inf. 9: ehtiyatda saxlamaq å holde i reserve	X				

Tabell 13: Informantenes forklaringer av uttrykket "å ha noe i bakhånd". **Steg 2**

Informantenes forklaringer på aserbajdsjansk og oversatt til norsk	Riktig	Akseptabel forklaring	Noe riktig	Misforstått/ikke riktig	Usikker
Inf. 8: qara gün üçün pul saxlamaq å samle penger for en svart dag	X				

Tabell 14: Informantenes forklaringer av uttrykket "ha noe i bakhånd". **Steg 3**

Informantenes forklaringer på aserbajdsjansk og oversatt til norsk	Riktig	Akseptabel forklaring	Noe riktig	Misforstått/ikke riktig	Usikker
Inf. 4: 1) əlində pul saxlamaq, 2) qara gün üçün pul yığmaq 1) å holde penger i hånden, 2) å samle for fremtid til en svart dag	X1 X2				
Inf. 5: qara gün üçün pul saxlamaq å spare penger for en svart dag	X				

Diskusjon

Et tilsvarende uttrykk på aserbajdsjansk er å spare penger for en svart dag. Det betyr at personen samler/sparer penger i tilfelle han ikke får lønn eller trenger penger senere. "En svart dag" blir altså uttrykk for en vanskelig situasjon eller en mulig dag når man blir i nød. Det var til sammen seks informanter som mente at de kjenner det metaforiske uttrykket.

Besvarelsene til **informant 1** og **informant 6** tilsvarer betydningen av det metaforiske uttrykket og disse vurderes som *riktig*. **Informant 2** trodde at uttrykket handler om å gi noe tilbake. Det ser ut at denne informanten forsøkte å forklare uttrykket ved å oversette det ord for ord. Dermed ble det konkludert med at hånden gir noe tilbake. Forklaringen vurderes som *misforstått/ikke riktig*. Forklaringen til **informant 3** vurderes som *akseptabel*. Det ser ut at informanten klarte å forstå betydningen av det metaforiske uttrykket, men allikevel kunne ikke skrive et tilsvarende uttrykk på aserbajdsjansk. Hvis informanten hadde kun skrevet "å

samle penger” ville det vurderes som riktig. **Informant 7** mente at det markerte uttrykket tilsvarer det metaforiske uttrykket på aserbajdsjansk, nemlig det ”å samle penger for liksvøpet”. Uttrykket betegner personer som sparer penger for en økonomisk vanskelig dag. Man er redd for at det ikke blir penger selv for å kjøpe liksvøp. Ifølge den islamske troen bør den døde bli viklet med et liksvøp i sin grav. Selv om prisen på liksvøp er billig, kan man bruke dette uttrykket selv om man sparer stor mengde av penger. Den som ”sparer penger for liksvøp” gjør det egentlig for en økonomisk nød. **Informant 9** mente at uttrykket tyder på det å ha penger i reserve. Begge besvarelsene vurderes som *riktig*.

Informant 8 skrev et tilsvarende uttrykk med tilsvarende betydning på aserbajdsjansk og det vurderes som *riktig*.

Informant 4 skrev to forklaringer av det metaforiske uttrykket ut fra konteksten i den enklere setningen. Den ene besvarelsen handler om å holde penger i hånd, dette kan gi uttrykk for at man sparer penger. Det ser ut at informanten forstod det metaforiske uttrykket, men kunne ikke skrive et tilsvarende uttrykk i sin første forsøk. Dette klarte informanten i den andre besvarelsen, altså det ”å holde penger for en svart dag”. En lignende forklaring ble skrevet av **informant 5** og begge informantenes besvarelser vurderes som *riktig*.

6.1.6 Setning 6 – hjernevaske

- *Sun Myung Moon ble beskyldt for å hjernevaske sine tilhengere. Han døde 3. september.*

Spørsmål 1: Kjenner du uttrykket? Hvis ja, → **Steg 1**

Forklar uttrykket. Bruk gjerne et tilsvarende uttrykk på aserbajdsjansk i forklaringen.

Hvis nei, → **Steg 2**

Spørsmål 2: Forstår du det ut i fra konteksten? Hvis ja, oppgi forklaringen din.

Hvis nei, → **Steg 3**

- *Mange sa at den religiøse læreren hjernevasket tilhengere.*

Spørsmål 3: Hjelper den enklere setningen med å forstå betydningen til uttrykket? Hvis ja, oppgi forklaringen din.

Tabell 15: Informantenes forklaringer av uttrykket "hjernevaske". Steg 1

Informantenes forklaringer på originalspråket (aserbajdsjansk) og oversatt til norsk	Riktig	Akseptabel forklaring	Noe riktig	Misforstått/ ikke riktig	Usikker
Inf. 2: ürəyi təmiz olmaq å ha hjertet rent				X	

Inf. 5: xaç suyuna çəkilmək dөpе				X	
Inf. 7: beyini yumaq å vaske hjernen	X				
Inf. 8: beyini yumaq å vaske hjernen	X				
Inf. 9: 1) beyini yumaq; 2) fikirlərindən döndərmək 1) å vaske hjernen , 2) vende dem bort fra meningene deres	X1 X2				

Tabell 16: Informantenes forklaringer av uttrykket "hjernevaske". **Steg 2**

Informantenes forklaringer på aserbajdsjansk og oversatt til norsk	Riktig	Akseptabel forklaring	Noe riktig	Misforstått/ ikke riktig	Usikker
Inf. 1: öz ideyalarını zorla beyinə yeritmək å injisere sine ideer til hjerne med tvang	X				
Inf. 3: 1) manipulyasiya edir, 2) hər şeyi öz istədiyi kimi edir 1) manipulerer, 2) gjør alt på måten han vil	X1 X2				
Inf. 4: yaddaşını itirmək å miste hukommelsen sin				X	
Inf. 6: müdafiə etmək å forsvare				X	

Diskusjon

Et tilsvarende uttrykk med tilsvarende betydning brukes på aserbajdsjansk.

Informant 2 trodde uttrykket betyr det "å ha et rent hjerte". Informanten leste sannsynligvis uttrykket "hjernevaske" som "hjertervaske" og konkluderte dermed med at det metaforiske uttrykket handler om en som har et rent hjerte. På aserbajdsjansk betyr det å ha et rent hjerte at personen er veldig god eller naiv. Besvarelsen vurderes som *misforstått/ikke riktig*. **Informant 5** mente at uttrykket handler om dåp. Det kan hende at informanten var usikker på betydningene til ordene "hjerne" og "hodet" og kan ha trodd at det er en persons hode som vaskes i dåpsvann. Det vil si verbet "vaske" i selve uttrykket fikk informanten til å tenke på et dåpsvann og dermed konkluderte informanten med en slik forklaring. Besvarelsen vurderes som *misforstått/ikke riktig*. **Informant 7, informant 8 og informant 9** skrev tilsvarende uttrykk på aserbajdsjansk og disse uttrykkene vurderes som *riktig*.

Informant 1 skrev et tilsvarende uttrykk, påvirket av et aserbajdsjansk uttrykk, altså det å injisere noens ideer til ens hjerne med tvang. Forklaringen tilsvarer betydningen av det metaforiske uttrykket. Tilføyelsen av ordet "med tvang" kan bety at informanten tenkte på ulike tvangsmetoder for hjernevask og derved ble uttrykket oppfattet som et tegn på aktivitet der ens tanker blir endret med tvang. Besvarelsen vurderes som *riktig*. **Informant 3** skrev to forklaringer av det metaforiske uttrykket. Begge blir vurdert som *riktig* fordi personen som

hjernevasker andre, manipulerer dem og overbeviser andre om sine synspunkter eller standpunkter. **Informant 4** trodde at vedkommende har mistet hukommelsen. En mulig årsak til en slik oppfatning kan være informantens forsøk å oversette det metaforiske uttrykket ord for ord. Dermed konkluderte informanten nok med at hvis en hjerne blir vasket kan hode bli tomt og hukommelsen blir tapt. For det andre kan den knyttes til informantens kunnskap om psykologiske metoder for hjernevasking. Det blir altså brukt medikamenter for å få individet til å være i en mental usikkerhetstilstand (eller for at de skal miste hukommelsen) og dermed bli en potensiell ofre for hjernevasking. Besvarelsen vurderes likevel som *misforstått/ikke riktig* fordi den beskriver en situasjon som de manipulerende kan befinne seg i, mens det metaforiske uttrykket tyder på en aktivitet utført av personen som selv manipulerte.

Informant 6 skrev en forklaring som ikke stemmer med betydningen av det metaforiske uttrykket. Grunnen til en slik oppfatning av det metaforiske uttrykket er nok ordet tilhenger. Informanten mente at tilhengere av Sun Myung Moon forsvarte ham. Dette ordet fikk informanten til å tenke på en tilhenger-støtte prosess der den første er i stand til å forsvare personen (som de ble tilhengeren av) i alle tilstander. Informanten fokuserte på dette ordet og trodde at det metaforiske uttrykket handler om tilhengeren som forsvarer vedkommende. Besvarelsen vurderes som *misforstått/ikke korrekt*.

Ingen av informantene leste en enklere setning, altså ingen var i **Steg 3**.

6.1.7 Setning 7 – ta overhånd

- *Hun var redd følelsene skulle ta overhånd mens hun ble grillet om innholdet i masteroppgaven sin.*

Spørsmål 1: Kjenner du uttrykket? Hvis ja, → **Steg 1**

Forklar uttrykket. Bruk gjerne et tilsvarende uttrykk på aserbajdsjansk i forklaringen.

Hvis nei, → **Steg 2**

Spørsmål 2: Forstår du det ut i fra konteksten? Hvis ja, oppgi forklaringen din.

Hvis nei, → **Steg 3**

- *Hun er jente på 18 år og er veldig syk. Hun bruker forskjellige medisiner for å bli frisk. Noen ganger tar mørke tanker overhånd og hun ønsker å dø.*

Spørsmål 3: Hjelper den enklere setningen med å forstå betydningen til uttrykket? Hvis ja, oppgi forklaringen din.

Tabell 17: Informantenes forklaringer av uttrykket "ta overhånd". **Steg 1**

Informantenes forklaringer på aserbajdsjansk og oversatt til norsk	Riktig	Akseptabel forklaring	Noe riktig	Misforstått/ ikke riktig	Usikker
Inf. 1: ələ almaq å ta i hånden				X	
Inf. 8: 1) birdən, 2) tələsik 1) plutselig, 2) i en hast				X	

Tabell 18: Informantenes forklaringer av uttrykket "ta overhånd". **Steg 2**

Informantenes forklaringer på aserbajdsjansk og oversatt til norsk	Riktig	Akseptabel forklaring	Noe riktig	Misforstått/ ikke riktig	Usikker
Inf. 2: əldə saxlamaq å holde i hånden				X	
Inf. 5: özünü ələ almaq å ta seg i hånden				X	
Inf. 7: hissləri cilovlaya bilməmək å kunne ikke tøyte følelsene	X				
Inf. 9: hisslərinə təslim olmaq overgi seg	X				

Tabell 19: Informantenes forklaringer av uttrykket "ta overhånd". **Steg 3**

Informantenes forklaringer på aserbajdsjansk og oversatt til norsk	Riktig	Akseptabel forklaring	Noe riktig	Misforstått/ ikke riktig	Usikker
Inf. 3: pis fikirlərə sahib olmaq å være eier til dårlige tanker				X	
Inf. 4: pis fikirləri olmaq å ha dårlige tanker				X	
Inf. 6: 1) bezmək, 2) canı boğazına gəlmək 1) å være/bli lei av, 2) å ha opp i halsen				X1 X2	

Diskusjon

Tilsvarende uttrykk på aserbajdsjansk er "mislykkes i å tøyte sine følelser" eller "mislykkes i å få følelsene i hånden". Uttrykkene betyr at man ikke er i stand til å kontrollere sine følelser i visse situasjoner.

Informant 1 trodde det metaforiske uttrykket betyr "å ta i hånden" altså det å klare å holde kontroll over noe. Forklaringen gir altså uttrykk for ens evne til å ha kontroll over noe, mens det metaforiske uttrykket i setningen handler om det å miste kontrollen. **Informant 8** mente at uttrykket handler om noe som skjedde "plutselig" eller "i en hast". Grunnen til en slik oppfatning av det metaforiske uttrykket kan være informantens forsøk å oversette det ord for ord. Dermed assosierte/kombinerte informanten verbet "ta" og "hånd" og konkluderte med

at noe utføres raskt eller plutselig. Forklaringen tyder også på informantens forståelse av hånd og verbet ”ta”. Besvarelsen vurderes som *misforstått/ikke riktig*.

Forklaringen til **informant 2** betyr at noen holder noe under sin kontroll eller ikke vil la den være bortefra vedkommende og dermed holde den i nærheten for lengre tid. Uttrykkets betydning samsvarer ikke med det metaforiske uttrykket i setningen som tyder på ens manglende evne til å kontrollere følelsene. Besvarelsen vurderes av den grunn som *misforstått/ikke riktig*. **Informant 5** mente at vedkommende klarer å kontrollere seg selv og dette ble uttrykt med det å ta seg selv i hånden. Informanten kom til en slik positiv konklusjon (som også andre gjorde) fordi uttrykket ikke inneholder negasjonsord ”ikke” og dermed mente informanten (og de som skrev lignende forklaringer) at dette er tegn på ens kunnskap i å ha tilsyn til noe. Forklaringen vurderes som *misforstått/ikke riktig*. **Informant 7** skrev et tilsvarende uttrykk med tilsvarende betydning på aserbajdsjansk, altså det å mislykkes med å tøyte følelsene sine. Besvarelsen vurderes som *riktig*.

Informant 9 mente at det metaforiske uttrykket betyr det å overgi seg til følelsene sine. Vedkommende er altså ikke i stand til å kontrollere følelsene sine og derved overgir seg til dem. Forklaringen viser en riktig kontekstforståelse hos informanten selv om det metaforiske uttrykket defineres ikke med det å overgi seg. Besvarelsen vurderes som *riktig*.

Informant 3 og **4** skrev nesten like besvarer og indikerte vedkommendes dårlige tanker. Det ser ut at begge informanter la merke til uttrykket ”mørke tanker” i stedet for det metaforiske uttrykket som ble markert i setningen. Besvarelsene vurderes som *misforstått/ikke riktig*. **Informant 6** mente at vedkommende er lei av noe. Den slags fortolkning av det metaforiske uttrykket kan knyttes til at informanten ble påvirket av den siste delen av setningen, altså ”hun ønsker å dø”. Dette fikk informanten til å tenke at vedkommende er lei av det hun opplever, lei av livet. Besvarelsen vurderes likevel som *misforstått/ikke riktig* fordi det ikke stemmer med betydningen av det metaforiske uttrykket.

6.1.8 Setning 8 – ha bein i nesa

- *Hun ble raskt nominert til fire Grammys priser og stakk av med tre av dem: årets kvinnelige svenske artist, årets svenske nykommer og årets produsent. For dette er en jente med bein i nesa. Hun skriver låtene selv. Hun spiller sine egne instrumenter og produserer sine egne albu*

Spørsmål 1: Kjenner du uttrykket? Hvis ja, → **Steg 1**

Forklar uttrykket. Bruk gjerne et tilsvarende uttrykk på aserbajdsjansk i forklaringen.

Hvis nei, → **Steg 2**

Spørsmål 2: Forstår du det ut i fra konteksten? Hvis ja, oppgi forklaringen din.

Hvis nei, → **Steg 3**

- *Datteren hans har bein i nesa og har begynt å studere.*

Spørsmål 3: Hjelper den enklere setningen med å forstå betydningen til uttrykket? Hvis ja, oppgi forklaringen din.

*Tabell 20: Informantenes forklaringer av uttrykket "ha bein i nesa". **Steg 1.***

<i>Informantenes forklaringer på aserbajdsjansk og oversatt til norsk</i>	<i>Riktig</i>	<i>Akseptabel forklaring</i>	<i>Noe riktig</i>	<i>Misforstått/ ikke riktig</i>	<i>Usikker</i>
Inf. 5: burunda ət olmaq å ha kjøtt i nesen				X	

*Tabell 21: Informantenes forklaringer av uttrykket "ha bein i nesa". **Steg 2***

<i>Informantenes forklaringer på aserbajdsjansk og oversatt til norsk</i>	<i>Riktig</i>	<i>Akseptabel forklaring</i>	<i>Noe riktig</i>	<i>Misforstått/ ikke riktig</i>	<i>Usikker</i>
Inf. 1: istedadlı talentfull				X	
Inf. 2: özündən razı qız jenta som er selvtilfreds				X	
Inf. 7: özü çalışmaq å jobbe selv				X	

*Tabell 22: Informantenes forklaringer av uttrykket "ha bein i nesa". **Steg 3***

<i>Informantenes forklaringer på aserbajdsjansk og oversatt til norsk</i>	<i>Riktig</i>	<i>Akseptabel forklaring</i>	<i>Noe riktig</i>	<i>Misforstått/ ikke riktig</i>	<i>Usikker</i>
Inf. 3: yaxşı beyini olmaq å ha en god hjerne				X	
Inf. 4: beyini yaxşı işləmək hjernen virker godt				X	
Inf. 6: uğur əldə etmək å få suksessen i hånden				X	
Inf. 8: 1) savadlı, 2) istedadlı, 3) intellektual 1) utdannet, 2) talentfull, 3) intellektuell				X1 X2 X3	
Inf. 9: fikrini dəyişmək å forandre meningen				X	

Diskusjon

På aserbajdsjansk kan jeg ikke finne noe tilsvarende uttrykk. Et tilsvarende uttrykk er det å være sterk.

Informant 5 forklarte det metaforiske uttrykket med at vedkommende har kjøtt i nesen. Grunnen til en slik oppfatning kan være at informanten ikke var sikker på betydningen av ordet "bein" og tolket det slik at vedkommende har neseproblemer, altså har kjøtt i nesen

(som skaper tetthet i nesen og det blir vanskelig å puste). I medisins får denne slags nese pusteproblemer på grunn av det lille ekstra kjøtt i nesen og det bør opereres. Den vurderes som en *misforstått/ikke riktig* besvarelse.

Informant 1 trodde at personen det er snakk om i setningen er talentfull. Informantens forståelse av uttrykket ser ut til å være sterkt påvirket av den andre delen av setningen som kommer etter det metaforiske uttrykket. Der beskrives det at sangeren skriver låtene selv, spiller sine egne instrumenter osv. Denne informasjonen kan få informanten til å tenke på at vedkommende har talent. Besvarelsen vurderes likevel som *misforstått/ikke riktig*. **Informant 2** trodde at hvis vedkommende har fått så mange priser og så stor suksess kan det hende at hun er blitt selvtilfreds. Denne oppfatningen av uttrykket kan også påvirket av ordet ”nesa”. På aserbajdsjansk brukes det et metaforisk uttrykk inneholdende dette ordet (”å ha nesa i himmelen”) og det betyr at personen er veldig selv fornøyd. Besvarelsen vurderes som *misforstått/ikke riktig* fordi det ikke stemmer med betydningen av det metaforiske uttrykket.

Informant 7 mente at vedkommende jobber eller gjør noe uten å få hjelp fra andre eller uttrykket handler om å gjøre noe på egenhånd. Tre korte setninger som kommer rett etter det markerte uttrykket og som inneholder ordene ”selv” og ”egen” kan få informanten til å fortolke det slikt. Besvarelsen evalueres som *misforstått/ikke riktig* fordi det ikke stemmer med betydningen av det ”å ha bein i nesa”.

Informant 9 mente at vedkommende forandret meningen sin. Det er kanskje setningsformen som resulterte i en slik forståelse av uttrykket. Informanten trodde sannsynligvis at den første delen av setningen (Hun har bein i nesa) handler om vedkommendes forandrete meninger om noe som fikk henne til å begynne på å studere. Det metaforiske uttrykket ble oppfattet som mening/tanke som ble forandret. Selv om det inneholder ordene bein og nesa tenkte informanten på noe som har med hode å gjøre, nemlig på mening/tanker. Det betyr at setningsstrukturen og informantens måte å oppfatte setningen på påvirket forståelsen, slik at selv eksistensen av de to ordene (som ikke har noe med hode og tanke å gjøre) fikk informanten til å tenke på hode/mening. Besvarelsen vurderes som *misforstått/ikke riktig*.

Informant 3 og **4** indikerte vedkommendes gode hjerne eller hjerne som virker godt, som vil bety at personen er intellektuell og utdannet. Felles for disse forklaringene kan være at informantene ble påvirket av verbet ”å studere” i setningen. Dette fikk dem til å tenke på en hjerne som er god, altså på vedkommendes gode ferdigheter i å studere og bli intellektuell. Påvirkningen av verbet ”å studere” til forståelsen av uttrykket ser ut til å være tilfellet også

hos **informant 6 og 8**. De rettet også nok oppmerksomheten mot dette verbet, og det er derfor forklaringene deres inneholder beskrivelsen av suksess (**Informant 6**) som vedkommende fikk eller intellekt og talent (**Informant 8**) som han/hun har. Besvarelsene er *misforstått/ikke riktig*.

6.1.9 Setning 9 – være surrete i hodet

- *Jeg var nok litt surrete i hodet underveis og måtte jobbe litt for å fokusere, sier 27- åringen.*

Spørsmål 1: Kjenner du uttrykket? Hvis ja, → **Steg 1**

Forklar uttrykket. Bruk gjerne et tilsvarende uttrykk på aserbajdsjansk i forklaringen.

Hvis nei, → **Steg 2**

Spørsmål 2: Forstår du det ut i fra konteksten? Hvis ja, oppgi forklaringen din.

Hvis nei, → **Steg 3**

- *Etter reisen var jeg helt surrete i hodet.*

Spørsmål 3: Hjelper den enklere setningen med å forstå betydningen til uttrykket? Hvis ja, oppgi forklaringen din.

*Tabell 23: Informantenes forklaringer av uttrykket "være surrete i hodet". **Steg 1***

<i>Informantenes forklaringer på aserbajdsjansk og oversatt til norsk</i>	<i>Riktig</i>	<i>Akseptabel forklaring</i>	<i>Noe riktig</i>	<i>Misforstått/ ikke riktig</i>	<i>Usikker</i>
Inf. 3: başı partlamaq å ha hodet eksplodert				X	
Inf. 5: baş sindırmaq å knuse hodet				X	

*Tabell 24: Informantenes forklaringer av uttrykket "være surrete i hodet". **Steg 2***

<i>Informantenes forklaringer på aserbajdsjansk og oversatt til norsk</i>	<i>Riktig</i>	<i>Akseptabel forklaring</i>	<i>Noe riktig</i>	<i>Misforstått/ ikke riktig</i>	<i>Usikker</i>
Inf. 1: 1) başı dumanlı olmaq, 2) fikirli olmaq 1) å ha hodet tåkefullt, 2) å være nedtrykt				X1 X2	
Inf. 2: başı dağınıq å ha hodet knust	X				
Inf. 7: fikirləri qarışıq olmaq å ha tankene mikset opp/forvirret	X				
Inf. 8: papağını qabağına qoyub fikirləşmək å tenke ved å sette hatten foran seg				X	
Inf. 9: başında fikirlər qarışıqdı tankene i hodet er forvirrete	X				

*Tabell 25: Informantenes forklaringer av uttrykket "være surrete i hodet". **Steg 3***

<i>Informantenes forklaringer på aserbajdsjansk</i>	<i>Riktig</i>	<i>Akseptabel</i>	<i>Noe</i>	<i>Misforstått/</i>	<i>Usikker</i>
---	---------------	-------------------	------------	---------------------	----------------

<i>og oversatt til norsk</i>		<i>forklaring</i>	<i>riktig</i>	<i>ikke riktig</i>	
Inf. 4: başı şişmək hodet mitt svulmer opp	X				
Inf. 6: 1) özünə gəlmək, 2) başı rahatlamaq 1) å komme til seg selv, 2) å ha hodet slappet av				X1 X2	

Diskusjon

Det metaforiske uttrykket har en ulik betydning på aserbajdsjansk. Når man er surrete i hodet, betyr det at vedkommende er veldig opptatt av noe. Uttrykk som tilsvarer betydningen av det metaforiske uttrykket er ”å miste hodet” eller ”å miste visdommen”.

Besvarelsen til **informant 3** altså ”å ha hodet eksplodert” betyr ”å ha vondt i hodet” på aserbajdsjansk. Det kan hende at ordet ”surrete” var ukjent for informanten og derfor ble det konkludert med en slik forklaring. Informanten knyttet derved vedkommendes fokuseringsproblemer med det at han har vondt i hodet. **Informant 5** mente at det metaforiske uttrykket betyr det tilsvarende ”å knuse hodet på noe” på aserbajdsjansk. Dette er et tegn på at man tenker veldig mye over noe. Besvarelsene vurderes som *misforstått/ikke riktig* fordi de ikke stemmer med betydningen av uttrykket.

Informant 1 forklarte det metaforiske uttrykket med det ”å ha hodet tåkefullt”. På aserbajdsjansk brukes uttrykket om personer som er litt beruset eller under påvirkning av narkotika. Den andre forklaringen, nemlig det ”å være tankefull”, betyr å sørge for noe. Begge forklaringene vurderes som *misforstått/ikke riktig*. Besvarelsen til **informant 2** gir uttrykk for at personens ”hode er knust”. Dette uttrykket brukes mest på tyrkisk og betyr det ”å være kaotisk i hodet”. Besvarelsen vurderes som *riktig*.

Forklaringene til **informant 7** og **informant 9** er nesten like og indikerer vedkommendes forvirrete tanker. Det betyr at personen har mye å tenke på og derfor blir det vanskelig for ham å konsentrere seg. På tyrkisk er det ”kafasi karmakarışık olmak” [hennes/hans hode veldig forvirret] og besvarelsene deres ser ut til å være påvirket av dette. Når det gjelder besvarelsen til **informant 8**, nemlig ”å tenke ved å sette hatten foran seg”, betyr det ”å tenke godt over en ting” på aserbajdsjansk. Informanten skrev sannsynligvis en forklaring på verbet ”å fokusere” på den andre delen av setningen (... måtte jobbe litt for å fokusere). Derved konkluderte informanten med at hvis vedkommende har konsentrasjonsproblemer så trenger han å sette hatten foran seg og tenke. Den vurderes som *misforstått/ikke riktig*.

Informant 4 mente at vedkommendes hode er ”svulmet opp”. Grunnene til dette kan være mye jobb, sorg eller andre ting. Uttrykket er altså et tegn på at hode er overbelastet med

utfordringer i det siste tiden og derfor er man usikker på hva han skal gjøre nå. Det vil si at denne tilstanden kan få en til å miste hodet. Det betyr at begge informantens besvarelse samsvarer med betydningen av det metaforiske uttrykket i setningen. Til sammenligning med det å være surrete i hodet beskriver dette en situasjon der en kan klage over utfordringene og derved ha en ”velbetjent slapphet”. Mens det metaforiske i setningen tyder på en situasjon der en føler seg skyldig for det man rotet til og fortsetter å jobbe. Besvarelsen vurderes likevel som riktig. **Informant 6** skrev to forklaringer av det metaforiske uttrykket. Ut fra disse kan man anta at informanten trodde vedkommende var på ferie, hvilte seg der og etter reisen bak hjem følte han seg bra. Uttrykkene som informanten skrev, nemlig 1) det et å komme til seg selv og 2) det å ha hode slappet av, betyr å føle seg bra (vanligvis etter en tøff tid) på aserbajdsjansk. Besvarelsen er *misforstått/ikke riktig*.

6.1.10 Setning 10 – ha beina på jorda

- *Hun har beina på jorda, men enkelte av hennes medstudenter har kanskje litt for høye forhåpninger til framtida.*

Spørsmål 1: Kjenner du uttrykket? Hvis ja, → **Steg 1**

Forklar uttrykket. Bruk gjerne et tilsvarende uttrykk på aserbajdsjansk i forklaringen.

Hvis nei, → **Steg 2**

Spørsmål 2: Forstår du det ut i fra konteksten? Hvis ja, oppgi forklaringen din.

Hvis nei, → **Steg 3**

- *Selv om hun vant Idol, hadde hun fortsatt beina på jorda.*

Spørsmål 3: Hjelper den enklere setningen med å forstå betydningen til uttrykket? Hvis ja, oppgi forklaringen din.

*Tabell 26: Informantenes forklaringer av uttrykket "ha beina på jorda". **Steg 1***

<i>Informantenes forklaringer på aserbajdsjansk og oversatt til norsk</i>	<i>Riktig</i>	<i>Akseptabel forklaring</i>	<i>Noe riktig</i>	<i>Misforstått/ikke riktig</i>	<i>Usikker</i>
Inf. 4: ayağı yerdə idi hennes bein var på stedet				X	
Inf. 5: torpağa öyrəşmək å være vant til jorda				X	

*Tabell 27: Informantenes forklaringer av uttrykket "ha beina på jorda". **Steg 2***

<i>Informantenes forklaringer på aserbajdsjansk og oversatt til norsk</i>	<i>Riktig</i>	<i>Akseptabel forklaring</i>	<i>Noe riktig</i>	<i>Misforstått/ikke riktig</i>	<i>Usikker</i>
Inf. 6: 1) beynini işlətmək, 2) ciddi çalışmaq				X1 X2	

1) å la hodet sitt virke, 2) å jobbe seriøst					
Inf. 8: 1) öndə olmaq, 2) nəyə isə nail olmaq 1) å være på fronten, 2) å oppnå noe				X1 X2	
Inf. 9: 1) ayaqları yerdə olmaq, 2) ümitsiz olmaq 1) å ha bein på jorda, 2) å være håpløst				X1 X2	

Tabell 28: Informantenes forklaringer av uttrykket "ha beina på jorda". **Steg 3**

Informantenes forklaringer på aserbajdsjansk og oversatt til norsk	Riktig	Akseptabel forklaring	Noe riktig	Misforstått/ ikke riktig	Usikker
Inf. 1: təvazökar olmaq være beskjeden/ydmyk				X	
Inf. 3: dikbaş olmamaq ikke være sta (ikke være "et oppreist hode")				X	
Inf. 7: təvazökar beskjeden/ydmyk				X	

Diskusjon

Et tilsvarende uttrykk på aserbajdsjansk er "ikke fly i himler" som betyr at man har en realistisk forståelse av sine ideer, handlinger og avgjørelser. Personen som ikke flyr i himler er altså en realist.

Informant 4 og 5 har skrevet en ordrett oversettelse av det metaforiske uttrykket. Besvarelsene vurderes som *misforstått/ikke riktig* fordi de ikke samsvarer med den metaforiske betydningen av uttrykket. **Informant 5** trodde at vedkommende er vant til jorda. Grunnen til en slik forståelse kan være at informanten forvekslet verbet "vant" (å vinne) med adjektivet "vant" (å være vant til).

Setningen inneholder ordet "medstudenter" og dette kan få informantene til å tenke på vedkommendes egenskaper knyttet til studie. **Informant 6** mente at uttrykket handler om personens evne til å tenke godt over noe eller det er et tegn på at vedkommende jobber hardt. **Informant 8** skrev to forklaringer av uttrykket. Begge besvarelsene kan knyttes til informantens påvirkning av ordet "medstudenter" i setningen. Informanten trodde altså personen fikk suksess. **Informant 9** skrev også to forklaringer av uttrykket. Den første ser ut til å være ordrett oversettelse av det metaforiske uttrykket. Når det gjelder den andre kan den ikke knyttes til betydningen av det metaforiske uttrykket. Grunnen til at det ble skrevet en slik forklaring kan være informantens kombinerings av ordene "lite" og "forhåpninger" i setningen. Derved ble det konkludert med at vedkommende ikke har noe håp, er uten håp. Besvarelsene til **informant 6, 8 og 9** vurderes som *misforstått/ikke riktig*.

Informant 1 og **7** mente at uttrykket handler om det å være beskjeden/ydmyk. De mente at vedkommende, i sammenligning med medstudentene sine, er tilbaketrukket eller beskjeden. Informantene kunne tolke det slik at mens medstudentene har høye forhåpninger til framtiden, er vedkommende beskjeden/ydmyk. Dette fordi hun ikke uttrykker dette eller ikke sier det høyt som de andre gjør. **Informant 3** mente at vedkommende ikke har "et oppreist hode". På aserbajdsjansk betyr det at personen ikke er sta eller stolt. Forklaringene stemmer ikke med betydningen av det metaforiske uttrykket altså med det å være realistisk. Besvarelsene vurderes derfor som *misforstått/ikke riktig*.

6.1.12 Setning 11 – gå hånd i hånd

- *Ideen for platen går hånd i hånd med Tv2s nye gullgruve: Samle flest mulig kjendiser på en gang, så blir det bra og lett å markedsføre.*

Spørsmål 1: Kjenner du uttrykket? Hvis ja, → **Steg 1**

Forklar uttrykket. Bruk gjerne et tilsvarende uttrykk på aserbajdsjansk i forklaringen.

Hvis nei, → **Steg 2**

Spørsmål 2: Forstår du det ut i fra konteksten? Hvis ja, oppgi forklaringen din.

Hvis nei, → **Steg 3**

- *Skrivingen av teksten og av musikken gikk hånd i hånd.*

Spørsmål 3: Hjelper den enklere setningen med å forstå betydningen til uttrykket? Hvis ja, oppgi forklaringen din.

Tabell 29: Informantenes forklaringer av uttrykket "gå hånd i hånd". **Steg 1**

Informantenes forklaringer på aserbajdsjansk og oversatt til norsk	Riktig	Akseptabel forklaring	Noe riktig	Misforstått/ikke riktig	Usikker
Inf. 8: əl ələ hånd i hånd		X			

Tabell 30: Informantenes forklaringer av uttrykket "gå hånd i hånd". **Steg 2**

Informantenes forklaringer på aserbajdsjansk og oversatt til norsk	Riktig	Akseptabel forklaring	Noe riktig	Misforstått/ikke riktig	Usikker
Inf. 1: əlbəəl å gå fra hånd til hånd				X	
Inf. 2: əldən ələ keçmək å passe fra hånd til hånd				X	
Inf. 3: əldən ələ gəzmək å vandre fra hånd til hånd				X	
Inf. 4: əldən ələ gəzir vandrer fra håndhånd				X	
Inf. 5: əldən ələ gəzmək				X	

å vandre fra hånd til hånd					
Inf. 6: dildən dilə keçmək å passere fra tunge til tunge				X	
Inf. 7: əldən ələ keçmək å passe fra hånd til hånd				X	
Inf. 9: əldən ələ ötürmək å passere fra hånd til hånd				X	

Diskusjon

På aserbajdsjansk betyr uttrykket det ”å eksistere sammen og være knyttet til hverandre” eller ”å gjøre noe ved å jobbe sammen” og uttrykket ”å gi hånd til hånd” står for denne betydningen.

Informantene klarte ikke å skrive en besvarelse som tilsvarer betydningen av det metaforiske uttrykket. Grunnen til dette kan være at preposisjonen ”i” ble oversett av informanter og erstattet med ablativsuffixet. Uttrykket ble fortolket samme som det ”å vandre/passere fra hånd til hånd” på aserbajdsjansk. Betydningen er at noe i det siste er blitt så berømt og vurdert så høyt at alle vil ha det. Informantenes kjennskap til ordene uttrykket består av fikk til dem å tenke på at de kjenner det og uttrykket ble forvekslet med det aserbajdsjanske uttrykket. Dette viser at innlærerens kjennskap til ordene i et metaforisk uttrykk kan føre dem til en uriktig forståelse. I dette tilfelle kan man også se at eksistensen av lignende metaforiske uttrykk på innlærerens morsmål også kan distrahere dem og resultere i misforståtte forklaringer. Det var kun **informant 8** som la merke til preposisjonen ”i”, men besvarelsen mangler likevel et verb. Besvarelsen vurderes som *akseptabelt*. **Informant 6** mente at uttrykkets ekvivalent på aserbajdsjansk vil være det å ”passe fra tunge til tunge”. Det betyr at noe/noen er blitt så berømt at alle snakker om dette. Informanten tolket det metaforiske uttrykket som indikasjon på platens berømthet. Det ser ut at informantene ikke klarte å legge merke til at det er ideen mellom platen og Tv2 s nye gullgruve som går hånd i hånd. Ingen informanter som leste den enklere setningen, dvs. ingen var i Steg 3.

6.1.13 Setning 12 – tape ansikt

- *Henrik vil ikke tape ansikt for kameratene sine.*

Spørsmål 1: Kjenner du uttrykket? Hvis ja, → **Steg 1**

Forklar uttrykket. Bruk gjerne et tilsvarende uttrykk på aserbajdsjansk i forklaringen.

Hvis nei, → **Steg 2**

Spørsmål 2: Forstår du det ut i fra konteksten? Hvis ja, oppgi forklaringen din.

Hvis nei, → **Steg 3**

- *Læreren følte at han tapte ansikt for studentene.*

Spørsmål 3: Hjelper den enklere setningen med å forstå betydningen til uttrykket? Hvis ja, oppgi forklaringen din.

Tabell 31: Informantenes forklaringer av uttrykket "tape ansikt". Steg 1

<i>Informantenes forklaringer på aserbajdsjansk og oversatt til norsk</i>	<i>Riktig</i>	<i>Akseptabel forklaring</i>	<i>Noe riktig</i>	<i>Misforstått/ ikke riktig</i>	<i>Usikker</i>
Inf. 1: prestijini itirmək å miste prestisjen sin	X				
Inf. 3: üz vermək å gi ansikt				X	
Inf. 4: üz vermək å gi ansikt				X	
Inf. 9: üz döndərmək å snu ansikt				X	

Tabell 32: Informantenes forklaringer av uttrykket "tape ansikt". Steg 2

<i>Informantenes forklaringer på aserbajdsjansk og oversatt til norsk</i>	<i>Riktig</i>	<i>Akseptabel forklaring</i>	<i>Noe riktig</i>	<i>Misforstått/ ikke riktig</i>	<i>Usikker</i>
Inf. 2: üzü aşağı olmaq "å ha ansiktet nede"	X				
Inf. 6: üzünü görmək istəməmək ville ikke se ansiktet hans				X	
Inf. 7: simasını itirmək å miste ansiktet sitt	X				
Inf. 8: simasını itirmək å miste ansiktet sitt	X				

Tabell 33: Informantenes forklaringer av uttrykket "tape ansikt". Steg 3

<i>Informantenes forklaringer på aserbajdsjansk og oversatt til norsk</i>	<i>Riktig</i>	<i>Akseptabel forklaring</i>	<i>Noe riktig</i>	<i>Misforstått/ ikke riktig</i>	<i>Usikker</i>
Inf. 5: inamını itirmək å miste tilliten sin				X	

Diskusjon

Det finnes et tilsvarende metaforisk uttrykk på aserbajdsjansk og uttrykket betyr det å miste respekt eller verdighet, slik som på norsk. Man taper ansiktet når man gjør noe dumt eller galt og resultatet av dette kan bli at andre ikke lenger viser respekt for denne personen.

Informant 1 mente at det metaforiske uttrykket er samme som det å miste prestisjen eller respekten. Dette samsvarer med betydningen av uttrykket. Besvarelsen vurderes som *riktig*. **Informant 3** og **4** trodde at uttrykket er samme som det "å gi ansikt". På aserbajdsjansk betyr det at vedkommende er veldig oppriktig. Dette resulterer i at den siste tør å gjøre eller å si ubehagelige ting mot vedkommende. **Informant 9** mente at vedkommende er "snur ansiktet" fra kameratene sine altså bryter alle forholdene med dem. Besvarelsene til

informant **3**, **4** og **9** vurderes som misforstått/ikke riktig. Det å tape ansikt ble forklart med det metaforiske uttrykket ”å ha ansiktet nede”, av informant **2**. Ved å bruke dette uttrykket på aserbajdsjansk setter man ord på sin beklagelse mot noen fordi man har gjort eller sagt noe galt. Det å ha ansiktet nede kan også være grunn til at man vil unngå å møte personen som ble behandlet på en ikke riktig måte av den første. Dette fordi man føler seg skyldig for det som ble gjort eller sagt. Informant **6** trodde at vedkommende ikke vil se kameratens ansikt fordi han er sint på dem. Det kan hende at informanten ikke visste betydningen av “å tape” og konkluderte med at personen det er snakk om ikke vil møte med kameratene sine eller se dem. Besvarelsene til informant **2** og **6** vurderes som *misforstått/ikke riktig*. Informantene **7** og **8** skrev like forklaringer av det metaforiske uttrykket og begge besvarelsene betyr det å miste respekten. Besvarelsene deres vurderes som *riktig*. Informant **5** mente at ordet ”ansikt” i det metaforiske uttrykket er symbol på ”tillit”. Informanten trodde at læreren har mistet tilliten til studentene sine. Dette kan være på grunn av studentenes lave prestasjoner i klasserommet eller deres dårlige eksamensresultater. Disse forandret altså lærerens meninger om dem sterkt og derfor stoler hun ikke lenger på deres kunnskaper. Kontekstforståelse av denne typen kan være grunn til at informanten oppfattet det metaforiske uttrykket som “det å miste tillit”. Forklaringen vurderes som *misforstått/ikke riktig*.

6.1.14 Setning 13 – lukke øynene for

- *Myndighetene lukker øynene for piratproduksjon. De lar tyveri av intellektuell eiendom skje, hva med etterretningsinformasjon?*

Spørsmål 1: Kjenner du uttrykket? Hvis ja, → **Steg 1**

Forklar uttrykket. Bruk gjerne et tilsvarende uttrykk på aserbajdsjansk i forklaringen.

Hvis nei, → **Steg 2**

Spørsmål 2: Forstår du det ut i fra konteksten? Hvis ja, oppgi forklaringen din.

Hvis nei, → **Steg 3**

- *Mennesker bør protestere mot drap av dyr som underholdning og lukke ikke øynene for dette.*

Spørsmål 3: Hjelper den enklere setningen med å forstå betydningen til uttrykket? Hvis ja, oppgi forklaringen din.

Tabell 34: Informantenes forklaringer av uttrykket "lukke øynene for". **Steg 1**

Informantenes forklaringer på aserbajdsjansk	Riktig	Akseptabel	Noe	Misforstått/	Usikker
--	--------	------------	-----	--------------	---------

<i>og oversatt til norsk</i>		<i>forklaring</i>	<i>riktig</i>	<i>ikke riktig</i>	
Inf. 1: göz yummaq å lukke øye	X				
Inf. 2: gözü bağlı å ha øynene lukkede		X			
Inf. 5: göz yummaq å lukke øye	X				
Inf. 7: göz yummaq å lukke øye	X				
Inf. 8: göz yummaq å lukke øye	X				
Inf. 9: göz yummaq å lukke øye	X				

Tabell 35: Informantenes forklaringer av uttrykket "lukke øynene for". **Steg 2**

<i>Informantenes forklaringer på aserbajdsjansk og oversatt til norsk</i>	<i>Riktig</i>	<i>Akseptabel forklaring</i>	<i>Noe riktig</i>	<i>Misforstått/ ikke riktig</i>	<i>Usikker</i>
Inf. 3: fikir verməmək å ikke bryr seg om noe	X				
Inf. 6: göz yummaq å lukke øyet	X				

Diskusjon

Et tilsvarende uttrykk med lik betydning finnes også på aserbajdsjansk. Når man lukker øynene for noe betyr det at man (med vilje) ikke bryr seg om det og lar noe (vanligvis ulovlig) skje.

Fem av seks informanter skrev et metaforisk uttrykk på aserbajdsjansk som tilsvarer betydningen av det metaforiske uttrykket og disse vurderes derfor som *riktig*. Når det gjelder besvarelsen til **informant 2** vurderes den som *akseptabelt*. Dette fordi den inneholder adjektivet "lukket" i stedet for verbet "å lukke". Det ser likevel ut at informanten skjønte betydningen av uttrykket, men klarte ikke å tilføye et verb i besvarelsen sin.

Informant 3 mente at myndighetene gir ikke oppmerksomhet til piratproduksjon. Dette ble uttrykt med det at vedkommende ikke gir tanke for dem (ordrett oversettelse). På aserbajdsjansk vil det bety at man ikke respekterer noen eller at man tar det med ro og ikke bryr seg om noe som kan lett få en til å bli sint. Den vurderes som *riktig*. Besvarelsen til **informant 6** tilsvarer også betydningen til det metaforiske uttrykket. Forklaringene til de to informantene vurderes som *riktig*. Ingen av informantene leste enklere setningsversjonen, altså ingen var i **Steg 3**.

6.1.15 Setning 14 – legge siste hånd på

- *Finansministeren Sigbjørn Johnson legger siste hånd på verket. Mandag klokka 10 vil Johnsen høytidelig presentere sin finanstale for Stortinget og gi det norske folk en innsikt i hvordan regjeringen vil fordele statens utgifter og inntekter neste år.*

Spørsmål 1: Kjenner du uttrykket? Hvis ja, → **Steg 1**

Forklar uttrykket. Bruk gjerne et tilsvarende uttrykk på aserbajdsjansk i forklaringen.

Hvis nei, → **Steg 2**

Spørsmål 2: Forstår du det ut i fra konteksten? Hvis ja, oppgi forklaringen din.

Hvis nei, → **Steg 3**

- *Han er ferdig med masteroppgaven sin nå og la siste hånd på den i går.*

Spørsmål 3: Hjelper den enklere setningen med å forstå betydningen til uttrykket? Hvis ja, oppgi forklaringen din.

Tabell 36: Informantenes forklaringer av uttrykket "legge siste hånd på". Steg 1

<i>Informantenes forklaringer på aserbajdsjansk og oversatt til norsk</i>	<i>Riktig</i>	<i>Akseptabel forklaring</i>	<i>Noe riktig</i>	<i>Misforstått/ ikke riktig</i>	<i>Usikker</i>
Inf. 2: sonuncu yerdə durmaq å stå på den siste plassen				X	
Inf. 3: kömək etmək å gjøre en hjelp/å hjelpe				X	
Inf. 9: 1) son nöqtə qoymaq, 2) sona çatdırmaq 1) å sette det siste punktet, 2) å rekke til avslutning	X2	X1			

Tabell 37: Informantenes forklaringer av uttrykket "legge siste hånd på". Steg 2

<i>Informantenes forklaringer på aserbajdsjansk og oversatt til norsk</i>	<i>Riktig</i>	<i>Akseptabel forklaring</i>	<i>Noe riktig</i>	<i>Misforstått/ ikke riktig</i>	<i>Usikker</i>
Inf. 1: axırınçı işini görmək å gjøre sin siste arbeid	X				
Inf. 4: kömək edir hjelper				X	
Inf. 6: sonuncu işləri tamamlamaq å fullføre de siste jobbene	X				
Inf. 7: son nöqtə qoymaq å sette siste punktum	X				
Inf. 8: əlindən gələnə etmək å gjøre alt som kommer fra hånden sin				X	

Tabell 38: Informantenes forklaringer av uttrykket "legge siste hånd på". Steg 3

<i>Informantenes forklaringer på aserbajdsjansk</i>	<i>Riktig</i>	<i>Akseptabel</i>	<i>Noe</i>	<i>Misforstått/</i>	<i>Usikker</i>
---	---------------	-------------------	------------	---------------------	----------------

og oversatt til norsk		forklaring	riktig	ikke riktig	
Inf. 5: Inf. 5: əl gəzdirmək å bevege hånden	X				

Diskusjon

Et metaforisk uttrykk med ulik form og lik betydning finnes på aserbajdsjansk. Det er ”å bevege hånden for siste gang”, rette på noe for siste gang. Uttrykket kan også ha konkrete og overførte betydninger: 1) organisere ting manuelt eller 2) ødelegge noe (med ironi) (dict.obastan.com).

Informant 2 mente at noe ”står på den siste plassen for noen”. Det betyr at den er lite viktig for personen og derfor det ikke legges stor merke til den. **Informant 3** mente at det metaforiske uttrykket er samme som det å hjelpe. En slik forståelse av uttrykket kan forklares med informantens positive assosiasjoner med ordet ”hånd”. Hånd symboliserte ”en hjelp” for denne informanten. Det ble konkludert at hvis noen legger siste hånd på noe” kan det bli et tegn på en aktivitet der en bidrar til med noe eller hjelper til noen. Besvarelsene til **informant 2** og **3** vurderes som *misforstått/ikke riktig*. **Informant 9** skrev to forklaringer av det metaforiske uttrykket. Den første forklaringen altså det ”å sette det siste punktumet” betyr ”å si det siste ordet” på aserbajdsjansk, mens på tyrkisk betyr det nettopp det ”å legge siste hånd på verket”. Informanten kan bli påvirket av den tyrkiske versjonen av uttrykket. Den første besvarelsen til **informant 9** vurderes som *akseptabelt*. Den andre forklaringen betyr ”det å avslutte noe” på aserbajdsjansk og den ble vurdert som *riktig*. **Informant 1** og **6** skrev forklaringer som samsvarer med betydningen av uttrykket. Deres forklaringer betyr det å gjøre sin siste arbeid på verket eller fullføre de siste tingene. Besvarelsene samsvarer med betydningen av det metaforiske uttrykket og vurderes som *riktig*. **Informant 8** mente at vedkommende ”gjør alt som kommer fra hånden”. Det betyr ”å jobbe hardt og gjøre sin beste for å oppnå noe” på aserbajdsjansk. Besvarelsen vurderes som *misforstått/ikke riktig* fordi når man legger siste hånd på noe betyr det at man avslutter det som man har begynt ved å tilføye noe for det siste gang. Forklaringen til **informant 5** tilsvarer med betydningen av det metaforiske uttrykket på aserbajdsjansk. Ved ”å bevege hånden over noe” fullfører man altså jobben sin eller retter den for siste gang. Besvarelsen vurderes som *riktig*.

6.1.16 Setning 15 – a) de skarpeste hodene b) på egenhånd

- *Tariq Ali er omtalt som et av (a) de skarpeste hodene i vår tid. ”Jeg er en av dem som ikke er overbevist om at kultur alltid har stått (b) på egenhånd”.*

Spørsmål 1: Kjenner du uttrykket? Hvis ja, → **Steg 1**

Forklar uttrykket. Bruk gjerne et tilsvarende uttrykk på aserbajdsjansk i forklaringen.

Hvis nei, → **Steg 2**

Spørsmål 2: Forstår du det ut i fra konteksten? Hvis ja, oppgi forklaringen din.

Hvis nei, → **Steg 3**

- *a) Julia er et av de skarpeste hodene i klassen. b) Faren til Emil hjalp ham med å løse oppgaver i matematikk fordi han ikke klarte det på egenhånd.*

Spørsmål 3: Hjelper den enklere setningen med å forstå betydningen til uttrykket? Hvis ja, oppgi forklaringen din.

*Tabell 39: Informantenes forklaringer av uttrykket "de skarpeste hodene". **Steg 1***

Informantenes forklaringer på aserbajdsjansk og oversatt til norsk	Riktig	Akseptabel forklaring	Noe riktig	Misforstått/ ikke riktig	Usikker
Inf. 5: baş sındırmaq å knuse hode				X	
Inf. 7: iti ağıl skarp fornuft	X				
Inf. 8: ziyalı Intellektuell	X				

*Tabell 40: Informantenes forklaringer av uttrykket "de skarpeste hodene". **Steg 2***

Informantenes forklaringer på aserbajdsjansk og oversatt til norsk	Riktig	Akseptabel forklaring	Noe riktig	Misforstått/ ikke riktig	Usikker
Inf. 4: 1) pis, 2) boş 1) dårlig, 2) tomt				X1 X2	
Inf. 9: zəkali intellektuell	X				

*Tabell 41: Informantenes forklaringer av uttrykket "de skarpeste hodene". **Steg 3***

Informantenes forklaringer på aserbajdsjansk og oversatt til norsk	Riktig	Akseptabel forklaring	Noe riktig	Misforstått/ ikke riktig	Usikker
Inf. 1: 1) iti ağıllı, 2) savadlı, 3) kölləli 1) med skarp fornuft, 2) utdannet, 3) "med hodeskalle"	X				
Inf. 6: savadsız utdannet				X	

Diskusjon av a)

Om uttrykket a) de skarpeste hodene: Det finnes noen uttrykk som betyr det samme på aserbajdsjansk: 1) personen har hode/skalle, 2) personen har skarp fornuft. Når man bruker disse uttrykkene om en mener man at vedkommende er intelligent. Uttrykket ble ikke forklart i ingen av de tre stegene av **informant 2** og **informant 3**. Tre informanter mente at de kjenner det metaforiske uttrykket: Forklaringen til informant 5 nemlig ”å knuse hodet” betyr at man tenker mye over noe, på aserbajdsjansk. Besvarelsen vurderes som *misforstått/ikke riktig* fordi uttrykket tyder på en person som forstår og griper raskt og er intelligent. Det kan hende at informanten ikke kjente ordet ”skarp” og derfor kunne ikke forklare uttrykket riktig. Besvarelsen til **informant 7**, nemlig ”et skarpt fornuft” tilsvarer med betydningen av det metaforiske uttrykket og den vurderes som *riktig*. **Informant 8** og **9** mente at uttrykket tyder på en person som er intellektuell og dette stemmer med betydningen av uttrykket. Informant 4 mente at vedkommendes ”hode er tomt eller virker dårlig”, mens **informant 6** trodde at uttrykket indikerer på en utdannet person. Begge informantene tolket uttrykket feil og grunnen til dette kan være at de ikke visste oversettelsen til ordet ”skarp”. De trodde at ordet tyder på noe negativt. Det vil si informantenes lavt ordforråd forårsaket misforståelsen av det metaforiske uttrykket. Informant 1 skrev tre forklaringer av uttrykket og disse tilsvarer betydningen av det metaforiske uttrykket. Forklaringene 1) og 3) innebærer en metaforisk betydning, mens besvarelsen 2) er en forklaring av uttrykket. Alle tre vurderes som *riktig*.

Tabell 42: Informantenes forklaringer av uttrykket "på egenhånd". Steg 1

Informantenes forklaringer på aserbajdsjansk og oversatt til norsk	Riktig	Akseptabel forklaring	Noe riktig	Misforstått/ ikke riktig	Usikker
Inf. 1: 1) özü etmək, 2) başqasının köməyi olmadan etmək 1) å gjøre selv, 2) å gjøre uten å få hjelp fra en annen	X1 X2				
Inf. 2: öz əli ilə med egen hånd				X	
Inf. 7: öz əlində i sin egen hånd				X	

Tabell 43: Informantenes forklaringer av uttrykket "på egenhånd". Steg 2

Informantenes forklaringer på aserbajdsjansk og oversatt til norsk	Riktig	Akseptabel forklaring	Noe riktig	Misforstått/ ikke riktig	Usikker
Inf. 8: 1) öz-özünə, 2) təbii olaraq 1) for seg selv, 2) ved å være naturlig	X1 X2				

Tabell 44: Informantenes forklaringer av uttrykket "på egenhånd". **Steg 3**

Informantenes forklaringer på aserbajdsjansk og oversatt til norsk	Riktig	Akseptabel forklaring	Noe riktig	Misforstått/ikke riktig	Usikker
Inf. 3: öz başına həll edə bilməmək å løse på eget hode	X				
Inf. 4: öz başına edə bilmir kan ikke gjøre på eget hode	X				
Inf. 9: özü bacarmazdı han kunne ikke klare det selv	X				

Diskusjon av b)

Om uttrykket b) på egenhånd: Det finnes et metaforisk uttrykk som betyr det samme på aserbajdsjansk: å gjøre noe "på sitt eneste hode". Uttrykket tyder på at man klarer å gjøre noe uten å få hjelp fra andre. Hvis man gjør noe "på sitt eneste hode" betyr det altså at man gjør det selvstendig.

Informant 1 skrev to forklaringer av uttrykket og begge tilsvarer betydningen av det metaforiske uttrykket i setningen. Selv om forklaringene ikke innebærer en metaforisk betydning, beskriver de nokså klart hva uttrykket står for. **Informant 2** mente at uttrykket handler om "å gjøre noe med sin egen hånd". På aserbajdsjansk betyr det at man selv er ansvarlig for det man har gjort. Forklaringen stemmer ikke med betydningen av det metaforiske uttrykket og vurderes som *misforstått/ikke riktig*. Det ser ut at **informant 7** forsøkte å oversette uttrykket ord for ord. Dette resulterte i en *misforstått/ikke riktig* forklaring som ikke samsvarer med betydningen av det metaforiske uttrykket. **Informant 8** skrev to forklaringer av uttrykket og disse tyder på at noe står på egenhånd ("for seg selv") uten å få noe påvirkning ("ved å være naturlig"). Begge besvarelsene vurderes som *riktig*, og likeså alle besvarelsene i Steg 3.

6.1.17 Setning 16 – håndfast

- *En karriere i politikken virker altfor hektisk, for lite faktabasert og håndfast for meg.*

Spørsmål 1: Kjenner du uttrykket? Hvis ja, → **Steg 1**

Forklar uttrykket. Bruk gjerne et tilsvarende uttrykk på aserbajdsjansk i forklaringen.

Hvis nei, → **Steg 2**

Spørsmål 2: Forstår du det ut i fra konteksten? Hvis ja, oppgi forklaringen din.

Hvis nei, → **Steg 3**

- *Arbeidsoppgavene er veldig lite håndfaste.*

Spørsmål 3: Hjelper den enklere setningen med å forstå betydningen til uttrykket? Hvis ja, oppgi forklaringen din.

Tabell 45: Informantenes forklaringer av uttrykket "håndfast". Steg 1

<i>Informantenes forklaringer på aserbajdsjansk og oversatt til norsk</i>	<i>Riktig</i>	<i>Akseptabel forklaring</i>	<i>Noe riktig</i>	<i>Misforstått/ikke riktig</i>	<i>Usikker</i>
Inf. 1: əli çatmamaq kunne ikke rekke hånden				X	
Inf. 2: sürətli raskt				X	
Inf. 4: sürətli əl rask hånd				X	
Inf. 5: əl üstü over hånd				X	
Inf. 7: əl üstü over hånden				X	

Tabell 46: Informantenes forklaringer av uttrykket "håndfast". Steg 2

<i>Informantenes forklaringer på aserbajdsjansk og oversatt til norsk</i>	<i>Riktig</i>	<i>Akseptabel forklaring</i>	<i>Noe riktig</i>	<i>Misforstått/ikke riktig</i>	<i>Usikker</i>
Inf. 3: beyin yoran hjerne trøttende				X	
Inf. 8: çətin Vanskelig			X		
Inf. 9: 1) çox çətin, 2) ağır 1) veldig vanskelig, 2) tungt			X1 X2		

Tabell 47: Informantenes forklaringer av uttrykket "håndfast". Steg 3

<i>Informantenes forklaringer på aserbajdsjansk og oversatt til norsk</i>	<i>Riktig</i>	<i>Akseptabel forklaring</i>	<i>Noe riktig</i>	<i>Misforstått/ikke riktig</i>	<i>Usikker</i>
Inf. 6: asan Lett				X	

Diskusjon

Et uttrykk som betyr det samme på aserbajdsjansk er det å være systematisk eller konkret.

Informant 1 mente at uttrykket handler om noe som er utilgjengelig og slik at en ikke rekker hånden til den. En slik forståelse av uttrykket kan være resultat av lavt ordforråd av informanten. Usikkerhet i betydningen av ordet "fast" førte informanten til en slik konklusjon og det ble trodd at uttrykket betyr noe som er fjernt eller noe som ligger langt borte. Besvarelsen vurderes som *misforstått/ikke riktig*. Både **informant 2** og **informant 4** trodde at det metaforiske uttrykket tyder på noe som er raskt eller hurtig. Grunnen til at de forstod uttrykket på den måten, kan være ordet "fast". Det engelske ordet ble forvekslet med det norske og slike beslutninger om betydningen av uttrykket ble foretatt. Det betyr at

informantenes forståelse av det metaforiske uttrykket ble påvirket av et andrespråk i dette tilfellet. Besvarelsene vurderes som *misforstått/ikke riktig*. Det samme ser ut til å være tilfelle med **informantene 5 og 7**. Det vil si de også forvekslet betydningen av ordet det engelske ordet "fast" med det norske. De to informantene forklarte uttrykket ved å skrive et metaforisk uttrykk som betyr å gjøre noe raskt eller fort. Besvarelsene vurderes som *misforstått/ikke riktig*. Informant 3 mente at jobben (en karriere i politikken) er hjerne trøttende. På aserbajdsjansk betyr det at noe krever mye konsentrasjon og derfor blir man "slitsom" på grunn av det. Når "hjernen er trøtt" klarer man ikke å gjøre noe lenger fordi man får en passiv "hjerneaktiviteten". **Informant 8 og informant 9** skrev nesten like besvarelser og mente at jobben er vanskelig. Forklaringene kan knyttes til betydningen av det metaforiske uttrykket fordi det som er lite håndfast er altså lite systematisk og derfor vanskelig å begripe eller gjennomføre. Besvarelsene vurderes derfor som noe riktig. **Informant 6** mente at arbeidsoppgavene var lette, mens det metaforiske uttrykket ut fra konteksten betyr at oppgavene er lite systematiske. Besvarelsen vurderes om *misforstått/ikke riktig*.

6.1.18 Setning 17 – det nye ansiktet

- *Statsminister Jens Stoltenberg gjør flere endringer i regjeringen fredag. Jonas Gahr Støre blir ny helseminister og Hadia Tajik ny kulturminister. Tajik, som blir ny kulturminister, er det eneste nye ansiktet i Regjeringen.*

Spørsmål 1: Kjenner du uttrykket? Hvis ja, → **Steg 1**

Forklar uttrykket. Bruk gjerne et tilsvarende uttrykk på aserbajdsjansk i forklaringen.

Hvis nei, → **Steg 2**

Spørsmål 2: Forstår du det ut i fra konteksten? Hvis ja, oppgi forklaringen din.

Hvis nei, → **Steg 3**

- *I går begynte jeg i ny jobb og jeg var det første nye ansiktet der på 3 år.*

Spørsmål 3: Hjelper den enklere setningen med å forstå betydningen til uttrykket? Hvis ja, oppgi forklaringen din.

*Tabell 48: Informantenes forklaringer av uttrykket "det nye ansiktet". **Steg 1***

Informantenes forklaringer på aserbajdsjansk og oversatt til norsk	Riktig	Akseptabel forklaring	Noe riktig	Misforstått/ikke riktig	Usikker
Inf. 1: yeni sima et nytt ansikt	X				
Inf. 4: yeni sima et nytt ansikt	X				

Inf. 7: yeni sima et nytt ansikt	X				
Inf. 9: ilk sima det første ansiktet				X	

Tabell 49: Informantenes forklaringer av uttrykket "det nye ansiktet". **Steg 2**

Informantenes forklaringer på aserbajdsjansk og oversatt til norsk	Riktig	Akseptabel forklaring	Noe riktig	Misforstått/ ikke riktig	Usikker
Inf. 2: yeni namizəd ny kandidat				X	
Inf. 3: yenilik Innovasjon			X		
Inf. 5: cavabdeh olmaq å være ansvarlig for				X	
Inf. 6: yeni işə gələn den påtroppende til den nye jobben	X				
Inf. 8: yeni simasıdır hun er det nye ansiktet	X				

Diskusjon

Et tilsvarende uttrykk med tilsvarende betydning finnes på aserbajdsjansk.

Informant 1, 4 og 7 skrev like forklaringer av det metaforiske uttrykket og de vurderes som *riktig* for de tilsvarer betydningen av det metaforiske uttrykket og er ekvivalenter til det på aserbajdsjansk. **Informant 9** mente at det metaforiske uttrykket betyr samme som "det første ansiktet". Informanten forstod altså uttrykket ved å legge merke til ordet "eneste" i uttrykket og konkluderte med at det tyder på et ansikt som er aller første. Dette uttrykket betyr noe annet på aserbajdsjansk. For eksempel hvis en forfatter har begynt å skrive i en ny sjanger kan man si at denne personen er "en av de første ansiktene" som skrev i denne sjangeren. Mens det metaforiske uttrykket handler om en som er ny i stillingen og blant ansatte. Besvarelsen vurderes som *misforstått/ikke riktig*.

Informant 2 mente at vedkommende er en ny kandidat for kulturministerposisjonen i Regjeringen. Ut fra konteksten er det klart at Tajik er allerede valgt som kulturminister og skal begynne å jobbe snart. Besvarelsen vurderes som *misforstått/ikke riktig*. Med forklaringen "innovasjon" mente **informant 3** at kulturministeren er ny i Regjeringen. Den vurderes som *noe riktig*. Vedkommende skal altså bli ny i sammenligning med ansatte som jobber der fra før. Det ser ut at informanten forstod betydningen av uttrykket, men klarte likevel ikke til å skrive en oversiktlig forklaring. **Informant 5** mente at uttrykket tyder på vedkommendes ansvarlighet for kulturminister-stillingen altså hun blir ansvarlig for denne posisjonen. Besvarelsen stemmer ikke med betydningen av det metaforiske uttrykket og vurderes derfor som *misforstått/ikke riktig*. **Informant 6** mente at Tajik er ny ansatte på

stillingen. **Informant 8** mente at vedkommende er det nye ansiktet på jobben. Besvarelsene vurderes derfor som *riktig*. Ingen av informantene leste en enklere setning for å forstå det metaforiske uttrykket, altså ingen var i **Steg 3**.

6.1.19 Setning 18 – holde sin hånd over

- *En viktig grunn til det er at Russland har holdt sin hånd over Lukasjenko, blant annet gjennom politisk støtte og nye lån og investeringer for å berge landet ut av økonomiske vansker.*

Spørsmål 1: Kjenner du uttrykket? Hvis ja, → **Steg 1**

Forklar uttrykket. Bruk gjerne et tilsvarende uttrykk på aserbajdsjansk i forklaringen.

Hvis nei, → **Steg 2**

Spørsmål 2: Forstår du det ut i fra konteksten? Hvis ja, oppgi forklaringen din.

Hvis nei, → **Steg 3**

- *Russland har holdt sin hånd over de gamle sovjetstatene.*

Spørsmål 3: Hjelper den enklere setningen med å forstå betydningen til uttrykket? Hvis ja, oppgi forklaringen din.

*Tabell 50: Informantenes forklaringer av uttrykket "å holde sin hånd over". **Steg 1***

Informantenes forklaringer på aserbajdsjansk og oversatt til norsk	Riktig	Akseptabel forklaring	Noe riktig	Misforstått / ikke riktig	Usikker
Inf. 1: 1) əli üzərində olmaq, 2) əli üstündə olmaq 1) å ha hånden over, 2) å ha hånden på	X1 X2				
Inf. 5: əl saxlamaq å holde i hånd en					X
Inf. 7: əli üstündə olmaq å ha hånden sin på	X				

*Tabell 51: Informantenes forklaringer av uttrykket "holde sin hånd over". **Steg 2***

Informantenes forklaringer på aserbajdsjansk og oversatt til norsk	Riktig	Akseptabel forklaring	Noe riktig	Misforstått / ikke riktig	Usikker
Inf. 2: Rusiya Lukaşenkonu öz əlində saxlayır Russland holder Lukasjenko i sin egen hånd				X	
Inf. 3: köməyi olmaq å være til hjelp	X				
Inf. 8: nəzarətdə saxlamaq å holde i kontroll				X	
Inf. 9: Rusiya öz əlində saxlayıb Russland holder i sin hånd				X	

Tabell 52: Informantenes forklaringer av uttrykket "holde sin hånd over". **Steg 3**

Informantenes forklaringer på aserbajdsjansk og oversatt til norsk	Riktig	Akseptabel forklaring	Noe riktig	Misforstått/ ikke riktig	Usikker
Inf. 4: burnunu soxur stikker nesen sin				X	
Inf. 6: nəzarəti qoruyub saxlamaq å opprettholde kontrollen sin beskyttende			X		

Diskusjon

Et uttrykk med en tilsvarende betydning finnes på aserbajdsjansk. Uttrykket betyr at personen støtter/bistår vedkommende gjennom økonomisk eller moralsk hjelp og beskytter den.

Informant 1 skrev to forklaringer av det metaforiske uttrykket. Begge besvarelsene betyr det å støtte noen økonomisk eller moralsk og disse vurderes som *riktig*. Det samme er tilfelle med forklaringen til **informant 7** og den vurderes også som *riktig*. **Informant 5** prøvde sannsynligvis å oversette verbet "å holde" og konkluderte med at uttrykket tyder på "å holde i hånden". Besvarelsen mangler lokativsuffiks og gir ikke noe klar betydning på aserbajdsjansk og den vurderes derfor som *usikker*.

Informant 2 og **informant 9** mente at Russland holder Hviterussland i sin hånd. Det "å holde noen i sin hånd" gir to metaforiske betydninger på aserbajdsjansk. Det ene betyr "å mate med hånd" og det andre står for "å ikke gi noe/noen fra seg og holde derved den under kontroll". Forklaringene vurderes som *misforstått/ikke riktig* fordi de ikke samsvarer med betydningen av uttrykket, altså det å beskytte eller det å støtte. **Informant 3** skrev en riktig forklaring på det metaforiske uttrykket som betyr at Russland hjelper eller støtter Hviterussland. **Informant 8** mente at Russland holder Hviterussland under sin kontroll. Forklaringen vurderes som *misforstått/ikke fordi* uttrykket i setningen tyder på at Russland støtter/beskytter Hviterussland, men ikke nødvendigvis holder det under sin kontroll.

Informant 4 mente at Russland stikker nesen sin (altså "å stikke nesen opp i noe") til sakene som angår Hviterussland. Dette betyr at den første er opptatt av andres saker og det andre er ikke fornøyd med dette. Ut fra konteksten vil man ikke tolke det slik at Russland blander seg Hviterusslandets saker. Det er kanskje informantens bakgrunnskunnskap som påvirket denne forståelsen. Informanten er sannsynligvis kjent med politiske saker knyttet til disse landene og derfor fikk en slik forståelse av det metaforiske uttrykket. Besvarelsen vurderes som *misforstått/ikke riktig* fordi uttrykket har en annen betydning. **Informant 6** mente at Russland holder kontroll over Hviterussland. Forklaringen vurderes som *noe riktig* fordi det metaforiske uttrykket tyder på at Russland støtter/beskytter Hviterussland.

6.2 Felles trekk ved informantenes besvarelser i de tre stegene

Ovenfor ble informantenes besvarelser presentert og vurderingene av deres svar ble diskutert. Nå vil jeg presentere hva som er felles ved disse forklaringene i de tre stegene. Som nevnt tidligere i oppgaven er forklaringen i **Steg 1** tegn på informantenes umiddelbare kjennskap til det metaforiske uttrykket, mens det samme i **Steg 2** og **3** viser oppfattelsen ut fra kontekst. De fremtredende trekkene ved besvarelsene er bokstavelig forståelse (ordrett oversettelse), forveksling av ordform, mangelfullt ordforråd, påvirkning fra et annet språk eller andre ord/uttrykk. Hvert av disse punktene vil bli diskutert og eksemplifisert ved informantenes besvarelser. Dette for å avspeile hva som påvirket deres prestasjoner ved å ta hensyn til teoretisk utgangspunkt.

6.2.1 Bokstavelig forståelse (ordrett oversettelse)

Bokstavelig forståelse er lik med forståelsen av ordene i en ytring som man kan angi en referanse for, og kan bli gitt en sannhetsverdi, ifølge en av de flere definisjonene av bokstavelig forståelse (Martinsen og Tetzchner 2007: 86). Tradisjonelle forklaringer legger til grunn at det er forskjeller mellom figurativ og bokstavelig språk og at de forstås forskjellig. Mens nyere tilnærminger som bygger på kognitiv lingvistikk påstår at ”de samme generelle prosessene for begrepsdannelse ligger til grunn både for bokstavelig og figurativt språk” (Martinsen og Tetzchner 2007). Innenfor kognitiv lingvistikk hevdes det at menneskelig tenkning for det meste er metaforisk, men det ser ut til at informantene forsøkte å forstå noen metaforiske uttrykk bokstavelig. Dette er særlig tilfelle med forklaringene som ble skrevet i **Steg 1**, og forklaringene av denne typen ble vurdert som *misforstått/ikke riktig*. Et eksempel på dette er den første forklaringen (”hennes bein var på jorda”) til det metaforiske uttrykket ”beina på jorda”, skrevet av **informant 9**. Informanten oppfattet uttrykket bokstavelig, det vil si uten å se det i sammenheng, selv om hele setningen var blitt lest.

6.2.1 Forveksling av ordform

En av grunnene til misforståelsen var ordenes form og feillesninger. Informantene blandet noen ganger ord som har lignende ordform med et annet ord Kulbrandstad (2003) påstår at det er noen trekk som gjør andrespråkslesingen vanskelig. En av leserne med minoritetsspråklig bakgrunn i hennes undersøkelse (se kapittel 2.1.3) leste det nye ordet ved å

bytte det med et visuelt like ord, nemlig konkurransene for konsernene. Det samme ser ut til å være tilfelle i dette studiet. Det vil si noen av informantene erstattet et ord i et metaforisk uttrykk med et annet ord. Et eksempel på dette er forklaringen ”å ha et rent hjerte” av det metaforiske uttrykket ”hjernevaske”. **Informant 2** leste ordet ”hjerne” som ”hjerte” og konkluderte med at uttrykket handler om det å være en snill person. **Informant 5** leste verbet ”vende” som ”vente” og skrev en slik forklaring.

6.2.3 Mangelfullt ordforråd

Det å ha tilstrekkelig ordforråd på et språk er viktig. Dette mister ikke noe fra viktigheten sin når det er snakk om et annet språk. Kulbrandstad (2003) hevder at andrespråksbrukere har som regel mindre utviklet ordforråd og mindre språklig sikkerhet enn førstespråksbrukere. Det betyr at andrespråksinnlærere med lite ordforråd opplever lesingen på et annet språk som en utfordrende prosess. Det å gjenkjenne ord i en tekst vil naturligvis lettgjøre forståelsen av det som blir lest. Ellers kan det resultere i misforståtte og ikke riktige konklusjoner. Misforståelsen av metaforiske uttrykk hos informantene ble også noen ganger resultat av ord som de ikke var sikre oversettelsen på. Eksemplene på dette er ”bein i nesa” som ble forstått som ”kjøtt i nesa” av **informant 5** eller ”surrete” som ”eksplodere” av **informant 9**.

6.2.4 Påvirkning fra andre språk

Det er også flere tilfeller der noen ord i uttrykk ble forvekslet med engelske ord. Eksempler på dette er forklaringer av ”håndfast”. Uttrykket ble forstått som et tegn på noe raskt av **informant 2** og **4** og uttrykket ”hard hånd” ble oppfattet som noe vanskelig av **informant 5** og **7**. I det første tilfellet forvekslet informantene det norske ordet ”fast” med det visuelt lignende ordet på engelsk. I det andre tilfellet trodde også informantene at ordet ”hard” tilsvarer det engelske ordet ”hard”. Det finnes andre besvarelser som ser ut til å være påvirket av tyrkisk. Et eksempel på dette er forklaringen ”å sette siste punktum” av uttrykket ”å legge siste hånd på”. Den ene besvarelsen av **informant 9** betyr at noen sier sin ”avsluttende mening om noe” på aserbajdsjansk. Mens forklaringen på tyrkisk betyr det samme som ”å legge siste hånd på”. Besvarelsen ble vurdert som *akseptabelt*.

6.3 Resultater for hver informant

Informant 1

Denne informanten har skrevet forklaringer til alle de nitten metaforiske uttrykkene.

Tabell 53: Resultater Informant 1

Metafor	Steg	Vurdering
1 å se med nye øyne	1	Riktig
3 i dine hender	1	Riktig
5 ha i bakhånd	1	Riktig
12 tape ansikt	1	Riktig
13 lukke øynene for	1	Riktig
15b på egenhånd	1	To svar: Begge er riktige
17 det nye ansiktet	1	Riktig
18 holde sin hånd over	1	To svar: Begge er riktige
7 ta overhånd	1	Misforstått/ikke riktig
16 håndfast	1	Misforstått/ikke riktig
6 hjernevaske	2	Riktig
14 legge siste hånd på	2	Riktig
4 skyte seg selv i foten	2	Misforstått/ikke riktig
8 ha bein i nesa	2	Misforstått/ikke riktig
9 være surrete i hodet	2	To svar: Begge er misforstått/ikke riktige
11 gå hånd i hånd	2	Misforstått/ikke riktig
15a de skarpeste hodene	3	Tre svar: Alle er riktige
2 med hard hånd	3	Noe riktig
10 ha beina på jorda	3	Misforstått/ikke riktig

Steg 1: Informantens forklaringer av metaforiske uttrykk i dette steget tyder på at disse er kjent. Hun/han mente å kjenne ti av nitten metaforiske uttrykk, og skrev forklaringene på disse uttrykkene i dette steget. Ti av tolv svar ble vurdert som *riktig* (informanten ga flere forklaringer av enkelte uttrykk) og to av dem som *misforstått/ikke riktig*.

Steg 2: Informanten ga sju forklaringer i dette steget, hvorav to ble vurdert som *riktig* og fem som *misforstått/ikke riktig*.

Steg 3: Informanten ga fem forklaringer i dette steget. Tre ble vurdert som *riktig*, én som *noe riktig* og den siste forklaringen ble vurdert som *misforstått/ikke riktig*.

Som resultatene ovenfor viser, mente **Informant 1** at hun/han kjenner de fleste metaforiske uttrykkene i undersøkelsesskjemaet. Til tross for dette viste det seg at informanten ikke ga en riktig besvarelse på alle. Informanten prøvde å forstå ni metaforiske uttrykk ut fra konteksten, Steg 2, og/eller ved bruk av den enklere setningen, Steg 3. Forståelsen ut fra konteksten bidro til at informanten svarte riktig på tre metaforiske uttrykk.

Informant 2

Denne informanten skrev forklaringer til sytten av nitten metaforiske uttrykk.

Tabell 54: Resultater Informant 2

	Metafor	Steg	Vurdering
1	å se med nye øyne	1	Riktig
3	i dine hender	1	Riktig
4	skyte seg selv i foten	1	To svar: Riktig og akseptabel
13	lukke øynene for	1	Akseptabel
5	ha i bakhånd	1	Misforstått/ikke riktig
6	hjernevaske	1	Misforstått/ikke riktig
15b	på egenhånd	1	Misforstått/ikke riktig
16	håndfast	1	Misforstått/ikke riktig
14	legge siste hånd på	1	Usikker/uklart
9	være surrete i hodet	2	Riktig
12	tape ansikt	2	Riktig
7	ta overhånd	2	Misforstått/ikke riktig
8	ha bein i nesa	2	Misforstått/ikke riktig
11	gå hånd i hånd	2	Misforstått/ikke riktig
18	det nye ansiktet	2	Misforstått/ikke riktig
19	holde sin hånd over	2	Misforstått/ikke riktig
2	med hard hånd	3	Noe riktig
10	ha beina på jorda	-	Ikke svart
15a	de skarpeste hodene	-	Ikke svart

Steg 1: Informanten forklarte ni metaforiske uttrykk i dette steget. Hun/han mente altså at hun/han kjenner disse metaforene. Tre av ti forklaringer ble vurdert som *riktig*, to som *akseptabel*, fire av dem som *misforstått/ikke riktig* og én av dem som *usikker*.

Steg 2: Informanten forklarte sju metaforiske uttrykk i dette steget, der konteksten bidrar til forståelsen. To av forklaringene ble vurdert som *riktig*, og de andre fem som *misforstått/ikke riktig*.

Steg 3: Informanten ga en forklaring etter å ha lest den enklere setningen, og den ble vurdert som *noe riktig*.

Informant 3

Denne informanten har skrevet forklaringer til atten av nitten metaforiske uttrykk.

Tabell 55: Resultater Informant 3

Metafor	Steg	Vurdering
1 å se med nye øyne	1	Riktig
5 ha i bakhånd	1	Akseptabelt
9 være surrete i hodet	1	Misforstått/ikke riktig
12 tape ansikt	1	Misforstått/ikke riktig
14 legge siste hånd på	1	Misforstått/ikke riktig
3 i dine hender	2	Riktig
6 hjernevaske	2	To svar: Begge riktige
13 lukke øynene for	2	Riktig
18 holde sin hånd over	2	Riktig
4 skyte seg selv i foten	2	Akseptabelt
17 det nye ansiktet	2	Noe riktig
11 gå hånd i hånd	2	Misforstått/ikke riktig
16 håndfast	2	Misforstått/ikke riktig
15b på egenhånd	3	Riktig
2 med hard hånd	3	Noe riktig
7 ta overhånd	3	Misforstått/ikke riktig
8 ha bein i nesa	3	Misforstått/ikke riktig
10 ha beina på jorda	3	Misforstått/ikke riktig
15a de skarpeste hodene	-	Ikke svart

Steg 1: Informanten mente at hun/han kjenner fem metaforiske uttrykk og skrev forklaringene sine i det første steget. Ett svar ble vurdert som *riktig*, ett som *akseptabel* og tre av dem som *misforstått/ikke riktig*.

Steg 2: Informanten forklarte åtte metaforiske uttrykk i dette steget og ga ni forklaringer. Informanten har fem *riktige*, én *akseptabel*, én *noe riktig* og to *misforstått/ikke riktig* besvarelser i dette steget.

Steg 3: Informanten forklarte fem metaforiske uttrykk i dette steget, og lyktes i et par tilfeller med å forklare betydningene av de metaforiske uttrykkene ved hjelp av enklere kontekst. Én av forklaringene ble vurdert som *riktig*, én som *noe riktig*, resten som *misforstått/ikke riktig*.

Informant 4

Denne informanten har skrevet forklaringer til atten av nitten metaforiske uttrykk.

Tabell 56: Resultater Informant 4

	Metafor	Steg	Vurdering
1	å se med nye øyne	1	Riktig
3	i dine hender	1	Riktig
17	det nye ansiktet	1	Riktig
10	ha beina på jorda	1	Misforstått/ikke riktig
12	tape ansikt	1	Misforstått/ikke riktig
16	håndfast	1	Misforstått/ikke riktig
4	skyte seg selv i foten	2	Riktig
6	hjernevaske	2	Misforstått/ikke riktig
11	gå hånd i hånd	2	Misforstått/ikke riktig
14	legge siste hånd på	2	Misforstått/ikke riktig
15a	de skarpeste hodene	2	To svar: Begge er misforstått/ikke riktige
9	være surrete i hodet	3	Riktig
15b	på egenhånd	3	Riktig
5	ha i bakhånd	3	To svar Begge riktige
2	med hard hånd	3	Noe riktig
7	ta overhånd	3	Misforstått/ikke riktig
8	ha bein i nesa	3	Misforstått/ikke riktig
18	holde sin hånd over	3	Misforstått/ikke riktig
13	lukke øynene for	-	Ikke svart

Steg 1: Informanten mente at hun/han kjenner seks metaforiske uttrykk og skrev forklaringene sine i det første steget. Tre svar ble vurdert som *riktig*, de andre tre som *misforstått/ikke riktig*.

Steg 2: Informanten forklarte fem metaforiske uttrykk i dette steget og ga til sammen seks forklaringer ut fra de originale setningene. Informanten har én *riktig* og fem *misforstått/ikke riktige* besvarelser i dette steget.

Steg 3: Informanten forklarte sju metaforiske uttrykk i dette steget og ga til sammen åtte forklaringer. Fire forklaringer skrevet i dette steget vurderes som *riktig*, én som *noe riktig*, tre som *misforstått/ikke riktig*.

Informant 5

Denne informanten har skrevet forklaringer til atten av nitten metaforiske uttrykk.

Tabell 57: Resultater Informant 5

	Metafor	Steg	Vurdering
15b	på egenhånd	-	Ikke svart

1	å se med nye øyne	1	Riktig
13	lukke øynene for	1	Riktig
4	skyte seg selv i foten	1	Misforstått/ikke riktig
6	hjernevaske	1	Misforstått/ikke riktig
8	ha bein i nesa	1	Misforstått/ikke riktig
9	være surrete i hodet	1	Misforstått/ikke riktig
10	ha beina på jorda	1	Misforstått/ikke riktig
15a	de skarpeste hodene	1	Misforstått/ikke riktig
16	håndfast	1	Misforstått/ikke riktig
18	holde sin hånd over	1	Misforstått/ikke riktig
3	i dine hender	2	Riktig
2	med hard hånd	2	Misforstått/ikke riktig
7	ta overhånd	2	Misforstått/ikke riktig
11	gå hånd i hånd	2	Misforstått/ikke riktig
17	det nye ansiktet	2	Misforstått/ikke riktig
5	ha i bakhånd	3	Riktig
14	legge siste hånd på	3	Riktig
12	tape ansikt	3	Misforstått/ikke riktig

Steg 1: Informanten mente at hun/han kjenner ti metaforiske uttrykk og skrev forklaringene sine i det første steget. To svar ble vurdert som *riktig*, men hele åtte som *misforstått/ikke riktig*.

Steg 2: Informanten forklarte fem metaforiske uttrykk i dette steget. Hun/han har en *riktig* og fire *misforstått/ikke riktig* besvarelser ut fra kontekst.

Steg 3: Informanten forklarte tre metaforiske uttrykk etter å ha lest enklere setninger for å forstå betydningen. To av forklaringene ble vurdert som *riktig*, den tredje som *misforstått/ikke riktig*.

Informant 6

Denne informanten har skrevet forklaringer til atten av nitten metaforiske uttrykk.

Tabell 58: Resultater Informant 6

	Metafor	Steg	Vurdering
3	i dine hender	1	Riktig
5	ha i bakhånd	1	Riktig
4	skyte seg selv i foten	1	Misforstått/ikke riktig
13	lukke øynene for	2	Riktig
14	legge siste hånd på	2	Riktig
17	det nye ansiktet	2	Riktig
1	å se med nye øyne	2	Misforstått/ikke riktig
2	med hard hånd	2	Misforstått/ikke riktig

6	hjernevaske	2	Misforstått/ikke riktig
10	ha beina på jorda	2	To svar: Begge misforstått/ikke riktige
11	gå hånd i hånd	2	Misforstått/ikke riktig
12	tape ansikt	2	Misforstått/ikke riktig
18	holde sin hånd over	3	Noe riktig
7	ta overhånd	3	Misforstått/ikke riktig
8	ha bein i nesa	3	Misforstått/ikke riktig
9	være surrete i hodet	3	To svar: Begge misforstått/ikke riktige
15a	de skarpeste hodene	3	Misforstått/ikke riktig
16	håndfast	3	Misforstått/ikke riktig
15b	på egenhånd	-	Ikke svart

Steg 1: Informanten mente at hun/han kjenner tre metaforiske uttrykk og skrev forklaringene sine i det første steget. To forklaringer ble vurdert som *riktig*, én av dem som *misforstått/ikke riktig*.

Steg 2: Informanten forklarte ni metaforiske uttrykk i dette steget og ga i alt ti forklaringer. Hun/han har tre *riktige* og sju *misforstått/ikke riktige* besvarelser i dette steget.

Steg 3: Informanten forklarte seks metaforiske uttrykk i dette steget og leverte sju forklaringer. Én av forklaringene ble vurdert som *noe riktig*, mens de andre seks ble vurdert som *misforstått/ikke riktig*.

Informant 7

Denne informanten har skrevet forklaringer til alle nitten metaforiske uttrykk.

Tabell 59: Resultater Informant 7

	Metafor	Steg	Vurdering
3	i dine hender	1	Riktig
4	skyte seg selv i foten	1	Riktig
5	ha i bakhånd	1	Riktig
6	hjernevaske	1	Riktig
13	lukke øynene for	1	Riktig
15a	de skarpeste hodene	1	Riktig
17	det nye ansiktet	1	Riktig
18	holde sin hånd over	1	Riktig
1	å se med nye øyne	1	Akseptabelt
15b	på egenhånd	1	Misforstått/ikke riktig
16	håndfast	1	Misforstått/ikke riktig
7	ta overhånd	2	Riktig
9	være surrete i hodet	2	Riktig

12	tape ansikt	2	Riktig
14	legge siste hånd på	2	Riktig
2	med hard hånd	2	Misforstått/ikke riktig
8	ha bein i nesa	2	Misforstått/ikke riktig
11	gå hånd i hånd	2	Misforstått/ikke riktig
10	ha beina på jorda	3	Misforstått/ikke riktig

Steg 1: Informanten mente at hun/han kjenner elleve metaforiske uttrykk og skrev forklaringene sine i det første steget. Åtte forklaringer ble vurdert som *riktige*, én av dem som *akseptabel*, to av dem som *misforstått/ikke riktige*. Steg 2: Informanten forklarte sju metaforiske uttrykk i dette steget. Hun/han har fire *riktige* og tre *misforstått/ikke riktige* besvarelser i dette steget.

Steg 3: Informanten forklarte ett metaforisk uttrykk i dette steget, og det er vurdert som *misforstått/ikke riktig*.

Informant 8

Denne informanten har skrevet forklaringer til alle nitten metaforiske uttrykk.

Tabell 60: Resultater Informant 8

Metafor		Steg	Vurdering
1	å se med nye øyne	1	Riktig
3	i dine hender	1	Riktig
4	skyte seg selv i foten	1	Riktig
6	hjernevaske	1	Riktig
13	lukke øynene for	1	Riktig
15a	de skarpeste hodene	1	To svar Begge riktige
11	gå hånd i hånd	1	Akseptabel
7	ta overhånd	1	Misforstått/ikke riktig
5	ha i bakhånd	2	Riktig
12	tape ansikt	2	Riktig
17	det nye ansiktet	2	Riktig
16	håndfast	2	Noe riktig
2	med hard hånd	2	Misforstått/ikke riktig
9	være surrete i hodet	2	Misforstått/ikke riktig
10	ha beina på jorda	2	To svar: Begge misforstått/ikke riktige
14	legge siste hånd på	2	Misforstått/ikke riktig
18	holde sin hånd over	2	Misforstått/ikke riktig
15b	på egenhånd	2	Usikker/uklart
8	ha bein i nesa	3	Misforstått/ikke riktig

Steg 1: Informanten mente at hun/han kjenner til åtte metaforiske uttrykk og skrev i alt ni forklaringer i det første steget. Sju forklaringer ble vurdert som *riktige*, én av dem som *akseptabel*, én som *misforstått/ikke riktig*.

Steg 2: Informanten forklarte ti metaforiske uttrykk i dette steget med i alt elleve forklaringer. Hun/han har tre *riktige*, én *noe riktig*, seks *misforstått/ikke riktige* og en *usikker/uklar* besvarelse i dette steget.

Steg 3: Informanten forklarte ett metaforisk uttrykk i dette steget og det var *misforstått/ikke riktig*.

Informant 9

Denne informanten fikk spørreskjemaene og leverte svarene sine per e-post, da hun studerte i utlandet det akademiske året 2012-2013. Hun har skrevet forklaringer til alle de nitten metaforiske uttrykkene.

Tabell 61: Resultater Informant 9

	Metafor	Steg	Vurdering
5	ha i bakhånd	1	Riktig
6	hjernevaske	1	To svar: Begge er riktige
13	lukke øynene for	1	Riktig
14	legge siste hånd på	1	To svar: Riktig og akseptabelt
12	tape ansikt	1	Misforstått/ikke riktig
17	det nye ansiktet	1	Misforstått/ikke riktig
7	ta overhånd	2	Riktig
9	være surrete i hodet	2	Riktig
15a	de skarpeste hodene	2	Riktig
1	å se med nye øyne	2	Akseptabelt
16	håndfast	2	To svar: Begge er noe riktig
4	skyte seg selv i foten	2	Misforstått/ikke riktig
10	ha beina på jorda	2	To svar: Begge misforstått/ikke riktige
11	gå hånd i hånd	2	Misforstått/ikke riktig
18	holde sin hånd over	2	Misforstått/ikke riktig
3	i dine hender	3	Riktig
15b	på egenhånd	3	Riktig
8	ha bein i nesa	3	Misforstått/ikke riktig
2	med hard hånd	3	Usikker/uklart

Steg 1: Informanten mente at hun kjenner seks metaforiske uttrykk og skrev i alt åtte forklaringer i det første steget. Fem av forklaringene ble vurdert som *riktige*, én *akseptabel*, to av dem som *misforstått/ikke riktige*.

Steg 2: Informanten forklarte ni metaforiske uttrykk i dette steget med i alt elleve forklaringer. Hun har tre *riktige* og en *akseptabel*, to *noe riktige* og fem *misforstått/ikke riktige* besvarelser i dette steget.

Steg 3: Informanten forklarte fire metaforiske uttrykk i dette steget, hvorav to vurderes som *riktige*, én som *misforstått/ikke riktig* og én som *usikker/uklar*.

6.4 Individuelle forskjeller mellom informantene

Undersøkelsen viser at noen av informantene presterte bedre enn andre. Antallet av riktige besvarelser er høyere hos fire informanter. Disse informantene vurderte sine språkkunnskaper i norsk med 4 poeng (bra) eller 5 poeng (svært bra) i selvvurderingsskjemaet (se kapittel X). Det betyr at deres selvvurderinger for det meste samsvarer med deres prestasjoner i undersøkelsen: **Informant 1** vurderte sine språkkunnskaper i norsk med 4 eller 5 poeng som indikerer et bra eller svært bra språknivå. Til sammen er det elleve riktige besvarelser av denne informanten i undersøkelse del 1. De fleste av de metaforiske uttrykkene ble oppfattet i det første steget, altså umiddelbart, og informanten har syv *misforståtte/ikke riktige* besvarelser. Mens en av dem er *noe riktig*. **Informant 7** vurderte sine språkkunnskaper i norsk med 4 poeng som betyr at informanten behersker språket på et *bra* nivå. Når det gjelder informantenes besvarelser i undersøkelse del 1, er det til sammen fjorten riktige og syv *misforståtte/ikke riktige* forklaringer. **Informant 8** anslo sine lese- og skrive kunnskaper i norsk som bra (4 poeng), mens det å snakke og å forstå norsk ble plassert på et *middels* nivå (3 poeng). Informanten har tolv riktige og ni *misforståtte/ikke riktige* forklaringer av uttrykkene. **Informant 9** vurderte sine språkkunnskaper i norsk som *bra* (4 poeng). Uttrykkene ble besvart med ti riktige og ni *misforståtte/ikke riktige* forklaringer (to ”ikke besvart” uttrykk) av denne informanten. Det viser seg selvvurderingene henger for det meste sammen med deres besvarelser i undersøkelse del 1.

KAPITTEL 7 – TESTING AV HYPOTESENE

I dette kapitlet vil oppgavens hypoteser testes og dette ved å ta hensyn til resultater fra forrige kapitler. Ut fra resultatene ser det ut at det er noen felles kjennetegn for informantenes metaforforståelse. Disse blir også diskutert underveis i dette kapitlet. De metaforiske uttrykkene vil bli inndelt etter grad av likhet med metaforiske uttrykk på aserbajdsjansk. Ved dette forsøkes det å teste hypotesen om at det er lettere å forstå uttrykk i norsk som har en ekvalens i aserbajdsjansk og se om det stemmer med resultatene.

Resultatene består av informantenes besvarelser, som ble diskutert ved å gi dem én av de fem vurderingstyper. Disse vurderingene vil nå brukes for å bekrefte/avvise hypotesen. De to hypotesene som ble satt fram i kapittel 1.2.2 er følgende:

Hypotese 1: Informantene kommer til å kjenne norske metaforiske uttrykk med lik form og tilsvarende betydning på aserbajdsjansk umiddelbart og besvarelsene som er gitt til disse vil være riktig. Uttrykkene som ikke har ekvivalenter på informantenes morsmål vil være vanskeligere å forstå.

Hypotese 2: Informantene kommer til å ha hjelp av konteksten for å kunne forklare norske metaforiske uttrykk som ikke tilsvarer uttrykk på aserbajdsjansk. Riktigheten av besvarelsene vil variere avhengig av om det finnes uttrykk med like form, men ulike betydning på aserbajdsjansk.

7.1 Sammenlikning med metaforiske uttrykk i aserbajdsjansk

For å teste de to hypotesene blir metaforiske uttrykk kategorisert utfra deres: a) lik form og lik betydning, b) lik form og ulik betydning eller c) ulik form og lik betydning på aserbajdsjansk. Resultater fra informantenes forklaringer, nemlig riktigheten av besvarelsene, vil diskuteres under disse tabellene. På denne måten utforskes det hvordan a), b), c) påvirket informantenes metaforforståelse. Nedenfor presenteres kategoriseringen av de metaforiske uttrykkene under punktene nevnt ovenfor. I dette kapitlet vil steg 2 og 3 omtales under ett, som kontekstforståelse.

7.1.1 Metaforiske uttrykk med ekvivalenter på aserbajdsjansk

Åtte av de metaforiske uttrykkene har ekvivalenter på aserbajdsjansk og de presenteres i tabell 62.

Tabell 62: Norske metaforiske uttrykk med tilsvarende betydning på aserbajdsjansk

	Norsk metafor	Aserbajdsjansk metafor	Ordrett oversettelse av aserbajdsjansk metafor til norsk
1	Å se med nye øyne	Yeni gözlərlə baxmaq	Å se med nye øyne
3	I dine hender	Öz əlində olmaq	Være i sin egen hånd
6	Hjernevaske	Beyini yumaq	Vaske hjernen
11	Gå hånd i hånd	Əl-ələ	Hånd til hånd
12	Tape ansikt	Simasını itirmək	Tape ansikt
13	Lukke øynene for	Göz yummaq	Lukke øye
17	Det nye ansiktet	Yeni sima	Nytt ansikt
18	Holde sin hånd over	Əli üstündə/üzərində olmaq	Hånden er ("være") på/over

1) Syv informanter hadde umiddelbar kjennskap til det metaforiske uttrykket og skrev et tilsvarende uttrykk på aserbajdsjansk med en tilsvarende betydning; hele seks av dem hadde en riktig forklaring og den siste en akseptabel. To av informantene prøvde å forstå det ved hjelp av konteksten. En av disse forklaringene ble vurdert som *misforstått/ikke riktig* og en annen som *noe riktig*. Informantenes besvarelser tyder på at det var til stor hjelp for dem at det finnes et tilsvarende uttrykk med tilsvarende betydning på aserbajdsjansk.

3) Seks informanter kjente det metaforiske uttrykket og skrev et tilsvarende metaforisk uttrykk på morsmålet deres. Tre av informantene prøvde å forstå det ut i fra konteksten og alle ble vurdert som *riktig*.

6) Fem informanter mente at de kjenner det metaforiske uttrykket. Tre av disse besvarelsene ble vurdert som riktig og to som misforstått/ikke riktig. Fire informanter forklarte det metaforiske uttrykket ved hjelp av sin kontekstavhengige forståelse og to av dem er *riktig* og to er *misforstått/ikke riktig*.

11) Åtte informanter forsøkte å forklare det metaforiske uttrykket ut fra konteksten. Ingen av forklaringene ble vurdert som riktig.

12) Fire informanter mente at de kjenner det metaforiske uttrykket og en av dem besvarte *riktig*, de andre tre var *misforstått/ikke riktig*. Fem informanter prøvde å forstå det metaforiske uttrykket ut i fra konteksten og tre av forklaringene er vurdert som *riktig*, to som *misforstått/ikke riktig*.

13) Seks informanter mente at de kjenner det metaforiske uttrykket og alle disse skrev et tilsvarende uttrykk på aserbajdsjansk. To av informantene skrev riktige forklaringer til det metaforiske uttrykket ved hjelp av sin kontekstavhengige forståelse. En informant forklarte ikke det metaforiske uttrykket i det hele tatt.

17) Fire informanter mente at de kjenner det metaforiske uttrykket og tre av dem skrev et tilsvarende uttrykk på aserbajdsjansk, *riktig*; en ble vurdert som *misforstått/ikke riktig*. Fem informanter forklarte det metaforiske uttrykket ut i fra kontekst; to forklarte uttrykket *riktig*, en *noe riktig* og to *misforstått/ikke riktig* ved hjelp av sin kontekstavhengige forståelse.

18) Tre informanter mente at de kjenner det metaforiske uttrykket: to ga *riktig*, en *usikker* forklaring. Seks informanter forklarte det metaforiske uttrykket i kontekst med en *riktig*, en *noe riktig* og fire *misforstått/ikke riktig*.

7.1.2 Metaforiske uttrykk med lik form og ulik betydning på aserbajdsjansk

To av de metaforiske uttrykkene har ekvivalenter på aserbajdsjansk, men med annen betydning. De presenteres i tabell 63.

Tabell 63: Norske metaforiske uttrykk med ulik betydning for tilsvarende uttrykk på aserbajdsjansk

Norsk metafor	Aserbajdsjansk metafor	Ordrett oversettelse av aserbajdsjansk metafor til norsk	Betydning av aserbajdsjansk metafor
2 Med hard hånd	Ağır əl	Tung hånd	a) (jobbe) langsomt b) gjerrig
7 Ta overhånd	Ələ almaq	Ta i hånden	kontrollere

2) Alle informanter prøvde å forstå dette uttrykket ved hjelp av sin kontekstavhengige forståelse. Fire av forklaringene ble vurdert som *noe riktig*, en av dem som *usikker* og resten som *misforstått/ikke riktig*.

7) To informant mente at de kjenner det metaforiske uttrykket, men besvarelsene er *misforstått/ikke riktig*. Sju informanter prøvde å forstå det metaforiske uttrykket ut ifra konteksten. To av disse forklaringene ble vurdert som *riktig* og fire av dem som *misforstått/ikke riktig*.

7.1.3 Metaforiske uttrykk med ulik form og lik betydning på aserbajdsjansk

Ti av de metaforiske uttrykkene har betydninger som uttrykkes annerledes på aserbajdsjansk, det vil si gjennom uttrykk med samme betydning, men en annen form. De presenteres i tabell 64.

Tabell 64: Norske metaforiske uttrykk med alternative uttrykk på aserbajdsjansk

Norsk metafor	Aserbajdsjansk metafor	Ordrett oversettelse av aserbajdsjansk metafor til norsk
4 Skyte seg selv i foten	Özü-özünə quyu qazmaq	Grave brønn for seg selv
5 Ha i bakhånd	Ehtiyatda saxlamaq	Holde i reserve
8 Ha bein i nesa	Ürəkli olmaq	Å ha ("være med") hjerte
9 Være surrete i hodet	Başını itirmək	Å miste hodet sitt
10 Ha beina på jorda	Göylərdə uçmaq	Å fly ikke i himlene
14 Legge siste hånd på	Əl gəzdirmək	Bevege hånden
15a De skarpeste hodene	İti ağıl; kəllə	Skarp fornuft; hodeskalle
15b På egenhånd	Tək başına	På eget ("eneste") hode
16 Håndfast	Sistematik; konkret	Systematisk; konkret

4) Fem informanter mente at de kjenner det metaforiske uttrykket. En informant har skrevet to forklaringer, der en er *riktig* og en er *akseptabel*. To andre av besvarelsene ble vurdert som *riktig*, to som *misforstått/ikke riktig*. De resterende informanter prøvde å forstå det metaforiske uttrykket ut i fra konteksten. To av forklaringene er *riktig*, to er *misforstått/ikke riktig*.

5) Seks informanter mente at de kjenner det metaforiske uttrykket. Fire av forklaringene er *riktig*, en av dem er *akseptabel*, mens en er *misforstått/ikke riktig*. Tre av informantene mente at de forstod det metaforiske uttrykket med hjelp av sin kontekstavhengige forståelse og forklaringene ble vurdert som *riktig*.

8) En informanter trodde at han/hun kjenner det metaforiske uttrykket, men besvarelsen er *misforstått/ikke riktig*. Åtte informanter prøvde å forklare det metaforiske uttrykket ut i fra konteksten, men alle besvarelsene ble vurdert som *misforstått/ikke riktig*.

9) To informanter mente at de kjenner det metaforiske uttrykket, men besvarelsene vurderes som *misforstått/ikke riktig*. Sju informanter prøvde å forklare det metaforiske uttrykket ut i fra konteksten og fire av forklaringene ble vurdert som *riktig*, resten som *misforstått/ikke riktig*.

10) To informanter mente at de kjenner uttrykket, men forklaringene ble vurdert som *misforstått/ikke riktig*. Seks informanter prøvde å forstå det metaforiske uttrykket ut i fra konteksten, men alle forklaringene ble vurdert som *misforstått/ikke riktig*.

14) Tre av informantene mente at de kjenner det metaforiske uttrykket; en av dem har gitt både en *riktig* og en *akseptabel* forklaring, mens de to andre informantene har gitt forklaringer som ble vurdert som *misforstått/ikke riktig*. Seks informanter leste hele setningen for å forstå det metaforiske uttrykket i kontekst. Fire av forklaringene ble vurdert som riktig og to er *misforstått/ikke riktig*.

15a) Tre informanter mente at de kjenner det metaforiske uttrykket: to av forklaringene anslås som *riktig* og en av dem som *misforstått/ikke riktig*. Fire informanter prøvde å forklare det metaforiske uttrykket ut i fra konteksten. To av forklaringene er riktig, mens andre to er *misforstått/ikke riktig*. To informanter forklarte ikke det metaforiske uttrykket i det hele tatt.

15b) Tre informanter mente at de kjenner det metaforiske uttrykket, men kun en av dem skrev et tilsvarende uttrykk på aserbajdsjansk, *riktig*, de andre ga forklaringer som ble vurdert som *misforstått/ikke riktig*. Fire av informantene skrev *riktige* forklaringer til det metaforiske uttrykket ved hjelp av sin kontekstavhengige forståelse. To informanter forklarte ikke det metaforiske uttrykket i det hele tatt.

16) Fem informanter mente at de kjenner det metaforiske uttrykket: deres forklaringer er likevel vurdert som *misforstått/ikke riktig*. Syv informanter forklarte det metaforiske uttrykket i kontekst, men det var kun to forklaringer som ble vurdert som *noe riktig*, de andre som *misforstått/ikke riktig*.

7.2 Konklusjon

Denne oppgaven undersøker forståelse av kroppslige metaforiske uttrykk i norsk hos ni aserbajdsjanske innlærere. Data er nitten metaforiske uttrykk som har kroppsdeler som kildedomene. Informantene forklarte uttrykkene enten ved hjelp av sin umiddelbare eller ved sin kontekstavhengige forståelse. Riktigheten av deres besvarelser varierte fra uttrykk til uttrykk og fra informant til informant. Noen metaforiske uttrykk ble oppfattet riktig av de fleste informantene og noen ble misforstått. I tillegg viste undersøkelsen at noen informanter er flinkere til å oppfatte norske metaforiske uttrykk enn andre.

De nitten metaforiske uttrykkene ble inndelt i tre grupper etter likheten mellom norsk og aserbajdsjansk. Det viste seg at de tre gruppene av metaforiske uttrykk (se kapittel 7.1) ble oppfattet på forskjellige måter av informantene. Den første gruppen omfatter åtte metaforiske uttrykk som har ekvivalenter (lik form og lik betydning) på aserbajdsjansk. Det var forventet (slik hypotese 1 går ut på) at informantene umiddelbart vil forstå uttrykkene i denne gruppen og derved skrive en *riktig* eller *akseptabel* forklaring av dem. Resultatet av undersøkelsen viste at det ikke er alle uttrykk som ble oppfattet på måten det ble forventet. Det var tre metaforiske uttrykk, nemlig ”å se med nye øyne”, ”i dine hender” og ”lukke øynene for”, som fikk flest riktige og umiddelbare forklaringer, altså under halvparten av uttrykkene i denne gruppen. Resten av uttrykkene ble mindre forstått og ofte besvart med *misforståtte/ikke riktige* forklaringer. Et eksempel på dette er ”gå hånd i hånd”: uttrykket ble for det meste besvart med *misforståtte/ikke riktige* forklaringer og det er kun én informant som kunne klare å skrive en *akseptabel* forklaring.

Den andre gruppen inneholder to uttrykk som har lik form og ulik betydning på aserbajdsjansk: ”med hard hånd” og ”ta overhånd” som inngår i denne gruppen ble for det meste forklart ut fra kontekst, men det er gitt mindre riktige besvarelser til disse uttrykkene. Informantene som mente at de kjenner uttrykkene skrev også *misforståtte/ikke riktige* forklaringer. Det kan bety at informantene hadde lite forståelse av uttrykk som har lik form og ulik betydning på aserbajdsjansk.

Den tredje gruppen har til sammen ni uttrykk som har ulik form og lik betydning på informantenes morsmål: informantene mente at de kjenner noen dem, mens resten av uttrykkene ble forklart ut fra kontekst. Undersøkelsen viste at fire av disse uttrykkene, altså ”ha bein i nesa”, ”være surrete i hodet”, ”ha beina på jorda” og ”legge siste hånd på”, ble for det meste forklart ut fra kontekst, altså mindre enn halvparten. Antallet av riktige forklaringer av ”være surrete i hodet”, ”legge siste hånd på” er høyere enn for de resterende uttrykkene. Det er også noen uttrykk som ble forstått umiddelbart av noen informanter: ”de skarpeste hodene” og ”på egenhånd” er eksempler på disse.

Studien avdekker også individuelle forskjeller mellom informantene. Noen informanter skrev for det meste riktige forklaringer av metaforiske uttrykk. De fleste av de metaforiske uttrykkene ble oppfattet i det første steget av Informant 1, som også ga riktige besvarelser. Også informant 7, 8 og 9 har mange riktige forklaringer Disse fire informantene var flinke til å tolke metaforiske uttrykk som har lik form og lik betydning på aserbajdsjansk,

men uttrykkene som inngår den andre og tredje gruppen ble i mindre grad forstått, også av disse innlærerne.

Informant 3, 4 og 6 prøvde for det meste å forklare de metaforiske uttrykkene ut fra kontekst. Antallet av *misforståtte/ikke riktige* forklaringer var høyere enn de riktige. Til sammenligning med andre benyttet de tre informantene mest en enklere setning. Men det ser ut at denne slags setninger ikke særlig bidro til den metaforiske forståelsen deres. Informant 2 og 5 mente at de kjenner halvparten av uttrykkene umiddelbart, mens resten av uttrykkene ble forklart ut fra kontekst. Antallet av *misforståtte/ikke riktige* forklaringer ut fra kontekst, dominerer. Det ser ut at konteksten bidro lite til de to informantene når det gjelder å forstå metaforiske uttrykk. Til sammenligning med alle andre informantene mente informant 5 at han/hun har umiddelbar forståelse av uttrykket ”ha bein i nesa”, men forklaringen ble vurdert som *misforstått/ikke riktig*. Både informant 2 og 5 klarte for det meste å skrive riktige forklaringer av uttrykket som har lik form og lik betydning på aserbajdsjansk.

Ut fra resultatene kan det konkluderes at det ble gitt mindre *riktige* eller *misforståtte/ikke riktige* forklaringer av mange metaforiske uttrykk i den første gruppen. Unntak er ”å se med nye øyne”, ”i dine hender” og ”lukke øynene for”. Det ble forventet at informantene kom til å forklare alle uttrykk kategorisert i den første gruppen, riktig og umiddelbart, men det viste seg at informantene trengte kontekst for å forstå uttrykkene. Hypotese 1 er derfor bare delvis bekreftet. Det ble også forventet at informantene ville trengte konteksten for å forklare metaforiske uttrykk som inngår den andre og tredje gruppen, og at riktigheten av forklaringene kom til å variere. Hypotese 2 blir også kun delvis bekreftet fordi informantene forsøkte å forklare noen uttrykk som inngår denne gruppen med sin umiddelbare forståelse.

Undersøkelsen i denne studien viste at informantenes metaforiske forståelse ble påvirket av flere faktorer. Ut fra informantenes besvarer ble det funnet noen felles trekk som påvirket deres svar: bokstavelig forståelse, forveksling av ordform, mangelfullt ordforråd eller påvirkning fra et annet språk.

Informantens opptatthet av bokstavelig forståelse forårsaket *misforståtte/ikke riktige* forklaringer. Det samme er tilfelle med feiltolkning av ordformen. Når det gjelder ordforrådet hos informantene, viste det seg at noen av dem ikke klarte å forklare et metaforisk uttrykk riktig på grunn av at det inneholdt ord som ikke var kjent. En annen faktor som spiller inn, er påvirkning fra et annet språk; det finnes både *riktige* og *misforståtte/ikke riktige* besvarer som bærer preg av slik påvirkning. I noen tilfeller forårsaket selve konteksten

misforståtte/ikke riktige forklaringer. Informantene ble av og til distraheret av andre ord eller uttrykk i setningene og skrev forklaringene sine til disse. Et eksempel på dette er uttrykket ”med bein i nesa” i setning 8. Noen av informantene rettet oppmerksomheten mot verbet ”studere” i den enklere setningen og konkluderte med at vedkommende er intellektuell. Andre informanter som leste den originale setningen der uttrykket ble brukt, mente at vedkommende er talentfull og gjør ting på egenhånd. Det er også noen metaforiske uttrykk som ikke ble riktig forklart i det hele tatt, f.eks. ”med bein i nesa”. De fleste informantene prøvde å forklare det ut i fra kontekst, men deres forståelse av uttrykk samsvarte ikke med betydningen. Grunnen til at uttrykket ikke ble forklart riktig av informantene kan være at det har ulik form på aserbajdsjansk. Et uttrykk som tilsvarer betydningen av dette uttrykket er ”å ha (”være med”) hjerte”. Men det var ingen som skrev en slik forklaring. Grunnen til dette kan være at uttrykkets form og ikke minst selve uttrykket var ukjent for innlærerne.

Vi vet at metaforiske uttrykk i et annet språk lett kan misforstås og bør læres nøye. I læringen av slike uttrykk bør man ta hensyn til at ordene som uttrykket består av, ikke nødvendigvis retter innlæreren til en riktig forståelse av uttrykket. Innlæreren bør heller ikke stole på sin kontekstforståelse når det gjelder å tolke metaforiske uttrykk på et annet språk. Dette fordi de kan møte metaforiske uttrykk som de ikke kan tolke, selv med hjelp av en kontekst.

LITTERATURLISTE

Trykte kilder

- Askeland, Norunn 2006: "Metaforar i fagtekstar og lærebøker. Pedagogiske og kulturelle utfordringar", i: Maagerø, Eva og Elise Seip Tønnessen (red.): *Å lese i alle fag*, s. 88-108. Oslo: Universitetsforlaget.
- Berggreen, Harald og Kari Tenfjord 1999: *Andrespråksinnlæring*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Brendemoen, Bernt 1990: "Tyrkisk-Norsk kontrastiv grammatikk", i: Hvenekilde, Anne (red.): *Med to språk. Fem kontrastive språkstudier for lærere*, s. 157-191. Oslo: Cappelen.
- Brendemoen, Bernt 2004: "Tyrkisk", i: Gammelgaard, Karen; Gunvor Mejdell og Rune Svarverud (red.): *Standardspråk underveis: Historien til åtte orientalske og østeuropeiske språk*, s. 63-79. Oslo: Unipub.
- Brodersen, Randi Benedikte; Fredrik Jebsen Bråten; Anders Reiersgaard; Kolbjørn Slethei og Knut Ågotnes 2007: *Tekstens autoritet. Tekstanalyse og skriving i academia*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Cafarov, Salim 2007: *Müasir azərbaycan dili* [Moderne aserbajdsjansk språk], bind 4, *Leksika* [Ordforrådet]. Baku: Şərq-qərb.
- Golden, Anne 2003: *Ordforråd, ordbruk og ordlæring*. Oslo: Gyldendal.
- Golden, Anne 2005: *Å gripe poenget. Forståelse av metaforiske uttrykk fra lærebøker i samfunnskunnskap hos minoritets elever i ungdomsskolen*. Doktoravhandling, Det humanistiske fakultet, Universitetet i Oslo. Oslo: Unipub, Acta Humanoria 227.
- Golden, Anne 2009: *Ordforråd, ordbruk og ordlæring*. Oslo: Gyldendal.
- Golden, Anne 2011: "Hvem er det som fullt av ideer, hjertet på riktig sted, tar hånd om de lovende studentene og har beina godt plantet på jorda? Menneskets kropp som kildedomene i metonymiske og metaforiske uttrykk", i: Golden, Anne og Helene Uri: *Andrespråk, tospråklighet, norsk. Festskrift til Anne Hvenekilde*. s.1-15. Oslo: Unipub.
- Johnson, Mark 1987: *The body in the mind. The bodily basis of meaning, imagination, and reason*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Johanson, Lars og Csato, Agnes Eva 2006: *The Turkish languages*. Routledge Language Family Descriptions. London, New York.

- Kövecses, Zoltan 2002: *Metaphor. A practical introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- Kövecses, Zoltan 2007: *Metaphor in culture. Universality and variation*. New York: Cambridge University Press.
- Kulbrandstad, Lise Iversen 1998: *Lesing på et andrespråk. En studie av fire innvandrerdommers lesing av læreboktekster på norsk*. Oslo: Acta Humanoria, Universitetsforlaget.
- Kulbrandstad, Lise Iversen 2003: *Lesing i utvikling. Teoretiske og didaktiske perspektiver*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Lakoff, George 1987: *Women, fire, and dangerous things. What categories reveal about the mind*. Chicago and London: The University of Chicago Press.
- Lakoff, George og Mark Johnson 1980: *Metaphors we live by*. Chicago: University of Chicago Press.
- Lakoff, George og Mark Johnson 1999: *Philosophy in the flesh. The embodied mind and its challenge to Western thought*. New York: Basic Books.
- Martinsen, Harald og Stephen Von Tetzchner 2007: *Barn og ungdommer med aspergersyndrom. Perspektiver på språk, kognisjon, sosial kompetanse og tilpasning*. Oslo: Gyldendal.
- Selj, Elisabeth og Else Ryen 2008: *Med språklige minoriteter i klassen. Språklige og faglige utfordringer*. Oslo: Cappelen.
- Steen, Gerard 2007: *Finding metaphor in grammar and usage: a methodological analysis of theory and research*. Amsterdam: John Benjamins Pub.

Nettbaserte kilder

Skandinavisk senter ved Azerbaijan University of Languages i Baku:

<http://skandinavisksenter.wordpress.com/category/om-prosjektet/>

Store norske leksikon på nett:

http://snl.no/forståelse/psykologi_filosofi_pedagogikk

<http://snl.no/ord/språkvitenskap>

Veiledning til L97, ”Lese- og skriveopplæring”:

<http://www.handboka.no/Skole/Temapro/Leskri/ls05.htm>

Aserbajdsjansk forklarende ordliste på nett:

<http://dict.obastan.com/>

Kildemateriale for undersøkelsen

Aftenposten nett, 20.09.2012-21.09.2012

“Oppfordrer til på [sic!] fisketur og kaffebesøk på valgdagen”, 20.09.2012

”Omstridt sekt får UD-støtte”, 20.09.2012

”Hun tok eksamen bare tre timer etter fødselen”, 20.09.2012

”Heller biologi enn politikk”, 21.09.2012

”Dette er statsrådsskiftene som annonseres i dag”, 21.09.2012

”Feter opp sparegrisen”, 03.10.2012

”Johnson legger siste hånd på verket”, 05.10.2012

”Lalehs forunderlige verden” 19.03.2012

Universitas, 29.08.2012-12.09.2012

”Avskutt gir jobbtørke”, 29.08.2012

”Vi trenger miljøbevisste studenter”, 29.08.2012

”Venstresidas bestefar”, 29.08.2012

”Real inkompetanse”, 29.08.2012

”Usikker framtid for teatervitskap”, 12.09.2012

”Barnslige menn er også menn”, 12.09.2012

”Portrettet Gringonzo”, 3.10.2012

VG nett, 23.09.2012-12.10.2012

”Valglokalene i Hviterussland har stengt: Lukasjenko kaller opposisjonen for feiginger”, 23.09.2012

”Naive Norge”, 12.10.2012

VEDLEGG

Vedlegg 1 – Originale setninger fra avis

1. Etter at jeg hadde vært borte derfra i mange år, begynte jeg å se stedet med nye øyne, sier Morten A. Strøknes.
2. Søndag er det valg til ny nasjonalforsamling i Hviterussland, som har vært styrt med hard hånd av president Aleksandr Lukasjenko siden 1994.
3. Ta deg en utdanning hvor du kan bidra til lavutslippssamfunnet... Det er mulig! Framtiden er i dine hender.
4. Men det er også viktig å huske på at for tung kritikk i en dagsavis kan være å skyte seg selv i foten.
5. Nordmenn tjener mer og setter mer inn på sparekontoen. Folk vurderer inntektsutviklingen som mer usikker på grunn av finanskrisen og dårlige tider i utlandet. Derfor er de mer forsiktige, og sparer mer for å ha noe i bakhånd.
6. Sun Myung Moon ble beskyldt for å hjernevaske sine tilhengere. Han døde 3. september.
7. Hun var redd følelsene skulle ta overhånd mens hun ble grillet om innholdet i masteroppgaven sin.
8. Hun ble raskt nominert til fire Grammis priser og stakk av med tre av dem: årets kvinnelige svenske artist, årets svenske nykommer og årets produsent. For dette er en jente med bein i nesa. Hun skriver låtene selv. Hun spiller sine egne instrumenter og produserer sine egne albumer.
9. Jeg var nok litt surrete i hodet underveis og måtte jobbe litt for å fokusere, sier 27-åringen.
10. Hun har beina på jorda, men enkelte av hennes medstudenter har kanskje litt for høye forhåpninger til framtida.
11. Ideen for platen går hånd i hånd med Tv2s nye gullgruve: Samle flest mulig kjendiser på en gang, så blir det bra og lett å markedsføre.
12. Henrik vil ikke tape ansikt for kameratene sine.
13. Myndighetene lukker øynene for piratproduksjon. De lar tyveri av intellektuell eiendom skje, hva med etterretningsinformasjon?

14. Finansministeren Sigbjørn Johnson legger siste hånd på verket. Mandag klokka 10 vil Johnsen høytidelig presentere sin finanstale for Stortinget og gi det norske folk en innsikt i hvordan regjeringen vil fordele statens utgifter og inntekter neste år.
15. Tariq Ali er omtalt som et av (a) de skarpeste hodene i vår tid. ”Jeg er en av dem som ikke er overbevist om at kultur alltid har stått (b) på egenhånd”.
16. En karrière i politikken virker altfor hektisk, for lite faktabasert og håndfast for meg.
17. Statsminister Jens Stoltenberg gjør flere endringer i regjeringen fredag. Jonas Gahr Støre blir ny helseminister og Hadia Tajik ny kulturminister. Tajik, som blir ny kulturminister, er det eneste nye ansiktet i Regjeringen.
18. En viktig grunn til det er at Russland har holdt sin hånd over Lukasjenko, blant annet gjennom politisk støtte og nye lån og investeringer for å berge landet ut av økonomiske vansker.

Vedlegg 2 – Enklere setninger

1. Da jeg kom hjem etter 3 år i utlandet, så jeg Norge med nye øyne.
2. Diktatoren styrte landet med sin harde hånd.
3. Maria er ferdig med utdannelsen og har søkt jobb. Valget ligger i ansettelseskomiteens hender.
4. Hun turde ikke si alt til journalisten fordi det ville være å skyte seg selv i foten.
5. Hun vet ikke hvor mye penger hun trenger for å studere i utlandet. Derfor bør hun å ha penger i bakhånd.
6. Mange sa at den religiøse læreren hjernevasket tilhengere.
7. Hun er jente på 18 år og er veldig syk. Hun bruker forskjellige medisiner for å bli frisk. Noen ganger tar mørke tanker overhånd og hun ønsker å dø.
8. Datteren hans har bein i nesa og har begynt å studere.
9. Etter reisen var jeg helt surrete i hodet.
10. Selv om hun vant Idol, hadde hun fortsatt beina på jorda.
11. Skrivningen av teksten og av musikken gikk hånd i hånd.
12. Læreren følte at han tapte ansikt for studentene.
13. Mennesker bør protestere mot drap av dyr som underholdning og lukke ikke øynene for dette.
14. Han er ferdig med masteroppgaven sin nå og la siste hånd på den i går.
15. a) Julia er et av de skarpeste hodene i klassen.
 - i. b) Faren til Emil hjalp ham med å løse oppgaver i matematikk fordi han ikke klarte det på egenhånd.
16. Arbeidsoppgavene er veldig lite håndfaste.
17. I går begynte jeg i ny jobb og jeg var det første nye ansiktet der på 3 år.
18. Russland har holdt sin hånd over de gamle sovjetstatene.

Vedlegg 3 – Undersøkelsesskjema

Spørreskjema del 1

Steg 1 Kjenner du til uttrykket? Hvis ja, forklar uttrykket.	Steg 2 Kjenner du til uttrykket? Hvis nei, forstår du det ut i fra konteksten? Oppgi forklaringen din	Steg 3 Hvis nei (i steg 2), hjelper den enklere setningen med å forstå betydningen til uttrykket?

Spørreskjema del 2

Språk	Å lese	Å skrive	Å lytte	Å snakke

Leser du mye på andre språk og hva leser du?

Litteratur

Fagbøker

Aviser/magasiner

Annet (spesifiser)

Nei.

Vedlegg 4 – Suffiksanalyse og oversettelse av informantenes forklaringer

Innledning

Formålet med denne analysen er å gi lesere som ikke behersker aserbajdsjansk eller tyrkisk et innblikk i svarene som er gitt, grammatisk sett. Det er forsøkt å gjøre dette komplett. I noen tilfeller er også orddannelsessuffikser markert.

Fortidssuffikser er ikke analysert i forskjellige tider, men kun markert som fortid.

Oversettelsen er gjort mest mulig ordrett, og dette gir ofte dårlig norsk. Se også kapittel 6.1.1 for oversettelser.

Forkortelsesliste

2. pers.	2. person
3. pers.	3. person
abl.	ablativsuffiks
adj.	adjektivsuffiks (orddannelsessuffiks)
akk.	akkusativsuffiks
bindekons.	bindekonsonant
dat.	dativsuffiks
depr.	deprivativsuffiks ("uten")
fortid	fortidssuffiks (forskjellige typer)
gen.	genitivsuffiks
inf.	infinitivsuffiks
lok.	lokativsuffiks
neg.	nektelsesinfiks (i verb)
part.	partisipp
pl.	flertallssuffiks
postp.	postposisjon
pres.	presenssuffiks
subst.suff.	substantivsuffiks (orddannelsessuffiks)
tilh.	tilhørighetssuffiks (når to substantiv eller et pronomen og et substantiv står sammen)
verbsuff.	verbsuffiks (orddannelsessuffiks)

Informantenes svar

Informant 1

Det metaforiske uttrykket	Informantens svar
å se med nye øyne	yeni baxış[lar][la] bax[maq] [pl.] [postp.] [inf.] nye blikk med se
hard hånd	zölmkar grusom
i dine hender	öz əl[lər][in][də][dir] [pl.] [tilh. 2. pers.] [lok.] [pres. 3. pers.] egne hender i er
å skyte seg selv i foten	öz[ü][n][ü] vur[maq] [tilh. 3.pers.] [bindekons.] [akk.] [inf.] seg selv skyte
Bakhånd	qara gün[ə] pul saxla[maq] [dat.] [inf.] svart dag til penger holde
å hjernevaske	öz ideya[lar][ı][n][ı] zor[la] yerit[mək] [pl.] [tilh. 3. pers.] [bindekons.] [akk.] [postp.] [inf.] egne ideer sine tvang med injisere
å ta overhånd	əl[ə] al[maq] [dat.] [inf.] hånd i ta
med bein i nesa	istedad[lı] [adj.] talentfull
surrete i hodet	1) baş[ı] duman[lı] [tilh. 3. pers.] [adj.] (hans) hode tåkete 2) fikir[li] ol[maq] [adj.] [inf.] tankefull bli

beina på jorda	tövazökar ol[maq] [inf.] ydmyk bli
å gå hånd i hånd	əlbəəl (til) hånd fra hånd
å tape ansikt	prestij[i][n][i] itir[mək] [tilh. 3. pers.] [bindekons.] [akk.] [inf.] (egen) prestisjen sin miste
å lukke øynene	göz yum[maq] [inf.] øye lukke
å legge siste hånd på	axırını iş[i][n][i] gör[mək] [tilh. 3. pers.] [bindekons.] [akk.] [inf.] sist jobben sin se (med betydningen <i>å gjøre</i>)
a) de skarpeste hodene	1) Iti ağıl[lı] 2) savad[lı] 3) kəllə[li] [adj.] [adj.] [adj.] 1) skarp, fornuftig 2) intellektuell 3) "med hodeskalle"
b) på egenhånd	1) öz[ü] et[mək] [tilh. 3. pers.] [inf.] (han) selv gjøre 2) başqa[s][ı][n][ın] köməy[i] olmadan [bindekons.] [tilh. 3. pers.] [bindekons.] [gen.] [tilh.] en annens hjelp uten
Håndfast	1) əl[i] çat[ma][maq] [tilh. 3. pers.] [neg.] [inf.] hånden (hennes) rekke ikke 2) əlçatmaz hånd ikke rekkende
nytt ansikt	yeni sima nytt ansikt
å holde hånd over	əl[i] üzərin[də]/üstün[də] ol[maq] [tilh. 3. pers.] [lok.] [inf.] (hans) hånd over/på være

Informant 2

Det metaforiske uttrykket	Informantens svar
1) å se med nye øyne	dünya[y][a] yeni göz[lər][lə] bax[maq] [bindekons.] [dat.] [pl.] [preps.] [inf.] verden til nye øyne med se
2) hard hånd	əl altın[da] saxla[maq] [lok.] [inf.] hånd(ens) under i holde
3) i dine hender	öz əl[lər][i][n][də] [pl.] [tilh. 2. pers.] [bindekons.] [lok.] (hans) egne hender i
4) å skyte seg selv i foten	1) ayağ[ı][n][dan] vur[maq] 2) quyu qaz[maq] [tilh. 3. pers.] [bindekons.] [abl.] [inf.] (din) fot fra skyte
5) bakhånd	geri qaytar[maq] [inf.] tilbake gi
6) å hjernevaske	ürəy[i] təmiz ol[maq] [tilh. 3. pers.] [inf.] (hans) hjerte ren være
7) å ta overhånd	əl[də] saxla[maq] [lok.] [inf.] hånd i holde
8) med bein i nesa	öz[ü][n][dən] razı qız [3. pers.] [bindekons.] [abl.] seg selv fra fornøyd jente (dvs. fornøyd med seg selv)
9) surrete i hodet	baş[ı] dağınıq [tilh. 3. pers.] (hans) hode spredt
10) beina på jorda	---
11) å gå hånd i hånd	əl[dən] əl[ə] keç[mək] [abl.] [dat.] [inf.]

	hånd fra hånd til passere
12) å tape ansikt	üz[ü] aşağı ol[maq] [tilh. 3. pers.] [inf.] (hans) ansikt nede være
13) å lukke øynene	göz[ü] bağlı [tilh. 3. pers.] (hans) øye lukket
14) å legge siste hånd på	sonuncu yer[də] dur[maq] [lok.] [inf.] siste plass på stå
15) a) de skarpeste hodene	---
b) på egenhånd	öz əl[i] [ilə] [tilh. 3. pers.] [postp.] egen hånd med
16) håndfast	sürət[li] [adj.] "fart-lig" (full av fart)
17) ny ansikt	öz yeni namizədliyi[i] [tilh. 3. pers.] sin ny kandidat
18) å holde hånd over	Rusiya Lukaşenkon[u] öz əl[i][n][də] saxlay[ır] [akk.] [tilh. 3. pers.] [bindekons.] [lok.] [pres.] Russland Lukasjenko (ham) sin egen hånd i holder

Informant 3

Det metaforiske uttrykket	Informantens svar
1) å se med nye øyne	dünya[y][a] yeni baxış[lar][la] bax[maq] [bindekons.] [dat.] [pl.] [postp.] [inf.] verden til ny blikk med se
2) hard hånd	---
3) i dine hender	gələcək öz əl[lər][in][də][dir] [pl.] [tilh. 2. pers.] [lok.] [pres. 3. pers.] framtid egen hendene (dine) i er
4) å skyte seg selv i foten	---
5) bakhånd	əl[in][də] pul yığ[maq] [tilh. 2. pers.] [lok.] [inf.] (din) hånd i penge samle
6) å hjernevaske	---
7) å ta overhånd	pis fikir[lər][ə] sahib ol[maq] [pl.] [dat.] [inf.] dårlig tanker til eier bli
8) med bein i nesa	yaxşı beyin[i] ol[maq] [tilh. 3. pers.] [inf.] (hans) gode hjerne ha
9) surrete i hodet	baş[ı] partla[maq] [tilh. 3. pers.] [inf.] (hans) hode eksplodere
10) beina på jorda	dikbaş ol[ma][maq] [neg.] [inf.] "reist hode" bli ikke
11) å gå hånd i hånd	əl[dən] əl[ə] gəz[mək] [abl.] [dat.] [inf.] hånd fra hånd til vandre
12) å tape ansikt	1)üz göstər[mək]/ver[mək] [inf.] ansikt vise/gi

13) å lukke øynene	fikir ver[mə][mæk] [negasjon] [inf.] tanke gi ikke
14) å legge siste hånd på	kömæk et[mæk] [inf.] hjelp gjøre
15) a) de skarpeste hodene	---
b) på egenhånd	öz baş[ɪ][n][a] həll et[mæk] [tilh. 3. pers.] [bindekons.] [dat.] [inf.] (ditt) eget hode til løse
16) håndfast	beyin yoran hjerne trøttende
17) ny ansikt	yeni[lik] ny[dom/het]
18) å holde hånd over	kömə[y][i] ol[maq] [bindekons.] [tilh. 3. pers.] [inf.] (hans) hjelp være

Informant 4

Det metaforiske uttrykket	Informantens svar
1) å se med nye øyne	1) yeni baxış[lar][la] bax[maq] [pl.] [postp.] [inf.] nye blikk med se 2) düşüncə tərzi[ilə] fikir[ləş][mæk] [postp.] [verbsuf.] [inf.] tankemåte med tenke
2) hard hånd	amansızcasına grusom
3) i dine hender	öz əl[in][də] [tilh. 2. pers.] [lok.] (din) egen hånd i
4) å skyte seg selv i foten	öz[ü][n][ə] zərər yetir[mæk] [tilh. 3. pers.] [bindekons.] [dat.] [inf.] (seg) selv til tap gi
5) bakhånd	1) əl[i][n][də] pul saxla[maq] [tilh. 3. pers.] [bindekons.] [lok.] [inf.] (egen) hånd i penge holde qara gün [üçün] pul yığ[maq] [postp.] [inf.] svart dag for penge samle
6) å hjernevaske	yaddaş[ı][n][ı] itir[mæk] [tilh. 3. pers.] [bindekons.] [akk.] [inf.] (din) hukommelse (den) tape
7) å ta overhånd	pis fikir[lər][i] ol[maq] [pl.] [tilh. 3. pers.] [inf.] (hans) dårlig tanker ha
8) med bein i nesa	beyin[i] yaxşı işlə[mæk] [tilh. 3. pers.] [inf.] (hans) hjerne god virke
9) surrete i hodet	baş[ı] şiş[mæk]

	[tilh. 3. pers.] [inf.] (hans) hjerne svulme
10) beina på jorda	ayağ[ı] yer[də] idi [tilh. 3. pers.] [lok.] foten hans sted på var
11) å gå hånd i hånd	əl[dən] əl[ə] gəz[ir] [abl.] [dat.] [pres.] hånd fra hånd til vandrer
12) å tape ansikt	üz ver[mək] [inf.] ansikt gi
13) å lukke øynene	---
14) å legge siste hånd på	kömək ed[ir] [pres.] (han) hjelp gjør
15) a) de skarpeste hodene	pis, boş dårlig, tom
b) på egenhånd	öz baş[ı][n][a] edə bil[m][ir] [tilh. 3. pers.] [bindekons.] [dat.] [neg.] [pres.] (ditt) eget hode til gjøre kan ikke
16) håndfast	əl[i] sürət[li] [tilh.] [adj.] hånd rask
17) ny ansikt	yeni sima et nytt ansikt

Informant 5

Det metaforiske uttrykket	Informantens svar
1) å se med nye øyne	dünya[y][a] yeni göz[lə] bax[maq] /fikir[ləş][mək] [bindekons.] [dat.] [postp.] [inf.]/[verbsuf.] [inf.] verden til ny blick med se/tenke
2) hard hånd	üzləşdiy[i] çətin[lik] [tilh. 3. pers.] [subst.suff.] (hans) ansikt møtende vanskelighet
3) i dine hender	gələcək öz əl[lər][iniz][də] [pl.] [gen. 2. pers. pl.] [lok.] framtid (deres) egne hender i
4) å skyte seg selv i foten	təkər[ə] çomaq sox[maq] [dat.] [inf.] hjulet til pinne stikke
5) bakhånd	qara gün [üçün] pul saxla[maq] [postp.] [inf.] svart dag for penger holde
6) å hjernevaske	xaç su[y][u][n][a] çəkil[mək] [bindekons.] [tilh. 3. pers.] [bindekons.] [dat.] [inf.] krest vann til skylle
7) å ta overhånd	öz[ü][n][ü] əl[ə] al[maq] [tilh. 3. pers.] [bindekons.] [akk.] [dat.] [inf.] seg selv hånd til få
8) med bein i nesa	burun[da] ət ol[maq] [lok.] [inf.] nese i kjøtt ha
9) surrete i hodet	baş sındır[maq] [inf.] hode. knuse
10) beina på jorda	torpa[ğ][a] öyrəş[mək] [bindekons.] [dat.] [inf.] jord til være vant til

11) å gå hånd i hånd	əl[dən] əl[ə] gəz[mək] [abl.] [dat.] [inf.] hånd fra hånd til vandre
12) å tape ansikt	inam[ın][ı] itir[mək] [tilh. 2. pers.] [akk.] [inf.] (din) tro (den) miste
13) å lukke øynene	göz yum[maq] [inf.] øye lukke
14) å legge siste hånd på	əl gəz[dir][mək] [verbsuf.] [inf.] hånd. vandre få
15) a) de skarpeste hodene	baş sını[dır][maq] [verbsuf.] [inf.] hode knuse
b) på egenhånd	---
16) håndfast	əl üst[ü] [tilh. 3. pers.] hånd(ens) over
17) ny ansikt	cavab[deh] ol[maq] [adj.] [inf.] ansvarlig bli

Informant 6

Det metaforiske uttrykket	Informantens svar
1) å se med nye øyne	1) o göz[lər][i][n][ə] inan[m]ır[dı] [pl.] [tilh. 3. pers.] [bindekons.] [dat.] [neg.] [inf.] han på øynene sine tro ikke 2) hər şey dəyiş[miş][di] [fortid.] [fortid.] alt forandret hadde blitt
2) hard hånd	çətin[lik][lə] [subst.suff.] [postp.] vanskelighet med
3) i dine hender	əl[lər][in][də] ol[maq] [pl.] [tilh. 2. pers.] [lok.] [inf.] (dine) hender i. være
4) å skyte seg selv i foten	ayağ[ı][n][dən] dart[maq] [tilh. 3. pers.] [bindekons.] [abl.] [inf.] (hans) fot fra. trekke
5) bakhånd	qara gün [üçün] pul yığ[maq] [postp.] [inf.] svart dag for. samle
6) å hjernevaske	müdafiə et[mək] [inf.] forsvare
7) å ta overhånd	bez[mək] [inf.] lei (være) can[ı] boğaz[ı][n]a gəl[mək] [tilh. 3. pers.] [tilh. 3. pers.] [bindekons.] [dat.] [inf.] (hans) liv. halsen (hans) til. komme
8) med bein i nesa	uğur əl[də] et[mək] [lok.] [inf.] suksess i hånd. gjøre

9) surrete i hodet	<p>öz[ü][n][ə] gəl[mək] [tilh. 3. pers.] [bindekons.] [dat.] [inf.] seg selv til. komme baş[ı] rahatla[maq] [tilh. 3. pers.] [inf.] (hans) hode slappe av</p>
10) beina på jorda	<p>beyn[i] [n] [i] iş[lət][mək] [tilh. 3. pers.] [bindekons.] [akk.] [verbsuff.] [inf.] hjerne (den) virke få ciddi çalış[maq] [inf.] seriøst jobbe</p>
11) å gå hånd i hånd	<p>dil[dən] dil[ə] keç[mək] [abl.] [dat.] [inf.] tunge fra. tunge til. passe</p>
12) å tape ansikt	<p>üz[ün][ü] gör[mək] istə[mə][mək] [tilh. 2. pers.] [akk.] [inf.] [neg.] [inf.] (ditt) ansikt (det) se vil ikke</p>
13) å lukke øynene	<p>göz yum[maq] [inf.] øye lukke</p>
14) å legge siste hånd på	<p>sonuncu iş[lər][i] tamamlama[maq] [pl.] [akk.] [inf.] sist jobbene (dem). avslutte</p>
15) a) de skarpeste hodene	<p>savad[sız] [adj. sufiks.] kunnskap uten</p>
b) på egenhånd	---
16) håndfast	<p>asan lett</p>
17) ny ansikt	<p>yeni iş[ə] gəl[ən] [dat.] [pres. part.] ny jobb til kommende</p>

Informant 7

Det metaforiske uttrykket	Informantens svar
1) å se med nye øyne	yeni baxış ny blikk
2) hard hånd	çətin[lik][lə] idarə et[mək] [subst.suff.] [postp.] [inf.] vanskelighet med styre
3) i dine hender	öz əl[in][də] ol[maq] [tilh. 2. pers.] [lok.] [inf.] (din) egen hånd i være
4) å skyte seg selv i foten	öz aya[ğ][ın][ın] alt[ı][n][ı] qaz[maq] [bindekons.] [tilh. 2. pers.] [gen.] [tilh. 3. pers.] [bindekons.] [akk.] [inf.] din egen fot under grave
5) bakhånd	kəfən pul[u] [tilh. 3. pers.] likvøpet(s) penge
6) å hjernevaske	beyin[i] yu[maq] [akk.] [inf.] hjerne (den) vaske
7) å ta overhånd	hiss[lər][i] cilovlaya bil[mə][mək] [pl.] [akk.] [neg.] [inf.] følelser tøyse ikke kunne
8) med bein i nesa	öz[ü] çalış[maq] [tilh. 3. pers.] [inf.] (han) selv jobbe
9) surrete i hodet	fikir[lər][i] qarışıq ol[maq] [pl.] [tilh. 3. pers.] [inf.] (hans) tanker forvirret være
10) beina på jorda	təvazökar ydmyk
11) å gå hånd i hånd	əl[dən] əl[ə] keç[mək]

	[abl.] [dat.] [inf.] hånd fra hånd til passe
12) å tape ansikt	sima[s][ɪ][n][ɪ] itir[mæk] [bindekons.] [tilh. 3. pers.] [bindekons.] [akk.] [inf.] (hans) ansikt (det). miste
13) å lukke øynene	göz yum[maq] [inf.] et øye lukke
14) Å legge siste hånd på	son nöqtə qoy[maq] [inf.] sist punktum. sette
15) a) de skarpeste hodene	iti ağıl skarp fornuft
b) på egenhånd	öz əl[i][n][də] [tilh. 3. pers.] [bindekons.] [lok.] (din) egen hånd i
16) håndfast	əl üst[ü] [tilh. 3. pers.] hånd over
17) ny ansikt	yeni sima et nytt ansikt

Informant 8

Det metaforiske uttrykket	Informantens svar
1) å se med nye øyne	yeni nəzər[lər][lə] bax[maq] [pl.] [postp.] [inf.] nye blikk med se
2) med hard hånd	üstünlük o[n][un] tərəf[i][n] [də] [idi] [bindekons.] [gen.] [tilh. 3. pers.] [bindekons.] [lok.] [fortid.] overlegenhet hans side på var
3) i dine hender	öz əl[in] [də] [dir] [tilh. 2. pers.] [lok.] [pres.] (dine) egne hender i er
4) å skyte seg selv i foten	öz əli [ilə] öz[ü][n][ə] quyu qaz[maq] [postp.] [tilh. 3. pers.] [bindekons.] [lok.] [inf.] egen hånd med seg selv til brønn grave
5) bakhånd	qara gün [üçün] pul saxla[maq] [postp.] [inf.] svart dag for penger holde
6) å hjernevaske	beyin[i] yu[maq] [akk.] [inf.] hjerne (den) vaske
7) å ta overhånd	birdən, tələsik plutselig, i hast
8) med bein i nesa	1) savadlı 2) istedadlı 3) intellektual 1) kunnskapfull 2) talentfull 3) intellektfull
9) surrete i hodet	papa[ğ][ı][n][ı] qaba[ğ][ı][na] qoyub fikirləş[mək] [bindekons.] [tilh. 3. pers.] [bindekons.] [akk.] [bindekons.] [tilh. 3. pers.] [bindekons.] [dat.] [inf.] (hans) lue (den) til/på foran (sin) settende tenke
10) beina på jorda	ön[də] ol[maq] [lok.] [inf.] front i være nəyəsə nail ol[maq]

	[inf.] i noe oppnå
11) å gå hånd i hånd	əl əl[ə] [dat.] hånd hånd til
12) å tape ansikt	sima[s][ı][n][ı] itir[mək] [bindekons.] [tilh. 3. pers.] [bindekons.] [gen.] [tilh. 3. pers.] [bindekons.] [akk.] [inf.] (sin) ansikt (den) miste
13) å lukke øynene	göz yum[maq] [inf.] øye lukke
14) å legge siste hånd på	əl[in][dən] gələn[i] et[mək] [tilh. 2. pers.] [abl.] [akk.] [inf.] (din egen) hånd fra kommende gjøre
15) a) de skarpeste hodene	ziyalı intellektuell
b) på egenhånd	öz-özünə seg selv til
16) håndfast	çətin vanskelig
17) ny ansikt	yeni sima et nytt ansikt

Informant 9

Det metaforiske uttrykket	Informantens svar
1) å se med nye øyne	<p>yeni tərz[də]</p> <p>[lok.]</p> <p>ny måte i</p>
2) hard hånd	<p>neqativ mənə</p> <p>negativ mening</p>
3) i dine hender	<p>o[n][un] iʃ[i] ɨcarə komitə[s][in][dən] asılı[dır]</p> <p>[bindekons.] [gen.] [tilh. 3. pers.] [bindekons.] [tilh. 3. pers.] [abl.] [pres.]</p> <p>hans jobb ansettelseskomiteen av avhenger</p>
4) å skyte seg selv i foten	<p>öz[ü][n][ü] əl[ə] ver[mək]</p> <p>[tilh. 3. pers.] [bindekons.] [akk.] [dat.] [inf.]</p> <p>seg selv hånden til gi</p>
5) bakhånd	<p>ehtiyat[da] saxla[maq]</p> <p>[lok.] [inf.]</p> <p>reserve i holde</p>
6) å hjernevaske	<p>1) beyin[i] yu[maq]</p> <p>[akk.] [inf.]</p> <p>hjerne (den). vaske</p> <p>2) fikir[lər][i][n][dən] döndər[mək]</p> <p>[pl.] [tilh. 3. pers.] [bindekons.] [abl.] [inf.]</p> <p>(dine) tanker fra vende</p>
7) å ta overhånd	<p>təslim[maq]</p> <p>[inf.]</p> <p>overgivende være</p>
8) med bein i nesa	<p>fikir[in][i]dəyiş[mək]</p> <p>[tilh. 2. pers.] [akk.] [inf.]</p> <p>(din) tanke (den) forandre få</p>
9) surrete i hodet	<p>baş[ı][n][da] fikir[lər] qarışiq[dır]</p> <p>[tilh. 2. pers.] [lok.] [pl.] [pres.]</p> <p>(ditt) hode i tanker forvirrete er</p>

10) beina på jorda	1) ayaq[lar][ı] yer[də] ol[maq] [pl.] [tilh. 3. pers.] [lok.] [inf.] (hans) føtter jord på være 2) ümid[siz] ol[maq] [depr.] [inf.] håp uten være
11) å gå hånd i hånd	əl[dən] əl[ə] ötür[mək] [abl.] [dat.] [inf.] hånd fra hånd til passere
12) å tape ansikt	üz döndər[mək] [inf.] ansikt vende/snu
13) å lukke øynene	göz yum[maq] [inf.] øye lukke
14) å legge siste hånd på	1) son nöqtə qoy[maq] [inf.] sist punktum sette 2) son[a] çatdır[maq] [dat.] [inf.] slutt til. rekke få
15) a) de skarpeste hodene	zəka[lı] [adj.] kunnskapfull
b) på egenhånd	öz[ü] bacar[maz][dı] [tilh. 3. pers.] [neg.] [fortid.] (han) selv kunne/ville ikke
16) håndfast	1) çox çətin veldig vanskelig 1) ağır tungt
17) ny ansikt	ilk sima et første ansikt

18) å holde hånd over	Rusiya əl[i][n][də] saxlay[ɪb] [tilh. 3. pers.] [bindekons.] [lok.] [fortid.] Russland (din) hånd i holdt
-----------------------	---